

ECKART ZUR NIEDEN

NÉGYEN EGY KABINBAN

Fordította:

© Dr. Pótor Imre

ISBN 978-615-01-0461-4

2021

Az eredeti német kiadás adatai:

Eckart zur Nieden

Vier in einer Kajüte

CLV

Christliche Literatur-Verbreitung e.V.

Postfach 11 01 35

33661 Bielefeld

1. Auflage der Lizenzausgabe 1999

© 1978 by Christliches Verlagshaus Stuttgart

© der Lizenzausgabe 1999 by CLV

Christliche Literatur-Verbreitung

A magyar olvasók köszöntése

Kedves Olvasók!

Ha elmélyednek a következő történetben, boldog lennék szerzőként, ha eközben nem csupán szórakozni szeretnének. Persze ez is fontos, de az elbeszélés célja az is, hogy segítséget nyújtson életük formálásában.

Jézus a hit igazságairól gyakran történetekben beszélt. Nekünk is tanulnunk kell tőle, és példákkal is nyilvánvalóvá kell tenni, hogyan változtathatja meg és formálhatja életünket.

Ebben az értelemben kívánom, hogy gyarapodjon életük ezzel a 18. századból való történettel a 21. században.

Eckart zur Nieden

Braunfels bei Wetzlar, 2021. január 04.

Hát jó, szeretném megosztani veletek a tapasztalataimat, még akkor is, ha nehezen szántam rá magamat. Talán még jó is, hogy kényszerítetek erre.

Nem mintha bármit is el akartam volna titkolni előletek. De biztosan tudjátok, vannak olyan tapasztalatok, amiket mindenütt szívesen megosztunk másokkal, még olyanokat is, amiket nem éppen helyes nagydobra verni. Sokan félnek, hogy elpusztul bennük az a zsenge növény, amit a szívükben plántáltak, ha gyökerestől kiássák a földből.

De ti a barátaim vagytok. Remélem, megértitek, ha olyan dolgokat mondok el nektek, amik különösek, amik még nekem is idegenek, amiken magam is csodálkozom, és csaknem kívülállóként látom, hogy megerősödnek bennem. Talán segíthet a tudósításom, hogy magam is jobban megbizonyosodjam róla. Ezért akarom mindezt részletesen megosztani veletek. Mindenesetre ehhez türelemre van szükség. Elbeszélésem meghallgatása bizonyosan igénybe vesz néhány órát az életeketből.

Olyan komoly arcot vágtok – látom, hogy a bevezetésem kissé ünnepélyesre sikerült. Na jó. De a tapasztalataimat mindenképpen jobban toleráljátok, ha olykor-olykor isztok egy kortyocskát. Töltsetek magatoknak! Kiváló nedű. Dél-Franciaországból hozatta apám. Egészségünkre!

Történetem 1794. május 25-én kezdődik délelőtt 11 órakor. Ekkor léptem először az »Egmont« fedélzetére.

Holland hajó volt, nem nagy, de tengeri útra alkalmas, amiben bizonyosak voltak. Apám tájékozódott is erről. Magától értetődően gondoskodott arról, hogy ruhabálái, szerszámai és egyéb javai jól jussanak el a gyarmati területekre. És természetesen én is, a fia, biztonságosan érjem el úticélomat.

Ez volt az első utazásom, amikor az Északi-tengeren túli térségbe küldött.

Hónapokig tartott, amíg mindent összegyűjtött amszterdami raktárunkba, amiről azt gondolta, használható lehet az új világban. Nyugat-Indiába kellett kísérem a rakományt, hogy ott a lehető legjobb áron eladhassam, és a bevételből belföldi termékeket vásároljak, amiket elszállíthassak a következő alkalommal.

A kapitány barátságosan, de nem túláradó lelkesedéssel üdvözölt.

Nem voltak kommunikációs nehézségeink, mivel a holland nyelv meglehetősen hasonlatos a miénkhez.

Erős, szakállas, mintegy hatvan éves férfi volt, pontos mása annak, ahogy elképzelünk egy öreg tengeri medvét. Nagyon bizalomébresztő módon hatott rám. Mivel a rakomány bepakolása is simán és gyorsan történt – ellenőriztem a munkát –, elégedett lehettem a vállalkozás kezdetével.

Először akkor csodálkoztam, amikor megkértem a kapitányt, mutassa meg a kabinomat.

„Hát, tudnia kell uram” – hangsúlyozta, „hogyan »Egmont«-unk kis hajó – és nincs sok hely rajta...”

„Csak egyenesen. Mi van a kabinommal? Túl kicsi?”

„Egyáltalán nem, sőt túl nagy, – de, csak egy kabinunk van és négy utasunk.”

„Ez azt jelenti, hogy három személlyel kell megosztanom a kabinot?”

Csak bólintott. Ez bosszantó volt. Fizető utasként nemcsak jogosult voltam saját kabinra, hanem joggal számíthattam kitüntetett bánásmódra is, mivel a hajótérnek majdnem a felét a saját áruknak béreltem ki.

De nem lehettem igazán mérges. Az időjárás csodálatos volt, a rakodási munka kiválóan sikerült, és rangon alulinak találtam, hogy örömteli hangulatot egy kedélyállapot árnyékolja be. Azonkívül olyan rokonszenves volt a kapitány, hogy szégyelltem volna szemrehányással illetni.

„Jöjjön velem uram”, mondta, és elindult a hajó hátsó része felé. A hajófar felépítményét a hátsófedélzet magasságában megosztották. Jobb oldalon volt a kapitány kabinja kártyaasztalokkal és tartozékaikkal; bal oldalon hasonlóan nagy teret alakítottak ki az utasok részére. A két oldal nem érintkezett közvetlenül egymással, de körülbelül karnyi távolságra voltak egymástól. A térközben volt egy köteleket tartalmazó fülke, elöl pedig lépcső vezetett fel a fedélzetre.

A kapitány az alacsony ajtóra mutatott és betessékelt. Lehajoltam és beléptem a helyiségbe, amelyik – persze ezt akkor még nem tudtam – az utazás folyamán drámai események helyszíne is lett.

A kabin nem volt kicsi, de alacsony volt. Alig tudtam felegyenesedve menni a fedélzetet tartó gerendák alatt.

Az ajtótól jobbra, a fal mellett, az alacsony helyiség ellenére volt egymás felett két beépített keskeny priccs, ezért az alsó szinte a padlón volt, lábak nélkül. Ugyanígy helyeztek el két fekhelyet a bal oldali fal mellett is, ami elválasztotta a kabinunkat a lépcsőfeljárótól. Mindkét oldalon – bár nem úgy kell elképzelni, mint egy ház pontosan téglalap alakú szobáját, hanem hátrafelé kissé torz módon össze-

szűkültek a hajó alakjának megfelelően – a másik két oldal folyamatosságát nyílások szakították félbe, kis ablakok, amiket részben ki is lehetett nyitni.

Középen állt egy súlyos asztal, körülötte pedig néhány támla nélküli szék, kerek ülőkékkel, és egyetlenegy lábuk volt középen a padlóhoz rögzítve.

Az egyik ülőkén idősebb úriember foglalt helyet, még ha nem is volt előkelő az öltözete, és írt. Egy másik, középkorú férfi az egyik ablaknál állt és figyelte a kikötő tarka forgatagát. Feltűnően magas és széles válla volt.

Rámutatva azt mondta a kapitány, miközben lassan megfordult: „Hadd mutassam be a Weißgerber urat, aki straßburgi. És itt ül ez az úr – pardon, hogy is hívják uram?”

A férfi egyáltalán nem reagált a kérdésre. Nem lehetett tudni, hogy nagyon elmélyült-e az írásában, vagy meg sem hallotta azt, vagy egyáltalán nem akart válaszolni.

Szerencsére néhány zavart pillanat után a kapitánynak ismét eszébe jutott az úr neve. „Óh, – Veit, nem igaz? Bajorországból.”

Veit úr rövid ideig felnézett és szótlanul bólintott. Az arcán azonban semmiféle elutasító kifejezést nem lehetett érzékelni, ahogy vártam, hanem inkább üres, semmitmondó volt a tekintete.

„Uraim”, folytatta a kapitány, „Linz úr a negyedik utas. Kereskedő, és az övé, amit ma a fedélzetre szállítottunk.”

Rám nézett és nyilvánvalóan észrevette, hogy nem igazán érzem itt jól magamat. Tekintetében együttérzés volt és majdnem mentegetőzés is. Lassan kinyitotta a száját, mintha akart volna még mondani valamit, de aztán ismét bezárta és szótlanul elfordult.

Az ajtó közelében aztán újra visszafordult. „Azt hiszem, mondtam az uraknak, hogy ön szeretne még egyszer partra szállni. Mi már mindent elintéztünk, az élelmiszert és friss vizet a fedélzetre vittük. Reggel korán a dagállyal futunk ki a kikötőből. Linz úr, azonnal hozatom a személyes poggyászát.”

Aztán becsukta az ajtót, és egyedül maradtam a két elutasítóan viselkedő személlyel a helyiségben, amely néhány hétig a szállásom lesz anélkül, hogy a biztonság érzését keltette volna bennem.

Az ablak melletti férfi az ajtó melletti priccsekre mutatott: „A felső még szabad. Alul az egyiket már elfoglalta valaki. Csak még kiment a partra. Veit úr és én itt fekszünk.”

Erős francia akcentussal beszélt.

„Nagyon köszönöm!”, bólintottam feléje barátságos mosollyal, igyekezve észrevenni az emberi érdeklődésnek ezt a kis jelét, mint mikor a kályhába helyez valaki egy gyújtólángocskát, amit aztán táplál.

Megszemléltem a fekhelyemet. Minden volt, csak kényelmes nem, és elfoglalni sem volt egyszerű.

Mivel a csomagom még nem volt a kabinban, elhatároztam, egy kicsit visszamegyek a partra. Úgyis elég sokáig be leszek zárva ebbe a ketrecbe.

„Járok még egyet a szárazföldön”, mondtam hangosan. De erre senki sem reagált. Nyilván újra kialudt a lángocska. Bizonyára távolságtartóan viselkedünk majd egymás iránt.

Kezdett sötétedni. A kikötőben a nyüzsgés kevésbé volt zaklatott légkörű. A kikötőmunkások fáradtan hagyták abba napi munkájukat, és haza vánszorogtak. Valahol irigyeltem őket. Csodálatos dolog egészséges fáradtsággal visszatalálni a saját otthon védettségébe, saját ágyba süllýedni. De nem akarom bevallani, hogy nem vagyok biztos abban, hogy ezt csak elképzelve. Ugyanis még soha, egyetlen egy napot sem dolgoztam nehéz testi munkát, hanem mindig csak mások munkáját figyeltem és felügyeltem.

Ráérősen sétáltam a rakpart mentén, és hagytam, hogy rabul ejtsen a kikötő légköre. Hajók voltak ott egész Európából: itt egy angol, ott egy portugál, ott meg egy norvég. Szeretem ezt a képet talán azért is, mivel gyermekkorom óta ismerem: az árbocok, vitorlarudak és vastag kötelek kuszasága ezer kis darabra tagolta a vörös esti égboltot. A levegő megtelt a tengeri levegő és kátrány szagával. Fa és kender ropogása és nyögése, amik a hajó enyhén ringató mozgása által súrlódtak. A sirályok kiáltozása belekeveredett az emberek fecsegésébe, akik a fedélzeten és a parton munkájukat végezték, vagy egyszerűen csak a part mentén sétáltak.

Az egyik kikötői kocsmából hangos nevetés betérésre csalogatott, hogy betérjek. Ha már arra kényszerülök, hogy hetekig mogorva utastársakkal osszam meg a kabinomat, akkor jól tehet, ha előbb beszippantok egy kis boldogságot.

A helyiséget gyéren világította meg néhány olajlámpás. Fullasztó levegő áradt felém. Mégis beléptem, és az egyik sarokban leültem egy üres asztalhoz. Néhány portugál ordított és hangosan nevetett, a többi asztalnál férfiak beszélgettek kis csoportokban.

A kocsmáros hozott egy pohár bort, kenyeret és sajtot. Ittam és ettem, aztán bóbiskoltam egy keveset, gondolatban már azzal a távoli országgal foglalkoztam, ahová igyekeztem. Amikor a lárma egyre hangosabb lett, és a hangulat elérte a csúcspontját, ez vont ki tépelődésem forgatagából.

A portugálok a szomszéd asztaltól néhány férfit arra kértek, hogy csatlakozzanak hozzájuk. Mentek is örömmel, jóllehet nehezen értettek szót egymással. Csak egy férfi bámult hallgatagon maga elé és nem reagált a tengerészek hangos hívására. Végül az egyik megragadta a felsőkarját, hogy felsegítse. Akkor egy pillanat alatt felpattant, úgy, hogy az asztal megingott, a borospohár leesett és németül üvöltött a portugálra: „Ne érj hozzám!”

Néhány pillanatig halálos csend támadt, aztán a tengerészek csoportjából szavak áradata tört elő. Sértetten, felháborodva nyomultak a német felé.

„Kocsmáros, rázd le ezeket a nyakamról!”, kiáltotta. A kocsmáros bizonyosan jól értette, de semmi lehetőséget nem látott sem az intézkedésre, sem a kívánság teljesítésére.

Mivel spanyol nyelvtudásom révén jól értettem a portugál nyelvet – a két nyelv közeli rokonságban áll egymással –, kötelességem volt, hogy beavatkozzak és tolmácsoljak. Mondtam a tengerészeknek néhány megnyugtató szót, és szóltam a németnek is, hogy legyen barátságosabb vagy inkább más kocsmában igyon tovább.

Közbenjárásom azonban rossz visszhangra talált. „Ott iszom, ahol akarok”, üvöltötte. És nem hagyom, hogy megszabják a viselkedésemet! Mi köze ehhez magának?” Miközben buzgón szónokolt, odajött hozzám egypár tengerészt energikusan félretolva. Úgy tűnt, tettelegességre ragadtatja magát. Akkor a portugálok néhány szóval megállapodtak, megragadták a férfi karját s lábát, és meglehetősen durván kilökték az ajtóból az utcára.

A német még dühösebb lett. Feltápáskodott és megpróbált ismét bejönni. Úgy tűnt, verekedéssé fajul a helyzet. És én – jóllehet ez nem volt különösebben hősies – de visszataszító számomra az ilyen brutális viselkedés, ezért megkértem a kocsmárost, mutassa meg a hátsó kijáratot, hogy eltűnjek. Végül megkíséreltem, hogy egyezsége jussanak. Igazán nem akartam, hogy elutazásom előtt egy bolond honfitárs vagy részeg tengerészek elpáholjanak.

Teljesen beesteledett, mire elértem az »Egmont«-ot. Mivel fáradt voltam és csöppet sem vágytam arra, hogy morcos kabintársaimmal társalogjak, csöndben lefeküdtem a hajókabinba beépített keskeny priccsre és hamar elaludtam.

Csak akkor ébredtem fel ismét, amikor hangos jövés-menés hallatszott a fedélzeten. Rohanó léptek a fedélzeten és hangzavar a parancsok között. A horgonyt felszedték és kifutottunk a kikötőből.

Nem akartam kihagyni ezt a látványt, ezért leugrottam a priccsemről, gyorsan felöltöztem és kiléptem a kabinból. Mindig sajátosan megragadott, ha egy kikötőváros egyre kisebb és kisebb lesz a hajóból nézve. Ezúttal azonban különösen

viselkedtem, talán az előttünk álló hosszú utazás miatt és a szokatlan körülmények miatt is, amik között ezt megkezdtem.

Hogy ne zavarjam a tengerészeket kötelességteljesítésük végzése közben, behúzódtam egy sarokba, és tekintetemet eltűnődve irányítottam Európa egy kis pontjára és ezzel hazámra, amelytől egyre inkább távolodtunk a nap korai órájában. Olyan volt ez nekem, mintha gyermekkorom utolsó darabját hagytam volna hátra, hogy végérvényesen férfiként lépjek az új világba, ami nem fogadott úgy, ahogy eddig minden új élethelyzetben, hanem úgy tűnt, amiket meghódítottam, azok akartak diadalmaskodni rajtam.

Fáztam. Visszamentem, hogy lefeküdjek még egy kicsit. Mint mondtam, nehéz volt a hálóhelyemre jutni, ami elkerülhetetlenül némi zajjal járt.

„Csendet!”, üvöltötte hirtelen egyik szobatársam. Összerezzenem ijedtemben.

A hang az alsó fekvőhelyről jött. Negyedik utastársunk nyilvánvalóan éjszaka érkezett a fedélzetre, s lefeküdt anélkül, hogy felébredtem volna. „Bocsánat”, motyogtam, „kissé nehéz feljutnom a priccsemre. Bocsásson meg, hogy felébresztettem!”

Szavaim azonban nyilván nem jelentettek neki túl sokat. „Csendet, mondtam már!”, sziszegte és dühösen fel akart kelni. Eközben a fejét szerencsétlenül beleverte a priccsbe, mivel kevés hely volt a két fekhely között. Elfojtott egy káromkodást és teljesen felém fordult. Mindketten megrettentünk, – ő volt az a férfi, akivel tegnap este a kocsmában találkoztam.

Megfagyott a vér az ereimben. Nem azért mert féltem, hogy folytatni akarja a verekedést. De a gondolat, hogy több hétig szűk térben kell együtt élnem egy zabolátlan fickóval, reményem utolsó szikráját is kioltotta belőlem, hogy mégis lehet kellemes része is az utazásnak.

Megfigyelhettem, mi játszódik le az arcán. Nyilvánvalóan emlékezett rám, de semmit sem szólt. Úgy tűnt, csak az fontos neki, hogy megállapítsa, vajon nem nevettem-e a balesetén, mikor megütötte a fejét. Bizonyára hevesen bírált volna, ha csak egy könnyelmű mosoly jelent volna meg a szám szögletében. De tulajdonképpen egyáltalán nem voltam nevetős hangulatban. Csak néhány pillanatig meredtünk némán egymásra. Aztán levettem róla a tekintetem és ismét felkapaszkodtam a fekhelyemre.

Amikor feljutottam, a falhoz fordultam és bebújtam a takaróm alá. Nyomorúságos hangulatban voltam. Legszívesebben megkértem volna a kapitányt, hogy forduljon meg, hogy visszajussak Amszterdamba. De természetesen ezt nem lehetett. Nem tehettem mást, a következő hetekben át kellett kelnem az Atlanti-

óceánon, ezeket a heteket család és barátok nélkül kell eltöltenem, összezárva három mogorva fickóval. Valószínűleg az a legjobb, ha egyáltalán nem foglalkozom a helyzetemmel, ehelyett elmerülök az otthoni emlékekben vagy elképzelem, mi várna rám, ha sikeresen végződő üzleti út után ismét épségben haza érkeznék.

Weißgerber úr az egyetlen, aki tegnap barátságos szót váltott velem, felkelt a priccséről és öltözködni kezdett. Felső priccsszomszédja, a bajor, követte.

Akkor kopogtattak a kabin ajtaján.

Úgy tűnt, egyikünk sem érezte magát felhatalmazva arra, hogy válaszoljon a bebocsátást kérőnek. Csak amikor még egyszer, erőteljesebben kopogott, akkor mondta hangosan Weißgerber: „Szabad!”

Oldalra fordítottam a fejem, hogy megfigyelhessem. Magas, vékony férfi lépett be kissé meghajolva a kabinba. Tálcán hozott edényeket, kenyeres kosarat és egy hatalmas korsót.

„Jó reggelt, uraim!”, mondta vidáman. „Az Úr Krisztus áldja meg önöket! Hozom a reggelit.”

Néhány pillanatig döbbszent csend támadt e kegyes üdvözlésre, amitől jobb szándékot itt senki sem várhatott volna.

Aztán az alattam lévő fekhelyen lévő harsányan felnevetett. Hangosan ordítva fordult ki a priccséből, leült a szélére és a combjára csapott. „A – a” – kezdte néhányszor, de amit mondani akart, újra és újra elnyomta rázkódó nevetése. Végül – miközben a belépő személy hallgatva állt, de kezében a tálcával egyáltalán nem nézett zavartan – az alattam lévő férfi kinyögte: „Jézus Krisztus áldjon meg minket! Ő hozza a reggelit.” És ismét vulkánszerű nevetésben tört ki.

Weißgerbert ez enyhe mosolyra ösztönözte, és Veit halálosan komoly arccal azt mondta: „Nagyon vicces!” – bár ebből nem tudtam megállapítani, hogy úgy is gondolta vagy ezzel a nevetést akarta bírálni.

„Csak tegye oda”, kérte Weißgerber és az asztalra mutatott.

A sovány férfi elkezdte esetlenül kirakni az edényeket az asztalra – bár nyilvánvalóan még nem szokta meg a hajó enyhe himbálódzó mozgását.

Amint alsó priccsszomszédom kissé megnyugodott és csak olykor-olykor kuncogott, Veit, a bajor megkérdezte: „Kicsoda ön? Mindig ön hozza majd nekünk az ételt?”

„Buchenaunak hívnak, uram”, válaszolta a sovány férfi. „A szakácshoz osztottak be. A konyhán kell egy kicsit segítenem és az önök ellátásáról kell gondoskodnom.”

„Nem tengerész?”, kérdeztem.

„Ez nyilvánvaló?”

„Igen, a járásáról. Azonkívül, ha tengerész lenne, bizonyára nem szakácsról és konyháról szólna, hanem hajószakácsról és hajókonyháról.”

Weißgerber közbeszólt: „Hogy került az »Egmont«-ra?”

„Szigorú értelemben véve én nem tartozom a legénységhez, hanem utas vagyok, mint ön is, és a Nyugat-indiai szigetekre akarok eljutni. De mivel nincs pénzem az átkelésre, a kapitány barátságosan azzal a feltétellel vett fel a hajóra, ha segíték a fedélzeten, olyan jól és olyan sokat, amennyit csak tudok.”

„És mi ezzel a célja? Ott akar letelepedni? Ez pénz nélkül nehéz lesz!”

„Nem, a szegény rabszolgáknak akarom hirdetni az evangéliumot.”

„Mit?”

„A Herrnhuti Testvérgyülekezet misszionáriusa vagyok.”

Valamennyien elhallgattunk. Még alsó priccstársam sem nevetett már. Mit lehetett ehhez hozzászólni? Nem tudtam, mit kérdezhetnék? Olyan férfival, aki konyhai kisegítőként, pénz nélkül kel át az óceánon, „hogya a szegény rabszolgáknak hirdesse az evangéliumot”, a legjobb akarattal sem tudtam bármit is kezdeni. Már az is új dolog volt számomra, hogy valaki érdeklődött a rabszolgák iránt és nem csupán munkaerőnek tartotta őket. Herrnhutról mindenesetre még nem hallottam. Bizonyára egy egyháztól független, rajongó mozgalomról van szó.

Közben előkészítette a férfi az asztalt a reggelihez. Két társam, akik már felkeltek, elkezdtek reggelizni, miközben a herrnhuti „áldott étkezést” kívánt és visszavonult. Közben alsó priccstársammal mi is felöltözködtünk és asztalhoz ültünk.

Most is alig alakult ki egy kis beszélgetés. Csak olykor hangzott el néhány mondatfoszlány. Közben megtudtam, hogy azt a férfit, akit a kikötőben ismertem meg, Oertzennek hívják és Poroszországból származik. Nyilvánvalóan a többiek sem tudtak többet róla.

Most volt alkalmam alaposan megvizsgálni. Nem volt túlságosan megtermett, de láthatóan erős volt. Feltűnőek voltak szögletes, energikusan ható mozdulatai és szúrós szemei. Hatodik évtizedében járhatott, mindenesetre itt idősebbnek nézett ki, mint abban a bizonyos kocsmában tűnt nekem a gyenge, tompa fényben.

Amikor körülnéztem, feltűnt, mintha a kenyérük felett mindenki gondosan vizsgálná a többieket.

Később a kegyes sovány férfi ismét visszajött és leszedte az edényeket. Senki sem ugratta. Talán, mivel bátor viselkedésével kikényszerítette a tiszteletünket, és talán közömbösségünk miatt sem.

Egész nap a fedélzeten maradtam. Nem csak azért, mivel a napfényben és könnyű szellőben történő utazás a csatornán valami felemelő volt és a tengerészek tevékenységét érdekes volt megfigyelni. Hanem mindenekelőtt azért, mivel a kabinban az volt az érzésem, hogy a nyomasztóan alacsony mennyezet már-már a fejemre esik.

Utazásunk első napjain nem történtek említésre méltó események. A hajó lassan haladt. Megszoktam, hogy rossz idő esetén is a fedélzeten tartózkodjam. Olykor beszélgettem a kapitánnyal vagy a fedélzetmesterrel vagy a legénység tagjaival. Egyébként semmiféle változás nem történt. Zavaromban újra végignéztam az árulistámat, vagy lementem a raktérbe, hogy mindent ellenőrizzek.

Egyszer rövid beszélgetésbe elegyedtem a hernhutival. De természete és beszéde olyan idegen volt számomra, hogy ilyen felületes beszélgetéssel nem tudtam közelebb kerülni hozzá. Mindazonáltal mindig barátságosan bólintott, amikor elment előttem. Ezt kellemesnek találtam ebben az egyébként annyira udvariatlan, nyers férfitársadalomban, és én is mindig bólintottam, vagy üdvözöltem egy-egy lényegtelen köszöntéssel.

A sovány férfi más szempontból is jelentős volt számomra. Mindig tudtam, ha a kabinunkba jött, hogy a következő étkezést szolgálja fel. Akkor eljött az ideje, ismét egy kis időre – és egy pillanattal sem többre, mint szükséges –, hogy kitegyem magamat az útitársaim jelenlétében uralkodó fagyos légkörnek.

Ez lassanként nyilván kissé enyhült a velük való kapcsolatban. Jóllehet még most sem beszélgettünk túl sokat egymással, de egyszer már kártyáztunk, máskor pedig Weißgerber és Oertzen sakkoztak, miközben Veit írt. Ezt egyébként gyakran tette, láthatóan igen alapos naplót vezetett.

Ez az egyhangú és mindig ugyanaz a napi program csak akkor változott, amikor vihar támadt. Még nem értük el az Azori-szigeteket. Lehetetlen volt, hogy a fedélzeten maradjak. Útitársaim kártyázni hívtak. Elfogadtam a meghívást. Nem volt más elfoglaltságom és szükségem volt valamire, ami eltereli a kellemetlen érzésemet, ami mindig elfogott, ha »Egmont«-unk erősen az oldalára dőlt. Ez bizonyára a félelem és tengeri betegség keveréke volt, nem teljesen mindkettő, de mindkettőből valamennyi.

A kártyajáték szabályait nem ismertem. Miközben mindent elmagyaráztak, én meglehetősen szemellenzős ember benyomását kelthettem. Mindenesetre nevettek bárgyúságomon. Ez azonban a legkisebb mértékben sem ingerelt, mert nevetésük nélkül – még ha sok gúny is volt benne – sokkal nehezebb lett volna elviselni a társaságot. Most azonban majdnem az otthonosságra hasonlító légkör keletkezett.

A vihar a következő napokban még hevesebb lett. A kapitány a legtöbb vitorlát bevonatta. Továbbra is a kabinban maradtam. Kis tételekben kezdtünk el kártyázni, ami ideális időtöltésnek bizonyult. Eközben aki akart hallgatott, de a kártyázáson túl kis beszélgetéseket is folytathattunk.

Ezalatt úgy éreztem magamat – be kell vallanom –, mint egy kisgyermek, aki először lehet férfiak között. Kevésbé az életkorom miatt – hiszen mindhárman elég idősek voltak ahhoz, hogy apám lehettek volna. Nem, sokkal inkább az idegen, durva világ miatt, amibe belecsöppentem. Mi otthon soha nem kártyáztunk, nem ittunk és nem mondtunk egymásnak nyers vicceket.

Veit sem igazán passzolt ebbe a társaságba. Ő is – hozzám hasonlóan – előkelő nevelésben részesült. De nyilvánvalóan benne is bizonyos jóérzés váltotta ki, hogy megbirkózzon a helyzettel.

Hamarosan úgy rabul ejtett kabinunk légköre, hogy egyszer még én is hangosan nevettem a lakótársaimmal, amikor a hernhuti edényeivel együtt a sarokra repült a hajó dülöngő mozgása miatt. Csak akkor jöttem rá, hogy ez a viselkedés tulajdonképpen teljesen ellenkezik a természetemmel, amikor minden fáradozása ellenére sem sikerült felszednie az elveszett dolgokat, és segítséget kérve nézett ránk, miközben az egyik priccs szélén lévő keretoszlopba kapaszkodott. Odaugrottam és felszedtem, amit még kellett, és mondtam neki pár bátorító szót.

Egy másik esemény még nagyobb hatással volt a köztünk lévő szolidaritási összetartozási érzés fokozatos kialakulására, amiből az első napokban egy csöppet sem éreztem. Csomagjaink nagy részét az egyik sarokba helyeztük el és kötéllel rögzítettük. Idővel a kötés vesztett rugalmasságából. Oertzen újra erősen meg akarta húzni, a cél érdekében azonban először meg kellett oldania. »Egmont«-unk azonban éppen abban a pillanatban megelőzte. Oertzen súlyos tengerészládája, amely a többi láda tetején volt, csúszni kezdett. A férfi nekifeszült, de rájött, hogy egyedül nem tarthatja meg, és hangosan kért segítséget, mivel félt, hogy a súlyos tárgy ráeshet. Odaugrottunk és meg tudtuk tartani a ládát, de képtelenek voltunk azt az imbolygó talajon – ahol nekünk sem volt kapaszkodónk – ismét a megfelelő helyre emelni.

Ha nem áll biztosan, mielőtt a hajó ismét a veszélyes oldalra dől, akkor talán már nem is vagyunk képesek megtartani.

Weißgerber, köztünk a legerősebb, felismerte a veszélyt. Felugrott a többi ládára és húzta fölfelé a súlyos tárgyat, mi meg toltuk. Ebben a pillanatban a hajó dülöngélni kezdett. Amikor legnagyobb volt a hajlásszöge, magunkat sem tudtuk megtartani, nemhogy a tengerészládát, mert hiányzott egy fixpont a sima deszkákon. Csúsztunk a kabin közepe felé. Weißgerber azonban, aki egyik kezével belekapaszkodott a fedélzeti nyílásba, a másik kezével vasmarokkal tartotta a nehéz csomagot a kritikus pillanatokban. Amikor a hajó ismét visszadőlt, mindhárman odaugrottunk és kötéllel mindent gyorsan biztosítottunk.

Fellélegezve néztünk egymásra, amikor ez megtörtént. Az a tény, hogy közös erőfeszítéssel hárítottunk el egy veszélyt, oly módon összekötött bennünket, amit mindnyájan éreztünk, de senki sem tudta és akarta szavakba önteni. Ismét asztalhoz ültünk és nyugodtan kártyáztunk tovább – majdnem azt mondhatnám, túlzottan is nyugodtan, mintha semmi sem történt volna.

A vihar kitörése után a negyedik nap folyamán az óceán nyugodtabb lett. Ebédünket már elfogyaszthattuk, miközben a tálakat az asztalra helyeztük, amiket az előző napokban művésziiesen egyensúlyoznunk kellett. Estefelé a hajó nyugodtan megállt a vízen, és mi ismét zavartalanul végigaludtuk az éjszakát.

Mindenesetre ennek alig örültünk volna, ha tudjuk, hogy ezt olyan hosszan tartó szélcsend követi, amiktől még sokat kell szenvednünk.

Amikor másnap felébredtünk, észrevettük, hogy »Egmont«-unk egyáltalán nem halad előre. Felöltöztem és felmentem a fedélzetre. Éppen akkor kelt fel a nap. Izzó gömbnek tűnt a horizonton, és majdnem teljesen oválisan tükröződött a vízben, amit alig érzékelhető módon, csak enyhe hullámok fodroztak.

A hajó előreszébe mentem és lenéztem. Nem lehetett látni egyetlen orrfodort sem, jóllehet minden vitorlát felvontak. A vásznak ernyedten lógtak a vitorlarudakon.

„Nem néz ki valami jól”, mondta valaki a hátam mögött. Megfordultam, és a kapitány előtt álltam.

„Igen”, válaszoltam, „a hosszan tartó szélcsend nekem is kellemetlen. Meddig tarthat ez?”

„Ezt én az Atlanti-óceánon szerzett minden tapasztalatommal sem tudom megmondani, Linz úr. Kellemetlen többnyire a hőség, mert az ilyen szélcsendnek védtelenül ki vagyunk szolgáltatva.”

Egy ideig hallgatva néztünk a végtelen csendes víztükörré, s mindegyikünk saját gondolataival foglalkozott.

„Egyébként”, kezdte a szakállas újra, „hogyan jön ki a többiekkel?” Mármint az utastársaival?”

Mivel nem válaszoltam azonnal – mondandómat ugyanis gondosan meg akartam fontolni, igen, először tisztáznom kellett kapcsolatunk jelenlegi helyzetét –, kiegészítette a kérdését: „Nem lehet mindegyiket félvállról venni, különösen Oertzent. Ő már nekem is okozott néhányszor kellemetlenséget. Úgy tűnik, képtelenség tárgyi-lagosan beszélgetni vele, mivel folyton azt érzi, hogy azonnal megtámadják.”

„Nekem is ez a benyomásom. Bár az utóbbi napokban jól kijövünk egymással. Ha kis térben meglehetősen szorosan kell élnünk... Tudja-e kapitány, mi Oertzen terve odaát?”

„Nem, erről semmit sem mondott. A magatartásából arra következtethetek, hogy nyilván gyorsan akar megérkezni, de nem tudja pontosan, melyik kikötőbe akar eljutni.”

„Természetesen ez érdekes, de nem merem megkérdezni. A többiek sem. Nagyon tartózkodó. Csak az utóbbi napokban kezdett olvadni kissé a jég. De amíg saját maga meg nem nyílik, nem akarok beszélgetést kezdeményezni vele személyes dolgokról.”

Hallgattunk. Igen kellemes volt a hajón tudni felelős személyként ezt a nyugodt és körültekintő férfit. Mivel most a hátsófedélzetre ment, hogy a hajózással kapcsolatos intézkedéseket hozzon, utána néztem. Bizonyosan már azok közé tartozott – villant át az agyamon –, aki nem csupán minden tengerészeti ismerettel rendelkezik, hogy pontosan megtalálja egy kis kikötőt valahol a csaknem végtelen óceán túloldalán, hanem ezentúl tekintéllyel vezeti a vad tengerészek szedett-vedett csapatát, és mindennek a tetejébe még néhány meglehetősen furcsa utasnak is teljesíti a kívánságait. Bíztam ebben az emberben.

Megpróbáltam, hogy ne legyek méltatlankodó a szélcsend miatt, hanem élvezem a vihar utáni csendet. Az egyik mentőcsónakra ülve tűnődve néztem a végtelen víz felszínét, amely fölött tenyér szélességben most kelt fel a nap. Úgy ragyogott, hogy a vízben még a tükörképét sem nézhettem anélkül, hogy ne fájdult volna meg a szemem.

Gondolataimba mélyedtem. Be kell vallanom, hogy eddig az utazásig még soha nem gondolkodtam el magamon ilyen alaposan. Nagyobb erőfeszítés nélkül gyermekként, majd felnőttként – tanultam nyelveket, kereskedelmi ismereteket, olyan dolgokat, amiknek egykor hasznát veszem, hogy egyszer majd átvegyem apám

üzletét. Apámmal beutaztam Európát, amit irigyeltek is kortársaim. Megszoktam az előkelő polgárok életstílusát, és hogy az ő módjukon beszéljek, színvonalasan az egyenrangúakkal, leereszkedően azokkal, akik nálunk keresik meg a kenyerüket. Röviden: olyan gazdag polgár voltam, ahogy el lehet képzelni.

De soha nem adtam számot magamnak arról, akartam-e vállalni ezt a szerepet. Egyszerűen az voltam, amit elvártak tőlem. De magam is ugyanezt vártam az életemtől? Mindenki magától értetődőnek tartotta, hogy nagyapám és apám lábnyomába lépjek, a kereskedőcéget életem megtestesülésének tekintsem, bővítsen, és megpróbáljak még több megbecsülést és gazdagságot elérni.

Soha nem támadt olyan gondolatom, hogy mindezt megkérdőjelezzem, hiszen otthon is mindenki így beszélt. Gondolataim sem fejlődhettek más irányba, ahhoz a kocsinhoz hasonlóan, amelyik a dűlőúton nem tudja elhagyni azt a keréknyomot, amelyet előtte már számtalan kocsi kialakított.

De itt a hajón egyszerre minden más volt. Senki sem beszélt velem, nem hogy tudva vagy tudatlanul megpróbálta volna valaki előírni, hogyan gondolkozzam. Hirtelen annak a fuvarosnak a helyzetében láttam magamat – a képnél maradva –, aki nem hogy nem tudta elhagyni a korábbi szekérnyomot, de azt sem tudta, melyik irányba haladjon.

Így teljesen egyedül, megfelelő beszélgetőpartnerek nélkül tudtam, sőt egyszerűen kellett foglalkoznom magammal. Távol attól világtól, amit megszoktam és amiben védelemben éreztem magamat, elháríthatatlanul felmerült bennem a kérdés, ki vagyok én tulajdonképpen. Csak az apám fia vagyok, aki szívesen várt, és magától értetődő örököse egy kereskedelmi vállalkozásnak? Vagy valójában én magam vagyok saját kívánságaimmal és céltudatos elképzelésekkel? Senki sem kérdezte még meg tőlem, helyesnek tartom-e azt az életet, amit folytatok. Miért is? Ugyanis magától értetődő kihasználni a lehetőségeket, kellemes és biztonságos életet folytatni. Aki rendelkezik pénzzel, tekintéllyel, befolyással, – nem ok nélkül van ott!

De éppen ez a magától értetődés kezdett idegesíteni, amivel bekerültem az előkelő világba. Csak egy életem volt. Ez teljesen az enyém. Azt tehetek vele, amit akarok.

De mit akarok vele tenni? Magam sem tudtam.

Olyan akarok lenni, mint a kapitány, aki csodálatra méltóan nyugodt és szuverén, céltudatos és erős? Talán. Vagy mint az a fiatal fiú, aki ügyesen, rugalmasan és erősen mászott az oldalkötélzeten, szédülés nélkül, szélben is a magasságban anélkül, hogy mozgása lelassult volna, minél magasabbra jutott? Talán. Mindenesetre inkább, mint egy jól őrzött kiskereskedő, aki kövér hasát drága zeke alá rejtette és a nemes élet hiányát – bármi is az – választékos viselkedés szellemes fecsegése mögé.

Amit itt megtapasztaltam, igazabbnak és életközelibbnak tűnik nekem, mint az, amit gyermekkoromtól kezdve megszoktam. De vajon valóban ezt óhajtom? Elég értelmes vagyok ahhoz, hogy ne felejtsem el: eddigi életem sok haszonnal is járt. És túl keveset tudtam mások életmódjáról ahhoz, hogy azt valóban kívánhassam.

De mit akartam akkor? Mire számítson egyetlen életem? Nem tudtam. Ha egyszer eltemetnek, mi marad akkor? Mi az értelme annak a vállalkozásnak, amit életnek neveznek? Nem tudtam.

De elhatároztam, hogy megfejem, ha lehetséges. Határozott voltam, hogy magamra találjak, nem engedtem, hogy ezt a gondolatot elnyomják a hétköznapi szempontok, amikor kijutottam ebből a különleges helyzetből és ismét az ismerős környezetben lehettem. Feltett szándékom volt, hogy utánajárjak ezeknek a kérdéseknek, amíg nem találok rájuk feleletet, vagy megállapítom, hogy nincs rájuk válasz. Elhatároztam: megtalálom életem értelmét.

Napokig tartott a szélcsend. Olyan nyomasztó hőség terült el a teljesen mozdulatlan hajó körül, mint egy kábító gáz, ami minden mozgást megbénított. A légénység csak izzadva végezte el a legszükségesebb tennivalókat. Mintegy sűrű pép, úgy csöpögtek a másodpercek a jelenből a múltba. Szívesen segítettünk volna, ha előre lendíthettük volna az időt. De kínos lassúsággal múltak az órák. És eközben úgy tűnt, hogy egyetlen mérföldet sem tettünk meg az eltelt napok alatt. Értelmetlenül telt az idő.

Útitársaim különböző módon reagáltak. Veit, az öreg bajor álmodott vagy mozdulatlan arccal bámult a tengerre. A másik kettő kártyázott vagy lustán feküdtek a priccsükön. Úgy tűnt, hogy Weißgerber bizonyos higgadsággal viselte a hőséget és az unalmat is. Oertzen olykor-olykor káromkodott egyet, mérgesen járkált ide-oda a szobában, és csak akkor nyugodott meg bizonyos idő után, mikor észrevette, hogy senki sem szította a haragját.

Csak egyszer szólt közbe Weißgerber Oertzen dühkitörésébe, és eleinte csodálkoztam ezen. Weißgerber bevágta kabinunk ajtaját, ami ugyanúgy állandóan nyitva állt, mint az összes fedélzeti nyílás, hogy a hőség ne legyen még elviselhetetlenebb.

Oertzen ráordított: „Miért zárod be az ajtót? Nyisd ki ismét azonnal!” Itt el kell mondanom, hogy a formális önözést feladtuk, és régi cimborákként beszéltünk egymással.

Weißgerber nem válaszolt.

Akkor Oertzen felpattan a fekhelyéről és újra kinyitotta az ajtót.

Weißgerber, aki nagyobb és erősebb volt, félretolta és újra becsapta az ajtót.

Oertzen átkozódott és megragadta a kilincset. A másik azonban a lábát a befelé nyíló ajtó elé tette.

Egy ideig veszekedtek szavakkal és heves ütésekkel. Oertzen felszólított mindkettőnket: fejtsük ki a véleményünket a témát illetően. De semmi kedvünk nem volt a vitába beleavatkozni. Alapjában véve teljesen mindegy volt, hogy az ajtó egy ideig zárva vagy tartósan nyitva volt, hiszen még egy gyenge légáramlás sem járta át a kabinunkat.

Weißgerber hirtelen feladta a küzdelmet, teljesen hátrament és elfordított arccal leült az egyik fedélzeti nyílás mellé. Diadalmasan nyitotta ki Oertzen az ajtót és meglegedetten feküdt ismét a fekhelyére.

Veit megkérdezte Weißgerbert: „Mi bajod az ajtóval? Zavar, ha a tengerészek benéznek?”

„Esztelenség!”

„Hát akkor miért? Hőgutát kapsz?”

„Hülyeség!” Néhány pillanat múlva hozzáfűzte: „Ez a disznó...”

Oertzen felugrott, mert bizonyosan úgy vélte, a „disznó” kifejezés neki szólt. Be kell vallanom, én is ugyanazt gondoltam. De akkor Weißgerber kiegészítette: „A visítás az örületbe kerget!”

Ehhez hozzá kell fűznöm, hogy Amszterdam óta egy élő disznót vittünk a fedélzeten. Konyhai hulladékokkal táplálták, amiket így hasznosítottak, és útközben valószínűleg le akarták vágni, hogy friss húsként elfogyaszthassuk. A fedélzet alatt egy fabódében helyezték el, így nem láthattuk és alig hallhattuk. Most azonban a hőségtől ugyanúgy szenvedett a szegény állat, mint ahogy mi is, vagy ki tudja, miért visított. Mindenesetre ezt újra és újra, s egyre hangosabban érzékeltük, csak most erősebben, mint előzőleg, mivel minden ajtó nyitva volt.

Nekem azonban nem volt terhemre ez a zaj, természetesen nem volt olyan kellemetlen, hogy veszekedésre adjon okot. Weißgerber érzékenységet csak a kínzó hőséggel tudtam magyarázni, ami mindnyájunknak problémát okozott.

Az időjárás miatti felháborodását a szegény pára ismét visítással fejezte ki. Az éles, magas hang nem túl hangosan, de hallhatóan hatolt be a kabinba. A légénység szunyókált egész nap, mivel semmi fontos tennivalójuk nem akadt, és a kevésbé fontos elfoglaltságok elvégzése ebben a hőségben értelmetlennek tűntek. A fedélzeten tehát semmi sem történt és senki sem beszélt.

Weißgerber elfintorította az arcát és a fülébe dugta az ujját. Veit nézte egy ideig, aztán felugrott és bezárta az ajtót. Állt egy darabig előtte és kihívóan Oertzenre nézett. Az először talpra állt, de ismét lefeküdt, a fal felé fordult és mormogott valamit, amit senki sem értett.

Így ez a nap kínosan, lassan a végéhez közeledett. Senkinek sem volt kedve kártyázni vagy esetleg néhány szót váltani a többiekkel a nyomasztóan fülledt melegben és rossz hangulatban.

Amint végre készülődött lepihenni a nap, felkeltem, hogy mozogjak egy kicsit. Egyébként egyáltalán nem tudok aludni, ha egész nap pihentem.

A fedélzeten a kormányos volt az egyetlen, aki tevékenykedett. Mindenki más aludt, pihent vagy töprengett. Felmentem a kormányoshoz, egy öreg, kopasz tengerészhez. Mivel szélcsendben abszolút nem volt tennivalója, reméltem, válthatók vele pár szót. Köszöntésemre azonban olyan rosszkedvűen dörmögött, hogy feladtam a próbálkozást, a korlát mellé álltam és néztem a tengert.

Éppen lebukott a nap tűzpiros gömbje a horizont mögött. Jóllehet ezt a képet már sokszor megfigyeltem és tudtam, hogyan jön létre, és mégis, mindenkor lenyűgözött. Valahol bennem – gondolataim ellenőrzése nélkül – mindig csodálkoztam, hogy a tenger nem spriccel gőzölve és sisteregve, mikor ez az óriási tűzgolyó belemerül. Lebilincselve adtam át magam ennek a színjátéknak. És eközben az volt az érzésem, hogy a mai nap fájdalommal és unalommal járt, s bár csúcspontok és öröm nélküli volt, mégis megérte, mivel a végén létrehozta ezt a csodát.

Amikor a nap lángvörös gömbjének már csak kis része volt látható, a tengerészek közti mozgás keltette fel a figyelmemet. Láttam, amint a herrnhuti a fáradtan nyugvó tengerészek között áthaladt és itt is, ott is válaszolt egy-egy rövid kérdésre. Végül a hátsófedélzetre jött, ahol – úgy tűnt – leült és egyedül akart lenni. Amint meglátott, habozott egy pillanatig, de aztán odajött hozzám és mellém állt.

„Egyik fiatalember súlyos beteg”, mondta anélkül, hogy megvárta volna a kérdésemet. „A kapitány megkért, vigyázzak rá és gondoskodjam róla. Lázas és levegő után kapkod. Ön esetleg ért a gyógyszerekhez?”

„Nem, egyáltalán sem.”

Rám nézett – de úgy, mint aki keresztülnézett rajtam – messzeható gondolataival. Majd megkérdezte. „Tud imádkozni?”

Kicsit zavarba jöttem erre a kérdésre. „Igen – igen, a Miatyánkat. Rendszeresen jártunk templomba a családdal.” Miután ezt elmondtam, szégyelltem magam. Világos volt, hogy nem azt akart tudni, vallásos vagyok-e, hanem, hogy tudok-e

imádkozva terhet hordozni, ami most őt nyomasztja. De nem tudtam, vajon pozitívan válaszolhatok-e neki, így aztán hallgattam.

Kis idő múlva újra elkezdte: „Két másik tengerész máris rosszul érzi magát.”

Hirtelen tudtam, mitől félt. „Úgy véli, lehet, hogy ez egy kezdődő járvány jele?” Csak bólintott.

Forró vér tolult a fejembe. Járvány a hajón, talán pestis! Akkor mindnyájan veszélyben vagyunk! És ennél a szélcsendnél, ami arra kényszerít minket, hogy addig várakozzunk tétlenül a hőségben, míg végül mi is elkapjuk!

Határozottan felálltam és mondani akartam valamit. Ő azonban megnyugtató mozdulatot tett a kezével. „Senkinek ne szóljon a gyanúmról, Linz úr. Ez teljesen ártalmatlan is lehet. Holnap többet fogunk tudni. Azzal a szándékkal nem szóltam róla senkinek sem, hogy ne okozzak szükségtelenül félelmet. A kapitánnyal sem közöltem a gyanúmat. De ezt bizonyosan hamarosan meg kell tennem.”

Néhány pillanatig a gondolatainkba merültünk. Aztán én törtem meg a csendet. „Ahogy mondtam, a gyógyszerekhez egyáltalán nem értek. De ha bárhogyan is segíthetek... Vagy miért vont be bizalmába?”

„Ön nem segíthet nekem, uram. Csak őszintén meg akartam kérdezni, hátha tud segíteni. Csak beszélni akartam erről valakivel. És egyedül ön volt a fedélzeten, aki nem tekintett komolytalan fickónak.”

„Mindnyájan kinevették hitbeli buzgósága miatt?”

„Igen. De nem ezért akarok panaszkodni. Azért vagyok itt, hogy bizonyosságot tegyek az evangéliumról. Balga dolog lenne azt gondolni, hogy vihetem az evangéliumot Nyugat-Indiába a néger rabszolgáknak, miközben itt az európai emberek között, akik többnyire egy felekezethez is tartoznak, ezt félelemből elhallgatom. Én nem hibáztatok senkit sem, ha gúnyolódik. Már Pál apostol is megmondta, hogy a keresztről való beszéd bolondság azoknak, akik elvesznek. És az istentelenek még a Megváltót is gúnyolták. Nem, én nem haragszom emiatt a tengerészekre. De olyan komoly dologról, mint a pestisveszély, egyikükkel sem tudtam beszélni. Bocsásson meg nekem az Úr, ha különbséget teszek emberek között.”

Miközben így beszélt velem, különös érzés támadt bennem, amit csak nehezen tudok leírni. Egyrészt kínosan érintett a kegyes beszéde, másrészt erősen vonzott őszintesége és nyitottsága.

Különös volt az is, hogy ez az ellentmondásos érzés olyan erős volt, hogy egy pillanatra elnyomta a fenyegető veszélyre vonatkozó gondolatokat is.

„Az Úristen bocsássa meg”, folytatta megfontoltan a sovány férfi, „hogyan volt nekem elég a gondjaimat előtte letenni, hanem egy emberrel is beszélnem kellett róluk. Az én hitem bizonyosan nem olyan nagy, mint Pál apostolé volt, aki bátran győzött meg másokat és jó tanácsokat adott nekik, amikor hajón fogságban volt, vészhelyzetbe került a tengeren.”

Akkor közvetlenül rám nézett. „Ön már utazott néhányszor hajón, Linz úr, és biztosan jobban el tudja képzelni, mint én, mit jelent az, ha pestis van a fedélzeten. Ha tud, imádkozzon azért, hogy mindnyájan elérjük a célunkat. Ha akarja Isten, meghallgatja az imádságot.”

Aztán elfordult és elment. A meredek falépcsőn, amelyen a középfedélzetre lehetett lejutni, még egyszer megfordult és barátságosan mosolygott.

Mindenekelőtt az utolsó mondat maradt meg gondolataimban. Képtelenségnek véltem azzal a kiegészítéssel imádkozni: Ha Isten akarja. Ha valaki elhitte, hogy valamit Isten akarata magába foglalt, akkor mi értelme van még az imádkozásnak? Mégis az volt a kívánságom, bárcsak úgy imádkozhatnék, mint ez az ember.

Aztán mégis mindezen gondolat által a fenyegető veszély tudata úgy erősödött és növekedett bennem, mint egy fekete felhő.

Pestis a hajón! Milyen szörnyű, védtelenül kiszolgáltatva lenni a véletlennek, amikor vagy végzetessé válik valakinek a veszedelem vagy elhalad mellette. És egyáltalán nincs lehetőség védekezni vele szemben!

Féltem! És minél inkább elképzeltem, mi történhet még, annál nagyobb lett bennem a félelem. Nem akartam meghalni! Nem, most még nem! Fiatal voltam még, és éppen csak most kezdtem alkalmazkodni az élethez. Nem volt még elegendő az életből. Igen, mielőtt még igazán tudtam volna, mi az élet, vissza kell adnom – mielőtt tulajdonképpen elkezdtem, mielőtt még gondolkodtam volna rajta. Nem, nem!

Kis idő múlva vettem észre, hogy olyan erősen kapaszkodok a fedélzeti korlátba, hogy ujjizületeim fehérek lettek, mintha így megmenthetném magamat a kínos halálba való süllyedés elől. Bensőmben feldúltan járkáltam fel és alá. Uralkodni akartam magamon – nem akartam, hogy ez feltűnjön a kormányosnak, aki néha rám nézett –, de egyszerűen nem tudtam.

Csak mikor már úgy besötétedett, hogy a csillagos ég sem tette lehetővé a tájékozódást, akkor uralkodtam magamon annyira, hogy lemehettem és visszatérhettem a kabinba.

A többiek nyilván már aludtak, mindenesetre meg sem moccantak. Lefeküdtem keskeny priccsemre és megpróbáltam elaludni, ez azonban nem sikerült. Órákig ébren maradtam és ide-oda forgolódtam, olykor elbóbiskoltam, mígnem egy fekete

holttestekkel tele hajó szörnyű látomására rettentem fel, majd újra józanul fontolgatva, mit lehet tenni pestis veszéllyel szemben. De természetesen ezek a fontolgatások sem vezettek eredményre.

Útitársaim tapintatlan szitkozódására és hangos beszédére ébredtem, amikor a nap már régen felkelt. Bizonyára csak reggel felé tudtam elaludni.

Még mielőtt felöltözködtem, a herrnhuti hozta a reggelit. Abból a tekintetből, ahogy rám nézett, éreztem, hogy az éjszaka sem a súlyos betegeknek nem eredményezhetett javulást és ezzel mindnyájunknak sem. De semmit sem mondott, hanem áldott jó étvágyat kívánt és elment.

Nekem meglehetősen elment az étvágyam, de három társam is kedvetlenül piszkálta az ételüket. A korai órák ellenére már ismét nyomasztó hőség volt. Az éjszaka alig eredményezett lehűlést. Majdnem érintetlenül hagytuk a reggelit és szórakozásainknak szenteltük magunkat: kártyáztunk, szunyókáltunk és olykor-olykor beszélgettünk egymással.

A délelőtt folyamán történt, amikor a hajóharang mindenkit kiragadott a lehangeltségéből. „Mindenki a fedélzetre!”, kiáltották. A kormányos lépett be hozzánk és közölte, a kapitány kéri, hogy mi is vegyünk részt az összejeövetelen.

Nem kellett elhagynunk a kabinunkat, hanem csak az ajtót kellett kinyitnunk. A tengerészek a hajó közepén gyülekeztek össze. A kapitány néhány lépcsőfokon felment a hátsófedélzetre és nyilván mindenkihez akart beszélni. Egyelőre megvárta, amíg emberei valamennyien összegyülekeztek.

Kalandos alakok voltak akik előttünk álltak vagy guggoltak. Mindegyik erős ember. Bizonyára ez volt a egyetlen közös tulajdonságuk. Voltak köztük vad fickók, szúrós tekintettel, jóindulatú tengeri medvék, hatalmas legények, mint a szekrények, és alacsonyok, de szívósok és fürgé emberek. És aztán a megjelenésük: elhasznált uniformisok, halászhátak vagy teljesen meghatározhatatlan ócska göncök. Egyiknek igazi török turbán volt a fején. Hogy milyen kusza úton lett ez a matróz tulajdona, máig tisztázatlan a számomra.

Nos, úgy tűnt, mindnyájan összegyülekeztek, és a kapitány elkezdett beszélni: „Uraim!” – ezek mi voltunk, mert ránk nézett a megszólításkor –, „Emberek, van valami közlendőm, ami mindnyájunk számára igen jelentős. Hogy minden hamis híresztelésnek elejét vegyük és kezdettől tisztázzuk, hogyan haladjunk tovább, azért hívtalak össze valamennyiőtöket.”

Nos, gondoltam. Most mondja meg... Most már biztos, hogy a három ember betegsége mindnyájunkat veszélybe sodor.

Körülnéztem. Mindenki feszülten nézett a kapitányra. Nyilván eddig én voltam az egyetlen a herrnhutin kívül, akinek tudomása volt erről.

„Valószínűleg már megtudtátok”, folytatta a kapitány, „hogyan van Ryck tegnap óta súlyos beteg. Két másik is csatlakozott hozzá. Ma reggelre romlott az állapotuk. Fennáll a gyanú, hogy pestis betegségben szenvednek.”

Néhány pillanatig olyan csend volt, hogy hallani lehetett a kis hullámok lágy csobbanását a hajótörzsön. De aztán felfordulást támadt. Kiabáltak és átkozódtak, sírtak és imádkoztak, kiabáltak és tanácsot adtak. Akkor mennydörgő hangján megszólalt a kapitány: „Nyugalom!” Lassan béna, nyomasztó csend támadt.

„Ha most pánikba esünk, minden csak rosszabb lesz. Ezért kövessétek pontosan az utasításaimat. Az elülső legénységi helyiségbe nem léphet be senki sem. Abban fekusznak a betegek. Akinek még ott vannak dolgai, hagyja ott és másként segítsen magán. Ez a szárazföldi patkány” – és rámutatott a misszionáriusra, aki feltűnés nélkül mellette állt, „fogja ápolni a betegeket, ahogy eddig is tette.”

Hirtelen mindenki félrehúzódott tőle, aki a közelében állt, amíg veszélytelennek nem tűnt a távolság. A herrnhuti úgy tett, mint ezt észre sem vette volna.

„És még valami: a lustálkodásnak ezennel vége van. Fontos, hogy most amilyen gyorsan csak lehet, kikötőbe jussunk, ahol orvos és gyógyszer van. Ha cserben hagy minket a szél, magunkon kell segítenünk. A mentőcsónakot a vízre helyezzük és eveztek. A kormányos osztja be az szolgálatokat. Tizenkét embert két óránként. Aztán a többiek kerülnek sorra. Éjszaka is. Minden világos?”

Az emberek között zúgolódás támadt. Végre az egyik felbátorodott, hogy elmondja a feszültség okát: „Kapitány, ez nyomorúságosan kemény munka lesz ilyen hőségben. Nem lehetne csak éjjel evezni?”

„Nem, nappal is kell!”

„Kapitány, ennek semmi értelme nincs, mivel a hajó alig haladna előre.” Valaki azt kiáltotta hátulról: „Miért dolgozzuk halálra magunkat, ha úgyis megdöglünk?”

„Nyugalom!”, ordította a kapitány. „Aki kérdezni akar valamit, az kérdezzen. De vitatkozni nincs kedvem. Minden világos?”

Nem volt visszhang.

„Akkor munkára!”

A tömeg a kormányos körül gyülekezett össze, akinek be kellett osztania az evező csapatokat.

A kapitány átjött hozzánk. Csak most irányult a figyelmem útitársaimra. A hírre senki nem mondott semmit sem. Veit az egyik fedélzeti nyílásnál állt és kinézett, Weißgerber a priccsére nézett és a kezébe temette az arcát, és Oertzen nyugtalanul járkált fel és alá, nagy kinnal fegyelmezve magát.

Senki sem vette észre, amikor belépett hozzánk a kapitány.

„Sajnálom uraim, hogy nem önökkel osztottam meg előbb az információt, hanem a legénységgel együtt. De ajánlatos volt vele sietni.”

Senki sem válaszolt. De hát mit is mondhattunk volna? Teljesen mindegy, mikor és hol értesülünk a veszélyről.

Amikor már kínos volt a hosszan tartó hallgatás, megkérdeztem: „Kapitány, bízik abban, hogy a járvány megfékezhető?” „Ez nem túl valószínű. A három beteg a többiek között élt. Bizonyos, hogy egyik vagy másik személy már megkapta a betegséget. Nyíltan megmondom...”

„Milyen messze vagyunk a legközelebbi kikötőtől?”, kérdezte Veit.

„Egy jó hétre van legalább szükségünk San Domingoig és kedvező feltételekre. Ha a szélcsend továbbra is tartós... De ha ott vagyunk, akkor még egyáltalán nem menekültünk meg. A nyílt tengeren, karanténban kell maradnunk. Ott jobb orvosi ellátásról gondoskodhatunk.”

„Úgy véli, van ennek értelme?”, kérdezte Veit és a fedélzeti nyíláson a csónakra mutatott, amit éppen a vízre bocsátottak.

„Van értelme, de másként, ahogy ön gondolja, Veit úr. Őszinte akarok lenni. A fő cél az, hogy foglalkoztassuk az embereket, mivel egyébként buta gondolataik támadnak. De nem csak ez. Vannak olykor területek, ahol sokáig nem fúj a szél. Ha ilyen helyre kerülünk, hetekig tart, amíg újra vitorlát bonthatunk. Egy pár napig tartó evezés minden körülmények között segíthet.”

Senki sem mondott, nem is kérdezett többet. Néhány pillanat múlva a kapitány az ajtó felé vette az irányt.

Hirtelen Oertzen megfordult és hangosan ezt mondta, majdnem kiáltotta: „Én itt akarok maradni! Egyedül ezzel a hárommal!”

Megrettentünk. Oertzen mindig igen lobbanékony volt, de ilyen heves kitörést még soha nem tapasztaltunk.

„Mit gondol ön, Oertzen úr?”, kérdezte a kapitány nyugodtan.

Csak úgy dőlt belőle a szó. „Jogunk van hozzá! Nem akarunk érintkezni a legénységgel! Csak így van esélyünk a túlélésre. És mi túl akarjuk élni, én mindenesetre! Azt gondolja, hagyom, hogy a jövőben az az ember hozzon nekem ételt, az az

égimeszelő, aki előzőleg a pestises lyukban volt? És senki más nem léphet be ebbe a kabinba. Azt kívánjuk, hozzanak be ide vizet és élelmiszereket, mielőtt mindenki elpusztul! Most, azonnal! Akkor saját magunkról gondoskodunk! Gyerünk, gyerünk, adja ki a parancsot! De gyorsan!”

„Egy pillanat, Oertzen úr, ez nem megy ilyen egyszerűen. Nekem muszáj... –”

„Miért nem lehet? Természetesen lehet! Jogunk van hozzá!”

„Nem azt mondom, hogy nem akarom lehetővé tenni. Felőlem bezárkózhatnak ide. De először meg kell kérdeznünk a többi utast is, egyetértenek-e ezzel.”

„Miért ne...” Hevesen gyözködtek egymást, többnyire egyszerre beszéltek. Oertzen egyre hevesebb lett, minél tovább tartott a vita. Végül Veit közbelépett.

„Nyugodj meg Oertzen, fogd be a szád! Szavazunk. Ki van amellet, hogy bezárkózzunk ide? Te, Weißgerber?”

Ő bólintott. Én meg sem vártam a kérdést, hanem azonnal mondtam, „én is!” A terv jó volt, úgy gondoltam. Így lényegesen több lehetett az esélyünk, hogy fertőzés nélkül életben maradjunk.

„Én is egyetértek”, mondta Veit nyugodtan, és a kapitányhoz fordult: „Egyhangúan döntöttünk, kapitány úr. Látja, mindannyian egyetértünk.”

Ő hallgatva körbetekintett. Mindenkinek belenézett a szemébe. Amint rajtam nyugodott meg a tekintete, úgy tűnt, mintha bánat lenne benne. Ezt különösnek tartottam, mivel a tervünk csak arra irányult, hogy javítsa a helyzetünket. Senkinek sem okozhattunk vele kárt.

„Jól van”, mondta a kapitány aztán nyugodtan, majdnem rezignáltan. „Gondoskodom róla”, és elment.

Oertzen Veit vállára csapott. „Hé!”, kiáltott rá nevetve, aki még levert állapotban volt. „Az lenne nevetséges, ha nem kényszeríthetnénk a sorsot!”

„Ne mondj ilyet, Oertzen!”

„Miért ne tenném?”

Weißgerber félbeszakította: „Gyere, segíts! Egymásra kell raknunk a csomagokat, hogy helyet nyerjünk a hordóknak és élelmiszeres ládáknak.”

Mind a négyen nekiláttunk. Kevéssel ezután jött néhány tengerész és ládáknak kétszersültet, szárított húst és efféléket hoztak.

Az elsőre, aki a ládákat be akarta hozni, Oertzen rákiáltott: „Állj meg! Tedd oda!”

Mi mindent behoztunk és megpróbáltuk rögzíteni. Hogy ezáltal a kabin szűkebb lett, senki sem bánta.

Végül a matrózok zúgolódva hoztak két hordó vizet, ezekhez kötelet is a rögzítéshez. Bent akartunk maradni akkor is, amikor a szélcsend véget ér. A kapitányt egész idő alatt nem láthattuk, amin csodálkoztunk és kissé bosszantott is bennünket.

Kellett egy kis idő, amíg mindent elhelyeztünk és kötelekkel biztosítottunk. Akkor észrevettük, hogy már semmit sem hoznak. Elkezdtem számolni, meddig lehet elég ez a készlet, de Oertzen nyilvánvalóan nem vette a fáradságot, hogy alaposan gondolkodjon. A munkában tanúsított igyekezete ismét haraggá változott. „Micsoda, ez lenne az egész? Ki akarnak éheztetni bennünket? Még sokkal többre van szükségünk! Gyertek, hozzunk magunknak!”

Kiviharzott. Mi hárman utána. Veit először, aztán én, és Weißgerber csak igen tétovázva. Meg kell vallanom, hogy annak a jelentőségével, amit itt tettem, egyáltalán nem számoltam. Ellenszegültünk annak, amit a kapitány elrendelt. Ezt ugyan nem lehetett lázadásnak minősíteni, mivel mi nem álltunk a parancsnoksága alatt. De aláástuk a tekintélyét, miközben egyszerűen elvettük azt, amiről azt hittük, hogy jogunk van hozzá.

Mégis, ahogy mondtam, egyáltalán nem gondolkodtunk el ezen. Mindegyikünk kivett egy-egy ládát az alsó szinten lévő helyiségből, amiben az élelmet őrizték, és felvittük a lépcsőn a kabinunkba.

A tengerészek először megdöbbenve néztek ránk, aztán szidni kezdtek bennünket, és egyikük berohant a kapitány kabinjába és kihívta.

Éppen leraktuk a csomagjainkat és arra készültünk, hogy még egyszer kirohanunk, amikor a kapitány megakadályozott bennünket.

„Uraim, ez nem lehetséges! Az élelmiszert pontosan beosztottuk. Megkapták, ami megilleti önöket. Többet nem engedélyezhetek!” Dühösnek tűnt, a szeme villámlott, és úgy tűnt, érvényesíti amit kijelentett.

Csak most jöttem rá, mit tettem. Elárultam a kapitányt, akit olyan nagyra tartottam, az egyetlen személyt, aki iránt bizalmat tanúsítottam, és azok oldalára álltam, akikkel szemben kezdettől tartózkodóan viselkedtem. Mindenekelőtt: elhagytam a morált és jogot és rabló módon saját előnyömet kerestem.

Szégyelltem magam. „Gyertek, van elég élelmünk és vizünk”, próbáltam visszatartani a többieket. Weißgerber úgy tűnt, egyetértett velem, ahogy tétovázásából következtettem, de semmit sem szólt.

Oertzen azonban megpróbálta a kapitányt – aki úgy állt előttünk, mint egy fa – félre tolni. „Vízre van még szükségünk!”, lihegte, a ládák cipelésétől kifulladásra. „Ebben a hőségben még vízre van szükségünk. Engedjete át!”

Veit már el is haladt a kapitány mellett. Amikor az megfordult utána, Oertzen kihasználta a lehetőséget, ő is gyorsan elszurrant mellette és odasietett, ahol a vizes-hordókat tárolták. A tengeri medve ezen a vakmerőségen úgy megdöbbsent, hogy egy pillanatra megállt. Aztán a két személy után rohant az izgatottan figyelő legénység láttára.

Akik közben a hordók közül kioldották az egyik tartóelemét és elgurították a hordót néhány lépcsőfokig, amit még le kellett eresztetniük a kabinhoz.

„A hajó kapitányaként megparancsolom önöknek, hagyják ott a hordót!”

„Nem rendelkezik velünk. Gyere, Veit, segíts, emeld fel a vállamra!”

„Legyen okos, Oertzen úr, engedelmeskedjen a parancsnak!”

A két személy úgy tett, mintha nem hallották volna a kapitányt, mint ha ott sem lett volna. Veit segített Oertzennek a súlyos hordót felemelni és a vállára helyezni.

A kapitány nem tehetett másként, kénytelen volt erőszakot alkalmazni, különben a helyzet irányítása kisiklik a kezéből. Közelebb lépett és félretolta Veitet. Ő azonban védekezett. Amint Veit a hordót elengedte, amit Oertzen még nem tartott elég biztosan és bizonyára túl nehéz is volt neki – buzgóságában elszámította magát –, a vizeshordó lezuhant és a kapitány lábára esett. Akinek a felkiáltása összekeveredett a hordó széthasadása hangjával, ami szétrepedt és értékes tartalma a hajódeszkára ömlött.

Mindnyájan odaugrottunk. A kapitány a padlóra rogyott és nyögött a fájdalom miatt. Mindenki látta, ahogy összeszorította a fogait, hogy ne kelljen hangosan kiáltania. A kormányos felhasította a kapitány nadrágját és óvatosan kihúzta a lábát. A jobb lába borzalmasan összezúzódott. Miközben ömlött belőle a vér, érzékelhetően deformálódott. A csont nyilvánvalóan szilánkosra tört.

Mindenki össze-vissza beszélt. A tengerészek nagy hanggal és öklüket rázva fejezték ki felháborodásuknak. A kormányos kötszerért kiáltott, és eközben Veit megpróbálta megértetnie magát. „Baleset volt kapitány. Nem szándékosan történt, ezt ön is látta. Baleset volt!”

Többen óvatosan felemelték a sérültet és bevitték a kabinjába. Amint bezárult mögöttük az ajtó, általános figyelem irányult ismét a baj okozóra – azaz egyre közülük. Csak Veit állt még mindig középen, nyilván maga is megdöbbsent attól, ami történt.

A tengerészek megragadták és megrázták, átkozták és szidták, s egyre izgatottabbak lettek. Engem gyötört a félelem és önkéntelenül kissé hátrébb húzódtam. Nem sok hiányzott ahhoz, hogy összeverjék az öreget. Ez viharos és egyúttal

borzongató jelenet volt. Megpróbáltam megfontolni, mit lehet itt tenni, de a félelemtől és izgatottságtól egyetlen értelmes gondolatom se támadt.

Hirtelen valaki azt kiáltotta a zűrzavarban: „El innen!” Oertzen volt.

Középen állt, a kabinunk és az embertömeg között, és két pisztolyt tartott a kezében.

Alig hittem a szememnek. Ő az általános zűrzavar közepette berohant a kabinba és a fegyvereket, amik létezéséről mi egyáltalán nem tudtunk, kivette a csomagjából.

Egy pillanat alatt elhallgatott a dühöngő tömeg és a tengerészek elengedték Veitet. „Félre!”

Oertzen jött lassan közelebb, felemelt pisztolyokkal, és a matrózok utat engedtek neki.

„Weißgerber, te elég erős vagy. Hozz egy másik hordót!” A megszólított közel állt hozzám, és most előre ment, nem tévőázva, de nem is sietve. Nem tudtam megállapítani, önszántából vagy mivel félt a fegyvertől. Az egész megfélemlített csapat szeme láttára eloldott egy új hordót, elgörgette a sarokig, felvitte a lépcsőkön és elhengerítette a kabinunkba.

Oertzen szótlánul intett Veitnek és nekem is egyik pisztolyával. Az ajtónkhoz siettünk, Oertzen hátrálva követett minket, a többieket szemmel tartva. Amint a kabinban volt, Veit bevágta az ajtót és elreteszelte.

Hallgatva néztünk egymásra.

Nehezen lehetett leírni az állapotunkat. Megszabadultunk egyrészt, szorongás töltött el másrészt. Biztonságba kerültünk a tengerészek dühétől, valószínűleg a kint lévő vad fickók önbíráskodásától is. És bizonyos védelemben voltunk a pestis fertőzéstől. De ez a győzelem nem okozott örömet. A diadal szavai a torkunkon akadtak.

Akkor tehát foglyok voltunk. Nem hagyhattuk el szűk helyiségünket, amíg kikötőbe nem érünk és amíg túl nem éljük a karanténban töltendő időszakot.

És milyen áron jutottunk hozzá ehhez a relatív biztonsághoz! Mindenkit ellenségünké tettünk, a tengerészeket becsaptuk, eltulajdonítottuk tőlük készletük egy részét, fegyverhasználattal fenyegettük meg őket, és egy súlyosan megsérült embert hagytunk magunk mögött. És mindennek a tetejébe a sebesült a kapitány, az egyetlen, aki a hajót kényes szituációban, szélcsendben – a fedélzeten pestissel – kézben tudta tartani.

Oertzen a pisztolyait a keze ügyében, maga mellé, a priccsre helyezte. Leültünk valahol és töprengtünk. Csak Weißgerber mondott néha halkán egy-egy káromkodást, egyébként minden csendes volt.

Oertzen megpróbálta néhányszor megtörni a csendet, de aztán elhallgatott. Bizonyára úgy érezte, mintha ki nem mondott szemrehányásokkal akarnánk illetni tette miatt. Én azonban mindenesetre – még ha úgy gondoltam is, hogy neki van a legnagyobb része ennek a szituációnak a megvalósításában – tulajdonképpen nem tehettem neki szemrehányást. Az eseményeknek mindnyájan résztvevői voltunk. És az is jó volt, hogy határozottan cselekedett.

Végül azt mondta a forrófejű: „Egyikőtöknek átadhatom az egyik pisztolyt. Akkor ketten leszünk, akik őrségben lehetünk.”

Senki sem válaszolt.

„Linz, te?”

„Nem, nem! Én nem tudok bánni ilyen dolgokkal. Kérdezd a többieket!”

„Weißgerber?”

Ő csak csóválta a fejét.

„Én szintén nem vállalom”, mondta Veit. „Kímélj meg ezektől a gyilkos eszközöktől!”

Oertzen dühös lett. „Úgy, gyilkos eszközök! Azt szeretnétek, hogy semmi közötök se legyen ezekhez! De annak örültök, hogy itt vannak. Én védelmezlek benneteket, de ti nem akarjátok bepiszkolni velük a kezeteket! Gyávák vagytok!” Senkinek nem állt szándékában reagálni erre a szemrehányásra.

Ez láthatóan ismét megnyugtatta. Ugyanis azt is érzékelte, hogy nem tehet ellenségeivé bennünket. Egészen váratlanul újból békülékeny hangon kezdett beszélni.

„Na jó, magamnál tartom a fegyvereket. De ha bármelyikőtök mégis meggondolja magát, akkor igent mondhat nekem. Van még egy szablya és egy kés is a ládában, ha arról van szó. Gyertek, kártyázzunk!”

„Nincs kedvem”, morgott Weißgerber.

„De nekem van”, mondta Veit, és asztalhoz ült. Én is azt tettem, ha nem is nagy lelkesedéssel.

Oertzen hozta a kártyát és megkeverte.

„Bele kell törődnünk ebbe a helyzetbe”, mondta közben. „És ez egyáltalán nem olyan rossz. Egyelőre minden megvan, amire szükségünk van. Van enni- és innivaló, priccs az alváshoz, kártya a szórakozáshoz. És a további emberi szükségleteket illetően rendelkezésre áll az ablak.”

Igaza volt. A további „emberi szükségletekre” eddig nem is gondoltunk. De az ablaknyílás erre éppen elég nagy volt, és a gondolatra hirtelen mosolyognunk kellett. Akkor egyikünk felnevetett, a másik elgondolkozott, és egy idő után mindnyájan hangosan nevtünk. Egyre oldottabb és egyúttal zabolátlan lett a nevetés, mígnem a combunkat csapkodtuk.

„Gyertek, játsszunk azért, ki mutassa be először ezt a látványosságot”, lihegett Oertzen, és ismét majd megpukkadtunk a nevetéstől.

Ma már valóban nem tudom megmagyarázni, hogy jött létre ez a hangulatváltozás, amit attól kezdve hasonló módon még olykor átéltünk. A hőség okozta? Vagy a félelem? Az abszurd helyzet, amibe kerültünk? Mindenesetre egyik pillanatról a másikra teljesen másként gondolkodtunk és éreztünk, a veszekedés nevetésbe torkollt, az oldott vidámság nyomasztó hallgatásba merült, rezignációból vad átkozódásba tört ki. Minden olyan más volt, olyan eszeveszett – és eközben ennek a szónak a sajtószerű jelentésére gondolok. Teljesen másképpen gondolkodtunk, éreztünk és egészen másként cselekedtünk, mint normális körülmények között. Olyan idegenszerű volt minden körülöttünk és bennünk, hogy most visszatekintve alig tudok ezekre igazán visszaemlékezni, még kevésbé arra, hogy mit írhatok le.

Ilyen hangulatváltozás volt az is, ami ennek az eseménydús napnak az estéjén ismét nyomasztó némasággal ránk nehezedett. Feküdtünk keskeny priccsünkön és néztük a födémgerendákat. Csak Veit ült az asztalnál és írt mindenütt jelen levő naplójába. Oertzen olykor felállt és kikémlelt az ajtódeszkák közti repedéseken, amik csak korlátozott kilátást tettek lehetővé a fedélzetre.

Kívül ismét minden olyan volt, mint korábban. Nyilván megnyugodtak a tengerészek. Az időjárás sem kényszerített arra, hogy tartósan táplálhassunk heves haragot. A nyomasztó hőség megbénított minden mozgást.

Két óránként mindig hallottuk és megfigyeltük az oldalnyílásokon, amint az evezős csapat teljesen kimerülve a fedélzetre jött, és másik csapat szállt a csónakba. Semmit sem éreztünk az előrehaladásból, ami miatt úgy meggyötörték magukat.

Erről az estéről és a következő éjszakáról semmi mást nem tudok elmondani. Alig aludtunk és végül is örültünk volna a reggelnek, amelyik véget vet a végtelennek tűnő éjszakának, ha nem tudtuk volna pontosan, hogy a nap még végtelenebbé válik és még több hőséget eredményez.

Oertzen, aki bizonyára úgy vélte, valamiféle vezető lett, mindenkinek kiporciózta a reggelijét: egy kevés kétszersültet és vizet. Hagytuk neki, hadd tegye.

Miközben ettünk és rágcáltuk az ételt, Weißgerber hirtelen felugrott, vörvörös lett az arca, átkozódott és dühösen a falhoz vágta ivóedényét. Megrémültünk, mivel nem tudtuk mivel magyarázni ezt a dühkirohanást. Csak amikor az priccsére vetette magát és a fejét a párna alá rejtette, akkor tudtuk meg, mit jelentsen ez: a disznó kezdett ismét visítani. Mi ezt alig vettük észre, ráadásul az ajtónk most zárva volt, és nem is tudtuk megmagyarázni tulajdonképpen e zajjal szembeni érzékenységét.

A nap kezdete teljesen alkalmas volt arra, hogy végső életkedvünktől is megfosszon, ami éjszaka visszatért, és amiről azt gondoltuk, hogy a nap folyamán megmarad. Oertzen mérges volt Weißgerber dühöngése miatt, ostoba kutyának csúfolta, és legszívesebben bizonyára megverte volna, ha nem tisztelte volna nagyon az elzászi testi erejét.

Az órák úgy vánszorogtak, mint más napokon is. Mindnyájan csak a legszükségesebb ruhadarabokat viseltük a hőség miatt. Közben mindannyiunk ruháját izzadság járta át, és elképzelhető, hogy éreztük magunkat bennük. Olykor végigsimítottuk az arcunkat egy vízzel átitatott ronggyal, anélkül, hogy ez enyhülést okozott volna, mert az ivóvíz régen átvette a környezet hőmérsékletét. Azonkívül Oertzen szigorúan őrködött azon, hogy a rongyot naponta csak egyszer nedvesítsük meg. Ez elég kellett legyen egész napra. Természetesen igaza volt. A vízzel óvatosan kellett bánni.

Így aztán tétlenül feküdtünk ismét, izzadtunk és szenvedtünk. Olykor gondoltunk a férfiakra, akik most elől a csónakban eveztek. Azt kellett gondolnom, remélhetőleg nem hajszojják túl magukat, hiszen ez csak a foglalkozásukhoz tartozik. Hogy lehet vajon a kapitány?

Fáradtan emelkedtem fel és a repedéseken kinéztem a fedélzetre. Ott minden csendes volt. Innen semmit sem lehetett látni az evezősökből, és egyébként is úgy tűnt, semmiféle mozgás nincs a hajón. Néhány matrózt ismerhettem. Valamilyen tárgyak árnyékában pihentek és meg sem moccantak. Félelmetes csend volt mindeütt. Olyan volt ez, mintha a pestis már minden életet kioltott volna a hajón.

Megborzongtam. Mint a bekövetkező halál sejtése, úgy lehelt rám az abszolút csend deszkabódénk réseink. Megragadott a félelem. Leginkább kiáltottam volna: Már beletörődtek az elkerülhetetlenbe? Próbáltatok már, milyen az, ha odavetnek a hosszadalmas halálnak? És hirtelen úgy éreztem, mintha fáznék.

Fázni ebben a nyári hőségben? Lázam van? Lehet, hogy megfertőzött a halálos betegség? De nem, ez bizonyára csak félelem, szorongás.

„Játsszunk”, mondtam hangosan, úgy, hogy a hangom metszően hatott a perzselő csendbe.

„Most ezt én kezdeményezem. Tenni akarok valamit. Nem tudok tovább tétlenül ülni ebben a tömlöcben. Nem bírom ezt tovább!”

„Nyugodj meg, Linz! Gyere, játsszunk!”

Oertzen is jött. Veit megkeverte a kártyát és elkezdtük – nem tudom hányadszor az utazás folyamán – ezzel az ostoba játékkal elűzni a lomha perceket.

Egy kis idő így telt el – nem tudom megmondani, mennyi. Akkor a disznó ismét visítani kezdett. Mindnyájan azonnal hallottuk a szegény állat éles hangját – ami igen érzékenyen hatott ránk –, s eközben a disznó mindnyájunk ellensége lett.

Senki nem fordult Weißgerber felé, de a szemem sarkából is megfigyelhettem, ahogy szenvedve elhúzta a száját.

Veit egyszerre megfordult és elkezdett Weißgerberrel ártalmatlanul beszélni, nyilván azért, hogy elterelje a figyelmét és a visítást túlharsogja. Ha most lenne egy korty burgundink, mi, Weißgerber? Egy hideg pince mélyéből?”

Én támogatni akartam és kiegészítettem: „Vagy valami más hideg étel. De jéghideg. Jégkockák úszkáljanak benne.”

Weißgerber hálás pillantást vetett ránk, és elkezdett beszélni, hogy ne legyen közben szünet: „Egy hideg fürdő engem is kielégítene. Nálunk otthon volt egy patak. Csak kicsi volt, de ha kőből és földből egy gáttal felduzzasztották, lehetett fürdeni benne. Gyermekként mindig arra törekedtünk, hogy az év folyamán minél korábban belemenjünk. Aki tavasszal elsőként ment bele, az különösen bátornak számított. Emlékszem, egyszer húsvét előtt voltam benne. Dideregtem a hidegtől, és amikor haza mentem, apám ezenkívül még jó alaposan elpáholt. De én olyan büszke voltam, mint egy király, és ha lehetett volna, ismét megtettem volna. Apám a patakából való fűzfavesszővel vert el. És ehhez még ordított is: »Így ismét felmelegszel!«”

Weißgerber egyre hangosabban beszélt és boldog volt, hogy már nem hallotta a disznó visítását. Eközben majdnem feloldódott a lelkiállapota. A többieké is, talán azért, mert úgy tűnt, már egy ilyen fürdő elképzelése is egy kis húsítést eredményezett.

„Akkor nekem is el kell mesélnem nektek valamit”, csatlakozott Oertzen. Mi kockára tettük a presztízüsünket, hogy mezítláb sétáljunk a hóban. Persze csak akkor, ha a szüleink nem voltak a közelben. Ezt a nővérem űzte leginkább. Azt hiszem, mindig be akarta bizonyítani, hogy ugyanolyan kemény, mint én. Egyszer a lakóházunktól az istállóig és vissza gyalogolt mezítláb. A hó olyan magas volt, hogy a combjáig ért. Alig tudott előre haladni. Aztán a kályha elé ültették és sokáig dörzsöltük, amíg meg nem melegedett.”

„Barátom, mezítláb a hóban, el tudom képzelni”, nyögtem én.

„Figyelj ide, a legviccesebb még ezután következik. Este apánk hirtelen elénk állt és megkérdezte, milyen meztelen gyermeklábnyomok vannak a lakás és az istálló között. Arra természetesen senki sem gondolt, hogy a nyomok elárultak minket.”

Hangosan nevettünk. Alig hagytuk abba a nevetést, Veit kezdett el mesélni a téli Alpokról. Olyan volt ez, mintha nem is lett volna szünet. A disznó miatt, és mivel pompás volt mesélni jégről és hóról, viharról és csikorgó hidegről. Veit hosszú előadást tartott a bajor bergeni lavinaveszélyről. Ez valóban érdekes volt, soha nem hallottam még erről alaposabb ismertetést. Amikor befejezte, én csatlakoztam és tudósítottam a befagyott Weseren történt lesiklásainkról.

Csodálatos volt dúskálni ezekben az emlékekben. Amikor aztán a beszélgetés is lassan mérséklődött – a disznó látszólag ismét megnyugodott –, gondolataink továbbra is elmerengtek a téli élményekben.

Haza gondoltam. Milyen szép volt ott lenni! Már gyakran voltam távol és tulajdonképpen még sohasem éreztem, amit mások honvágynak mondanak. De most hirtelen tudtam, mit jelent. És azt is, amit ennek az utazásnak a kezdete után gyermekkorom világa egyetlen megoldásaként megismertem energikusabban, mint valaha a legfontosabbat a magam számára.

És még valami eszembe jutott, amint a beszélgetés tovább rezonált bennem, miután hallgatva ismét a priccsünkön feküdtünk: először történt, hogy útitársaimról többet tudtam meg, mint a nevüket. Különös módon meglepődtem, hogy ezeknek a férfiaknak is volt gyermekora, sőt, szívesen emlékeztek rá. Még ha badarság is az ilyen gondolat – de úgy találtam, ez egyáltalán nem illett hozzájuk.

Estefelé hirtelen rettentem fel gondolataimból, amikor valaki a nevemet kiáltotta. A hang kívülről jött. „Linz”, kiáltotta valaki, „itt van?” Megismertem a misszionárius hangját.

„Maradjon kívül!”, kiáltotta Oertzen, teljesen felesleges módon, mert az ajtó belülről volt bezárva.

Felugrottam, és láttam jól bevált repedéseinken át, hogy – tudatosan távolságot tartva – állt az ajtó előtt.

„Itt vagyok!”

„Csak azt akartam, hogy naprakészek legyenek. Biztosan érdekli önöket, hogy alakulnak a dolgok.”

„Természetesen, rendkívül érdekelnek bennünket.”

Veit felszólította: „Beszéljen!”

„Egy másik páciens is csatlakozott a betegekhez. Van Dyck állapota aggasztó. És a másik két ember is rosszabbul van.”

„Mi van a kapitánnyal?”

„Félelmetes fájdalmai vannak, és természetesen nem tud lábra állni, hogy utána nézzen, minden rendben van-e a hajón. Ma délelőtt elkezdett furcsán reszketni. Valószínűleg ez a sérülése következménye, ami gyulladást okozott vagy egyszerűen megfosztja az erejétől, mivel ebben a hőségben a testében is alig van ellenálló erő. A szakács ellenben attól fél, hogy pestis miatt van láza, és már nem akar bemenni hozzá: a többiek sem bíznak benne. Csak a kormányos és a fedélzetmester beszéli meg vele a legfontosabbakat. Így őt is nekem kell ápolnom. Az Úr megadja az ehhez szükséges erőt.” „Látják”, fűzte hozzá nevetve, „van elég tennivalóm, és örülök, hogy nem szükséges önöket is kiszolgálnom.”

Nem tehetek másként, tiszteletet kell tanúsítanom ez iránt a különös ember iránt. Miközben mindenki más kivonja magát, ahol csak lehet, ő magától értetődően végezte a pestisben szenvedő betegek gondozását, jóllehet senki sem kényszerítette erre. Közben még mosolyogni is tudott. És végül, mivel olyan sok önfegyelmet tanúsított, ezért barátságosan és segítőkészséggel fordult felénk, miután mi valamennyien ellenségei lettünk.

„Megkérdezte-e a kapitányt, vajon közelebb jutottunk-e a célhoz? Meddig tarthat még ez a szélcsend?”

„A kapitány nem képes ezzel foglalkozni. De a kormányos azt mondja, alig haladtunk előre. És még valami: A tengerészek nyugtalanok és nem akarnak többé evezni. Néhányan azt mondják: úgyis valamennyiüknek meg kell halniuk pestisben. Ezért azt akarják, hogy az utolsó napok a legkellemesebbek legyenek számukra. Két emberrel beszéltem ma erről. Persze csak bizonyos távolságra egymástól, mivel senki sem akar közel jönni hozzám. Ahelyett, hogy felkészülnének az örökkévalóságra, ha már számolnak közeli halálukkal, csak rumra és nőkre vágyakoznak, és félelmetesen káromolják Istent!”

Erre nem kellett válaszolnom. Amikor a herrnhuti nem kapott választ, még hozzáfűzte: „Ha bármilyen módon segíthetem önöket, Linz úr, csak közöljék velem.”

„Nem, köszönöm Buchenau úr! Mindennel rendelkezünk, amire szükségünk van.”

„Na, akkor újra elmegyek.”

„Jöjjön vissza néha, ha van ideje!”

Megfordult és eltűnt korlátozott látókörömből.

Súlyos gondolatokkal feküdtem le ismét. A pestis tehát tovább terjedt, a légénység elkezdett zúgolódni, a kapitány tehetetlen – a helyzetünk minden vonatkozásban rosszabb lett.

Napnyugta után még órákkal is ébren feküdtem, izzadtam és tépelődtem. A többiek sem aludtak, ahogy nyugtalan mozgásukból következtettem. De senki sem beszélt.

Csak sokkal később – éjfél már régen elmúlt – aludtam el. Különös dolgot álmodtam.

Olyan volt, mintha üldöztek volna hangos, vad alakok. Egyiknek a pestistől fekete volt az arca, a másik egy koponyából vigyorgott rám, egynek pedig turbán volt a fején. Az alakok rohantak utánam, és egyre azon voltak, hogy utolérjenek. De állandóan, mikor valamelyik utánam nyúlt, egy különösen erős ugrással képes voltam ismét újra elszakadni tőlük. Végül egy sziklafal bukkant fel előttem, amiről úgy tűnt, hogy leküzdhetetlen számomra. Tehát nem volt kiút!

De mégis – volt ott egy barlang, ahova gyorsan bemásztam. Az alakok követtek. Eközben elkövelték azt a hibát, hogy nem egymás után, hanem együtt akartak bebújni a szűk nyíláson. Mivel a folyosó egyre szűkebb lett, nem juthattak tovább, mert kölcsönösen akadályozták egymást. De én sem jutottam tovább, mivel teljesen összeszűkült a barlang. Már a mélyében voltam, és a fejemet is alig tudtam visszafordítani. Visszamenni sem tudtam – így fogságba kerültem. Most utánam nyúltak, de nem tudtak elérni. Állandóan volt egy arasznyi távolság a csontos kezük és a lábam között.

Ez hosszú ideig így folytatódott. Aztán meghallottam, hogyan tanácskoztak. Le akarták bontani a hegyet. A barlang bejáratához másztak, és elkezdtek sietve dolgozni. Akkor hallottam diadalkiáltásukat és röviddel ez után hangos zajt, mintha összeomlott volna a hegy – akkor felébredtem.

Kiugrottam az ágyamból. A láрма láthatóan a légénység néhány emberének a kiáltozása volt. Hallható volt, amint most hangos zajt csaptak a fedélzeten és egy muskéta lövésének a zaja is hallatszott.

Az ajtóhoz rohantunk és kikémleltünk. Oertzen a kezembe nyomta a szablyáját, amit átvettem ellenkezés nélkül. Ő készenlétben tartotta két pisztolyát, Weißgerbernél egy hosszú kés volt, bizonyára ez is Oertzen arzenáljából.

A sötétség miatt alig lehetett látni valamit. Csak a csillagok világították meg gyengén a jelenetet. Fényüknél alakokat láttuk ide-oda surranni, anélkül, hogy világossá lett volna, mi történt.

Kiáltások hangzottak a sötétben:

„Siessetek!”

„Megcsináltad már?”

„El az útból!”

Weißgerber résnyire megnyitotta az ajtót és kidugta a fejét. Éppen elrohant előtte egy matróz. „Hé, mi történik itt?” A férfi nem válaszolt és már el is tűnt a derengésben.

Egy másik, akit megszólított, amikor egy ládát cipelt lefelé a hátsófedélzet lépcsőjén, így válaszolt: „Húzd be a fejed, öreg, különben nem viseled sokáig a vállaid között!”

Jobbról, ahol a kapitány kabinjához vezető ajtó volt, ezt kiáltotta egy hang: „Kivel beszélsz ott?”

Akkor jött ide a férfi.

Már ismertük. Baarnsnak hívták a fiatal matrózt, erős, zömök alak, durva, rámenős fickó volt.

„Mi történik itt? Mit csináltok?” kérdezte Veit és valamivel szélesebbre nyitotta az ajtót, úgy hogy kiléphettünk a kabinból.

„Követjük a példátokat, kedvesem! Nézz ide!” Felénk tartott egy hosszú tárgyat, ami bizonyára muskéta volt.

„Ezekből hat darabot a kapitány a szekrényébe zárt. De én tudtam ezt!”, mondta dicsekedve.

„Amiket el is hoztatok?”

„Ahogy látod!”

„Mit szól ehhez a kapitány?”

„Ha, dühöngött. De semmit sem ért el vele.”

„De mire való az összes fegyver? Mi a szándékokot velük?”

A férfi szétterpesztett lábbal állt előttük, csípőre tette a kezét és leereszkedően magyarázta: „Megmondom: Ugyanazt tesszük, amit ti is! Azt gondolod, itt akarunk elpusztulni? Tizennégyen vagyunk a legénységi helyiségünkben. Még senki sem köhögött vagy ehhez hasonló. A többiekénél azonban terjed a pestis. Elsáncoltuk magunkat a hajó elő részében. Elegendő vizet és élelmet veszünk magunkhoz. Különösen rumot.”

„Bolondok!”, lihegte Veit. „Ezt nem tehetik! Ez lázadás!”

„Az életünket mentjük, ennyi az egész. Ahogy ti is!”

„A mi esetünkben kissé más a helyzete. Mi fizető vendégek vagyunk és nincs kötelezettségünk a fedélzeten.”

„Ne nevetess! Kötelezettségek! Bizonyára tennétek a kötelelességeket, amíg meg nem haltok, mi? Inkább meghalni, mint a feladatokat elhanyagolni? Ha meg lennénk húzatva!”

Közbeszóltam: „De ha újra felkel a szél és minden egészséges kiesik, hogy jutunk el egy kikötőbe? És ha kikötőbe jutunk, lázadás miatt bíróság elé állítanak benneteket!”

„Ez legyen a mi gondunk! Mindenesetre nagyobb esélyünk van, mint ha valamenynyien elhullunk, mint a legyek. Inkább halunk meg valószínű kötél által, mint bizonyosan pestisben.”

Egészen a hajó elejéről kiáltotta valaki: „Készen vagyunk, Tim!”

„Jó mulatást, uraim”, mondta Baarns gúnyosan és győztesen. „Ti itt maradtok a hajó hátsó részén, mi meg az elején. Remélhetőleg nem látjuk egymást előbb, csak a szárazföldön!”

Én még tettem egy utolsó, reménytelen próbálkozást, hogy meggyőzzem. „De ha közületek egy embernek már a csontjában van a pestis, akkor a szoros összefofoodásotok miatt még inkább megfertőződtek, mintha szabad térben lennétek.”

„Akkor nem történik velük rosszabb, mint ami egyébként is történne. És akkor életünk utolsó napjait nem értelmetlen evezéssel töltjük a hőségben, hanem még egyszer mindnyájan jól berúghatunk.”

„Sakokban tartottátok a többieket a muskétákkal?”, kérdezte Oertzen.

„Természetesen, az egyik lent van a csónakban, a többiek meg a fedélzet alatt. Olyan ez, mint egy gyermekjáték. Mivel a hat muskétán kívül nincs több fegyver, ők nem is árthatnak nekünk. Csak kár, hogy a kormányos ezt nem akarta megérteni.”

„Mit jelent ez? Elkövettetek ellene valamit...”

„Természetesen! Nem hallottátok a lövést korábban? Közbe akart lépni, amikor kihoztam a puskákat a kapitány szekrényéből. Csak túl későn. Az öregnek nem kellett volna segítségért kiáltania, mert akkor megmentette volna a kormányosa életét.”

„Gyilkos!”, kiáltotta Veit. „Gyilkos!”

„Fogd be a szád! Talán bizony van jogotok, hogy erkölcsre oktassatok bennünket?”

Ismét kiáltott valaki a szürkületből: „Tim, gyere már végre!”

A matróz elfordult, hogy menjen. Akkor még annyit mondott: „Nagyon köszönjük azt is, hogy a kapitányt harcképtelenné tettétek. Egyébként biztosan nehezebben mentek volna a dolgok. Megőrzi benneteket jó emlékezetünkben!”

Aztán eltűnt. Hallottuk, amint messze előre kiáltott: „Engedjétek fel őket!” Aztán csend lett.

Akkor álltunk a sötétben kabinunk ajtaja előtt és nem tudtuk, hogy vélekedjünk minderről. Mindenesetre semmi jóra nem gondoltunk. Számunkra, személyesen – így gondoltam – a helyzet bizonyos szempontból újra rosszabb lett. A légénység létszáma csökkent és a kormányos, aki a hajó navigációját és irányítását átvette a kapitánytól, halott volt. Az események a megmaradt légénység moráljára bizonyára nem hatnak előnyösen. Mindennek káosz lehet a vége.

A zajok ismét a hajó elejére irányították a figyelmünket. A tengerészek közben észrevették, hogy a muskéták már nem fenyegetik őket. Az evezősök a mentőcsónakból és azok, akik a zendülés órájában a hajón voltak és nem tartoztak a lázadók közé, feljöttek az alsófedélzet bejáratáról a fedélzetre.

„Gyertek be gyorsan!”, kiáltotta Oertzen és minket, akik még egy pillanatot tétováztunk, behúzott a kabinba.

Aztán amennyire lehetséges volt, figyelte a fedélzetet, miközben mi hárman a priccseken és az ülőkéken foglaltunk helyet.

„Mit csináljunk most?”, kérdezte Weißgerber.

„Semmit!”, válaszolt neki Oertzen. „Mit tegyünk? Számunkra minden marad a régiben!”

„Nem egészen”, válaszoltam és közöltem aggályomat.

Oertzen megkérdezte: „Te vagy az egyetlen közöttünk Linz, aki utazott már ilyen hajón. Ki veszi át a parancsnokságot, ha a kapitány és kormányos kiesik?”

„Hm, nagyobb hajókon több kormányos is van. De itt? Itt én nem ismerem ki magamat olyan jól. Valószínűleg a kormányoshelyettes.”

„A kapitány azonban még jelen van”, mondta elgondolkozva Veit. „Biztosan a fekvőhelyén is parancsokat ad.”

Oertzen emlékeztetett az állapotára, ahogy azt a misszionárius vázolta, s ez alig tette lehetővé neki a hajó vezetését.

Így beszélgettünk összevissza, és nyilván ugyanez volt a problémájuk a kinti embereknek is. A fedélzeten álltak, hevesen vitakoztak és nem jutottak semmiféle következtetésre. Néhányan láthatóan ismét visszamentek a kapitány kabinjába,

aminek az ajtaját nem tudtuk közvetlenül megfigyelni, és ismét kijöttek, mikor parancsokat kaptak.

Csak amikor lassan világosodni kezdett – úgy tűnt –, akkor jutottak nyugalomra és rend lett az általános zűrzavarban.

Leültünk az asztalhoz reggelizni. Egyébként is, senkinek sem volt kedve ahhoz, hogy kipótolja alváshiányát.

Ismét könnyörtelenül egyre magasabbra és magasabbra emelkedett nap. Első sugarai gyötrelmesen forró napot jeleztek számunkra.

A fedélzeten ismét mozogni kezdtek néhányan. Megfigyeltük és hamarosan megállapíthattuk leskelődő nyílásunkon, hogy a lelőtt kormányos temetésére készülődnek.

Mindnyájan a hajó jobb oldalán gyülekeztek össze. Akkor kihozták a vitorlavá-szonba varrt holttestet. Ünnepélyes és egyúttal gyötrelmes csend uralta a jelenetet. Végül még egy kiscsoport került a látóterünkbe. Néhány matróz, akik a kapitányt vitték oda. Időnként megpillanthattuk őt a tengerészek között. Nyomorúságosan nézett ki és az egészséges lábán sem tudott volna megállni, ha jobbról is, balra is ne támogatták volna.

Aztán a kapitány mondott beszédet. Normális esetben szélcsendben és ilyen kis távolságból minden szót érthettünk volna, de a hangja testi gyengesége következtében olyan szánalmasan hangzott, hogy csak olykor lehetett hallani néhány szót. A gyilkosról beszélt, akinek a másik ember élete semmit sem jelent, ha saját érdekeiről van szó. Szólt a kormányosról, aki hűségesen teljesítette a kötelességét, sőt még attól is többet tett volna. S arról, hogy ebben a helyzetben minden jelenlévőnek mindent meg kell tennie, ha életben akarnak maradni. És arról is, hogy mindez az elhunyt gondolkodásmódjának is megfelel. Aztán felszólította a herrnhuti misszionáriust, hogy mondjon egy imádságot.

Egyáltalán nem éreztem jól magamat e jelenet figyelése közben. Ott álltak ezek a becsületes emberek és gyászoltak egy közülük valót, kétségbeesetten küzdve azzal a problémával, amivel mindnyájunknak szembesülnünk kell. És mi itt ülünk a kabinunkban, bezárva és biztosítva, és egyáltalán nem akarjuk, hogy közünk legyen hozzájuk. Szörnyen nyomorúságosnak éreztem magamat. És akkor hirtelen rájöttem, miért volt olyan ingerült a kapitány, amikor elhatároztuk, hogy bezárkózunk. Előre számolnia kellett azzal, milyen hatást válthat ki ez a legénységére. Az események ténylegesen őt igazolták: Tizennégy embert arra ösztönöztünk, hogy ugyanezt tegyék. Ezt ennek a csoportnak a vezetője többször kijelentette.

Hirtelen féktelen indulat vett erőt rajtam. Ki akartam menni innen! A többiekhez akartam menni! Meg akartam mondani a kapitánynak, hogy ragaszkodom hozzá.

Anélkül, hogy megfontoltam volna, mit teszek, oldalra húztam a reteszt és ki akartam nyitni az ajtót. Oertzen azonban elé rakta a lábát.

„Hova akarsz menni?”

„Engedj! Ki akarok menni!”

„Bolond vagy! Mit akarsz odakint?”

„El az útból! Ki akarok menni! Engedj!”

„Nem tudod, mit teszel! Ha a többiekhez mégy, megfertőződöl pestissel! Akkor nem engedlek be ide többé!”

„Nem érdekel! Látni sem akarlak többé benneteket. Szégyellem magamat, hogy hozzátok tartozom. Szégyellem magamat!”

Oertzen szélesen az ajtó elé állt. Jóllehet én fiatal voltam, ő meg már régen túl volt élete delén, legalább olyan erős volt, mint én. Nem tehettem semmit sem ellene. Ez fokozta a haragomat. Megütöttem és kiáltottam. „Nincs jogod itt tartani, ha nem akarom!”

Furcsa módon nem ütött vissza, ahogy egyébként tenni szokott, ha felfingerelték. Hevesen arcul ütöttem, de csak védte magát ütéseim ellen. Mindenesetre ez fel sem tűnt nekem ebben a pillanatban, hanem csak később, amikor elgondolkoztam rajta. Megpróbált megnyugtatni.

„Jogom van téged itt tartani, mert ez válik javadra. Csak meg akarlak őrizni egy meggondolatlan cselekedettől. Hadd javasoljak valamit: Ma estig velünk maradsz. Aztán ha menni akarsz, nem tartalak vissza.”

A megfontoltság és nyugalom, amivel ellenőrzése alatt tartott, még jobban fokozta izgatottságomat. Pofon vágtam. A feje hátracsapódott az ajtónak és vér folyt ki a száján. Erre úgy mellkason taszított, hogy berepültem a kabinba.

Azonnal neki akartam rohanni, de Weißgerber hátulról visszatartott. Kemény markolásával szemben tehetetlen voltam.

Dühtől elvakulva rángattam, hogy engedjen el és ordítottam Oertzenre, aki mozdulatlanul, villámló szemekkel, terpeszben állt az ajtó előtt.

Ebben a pillanatban hallottuk, ahogy a tengerészek odakint – nyilván a temetési szertartás zárásaként – egy korált énekeltek. Ez furcsán hangzott ebben a környezetben. Nem illett erre a hajóra és ebben a szituációban. A férfiak alig ismerték a dallamot, sokkal kevésbé a szöveget, mégis olyan meglepően szépen hangzott, idegenül és mégis ismerősen, majdnem földöntúlinak, mégis magától értetődőnek.

Csendben álltunk, és már egy szót sem szóltunk, meg sem mozdultunk és csak figyeltük. Alig mertünk levegőt venni.

Aztán hallottam, amint Veit lágyan elkezdett velük együtt énekelni. Majd egyre erősebb lett a hangja. És amin leginkább csodálkoztam: hibátlanul tudta a szöveget és bizonytalanság nélkül együtt énekelt természetesen németül, ami a hollanddal nem egészen egyezik.

Ránéztünk valamennyien. De úgy tűnt, hogy nem vesz észre bennünket, hanem csak kinézett az ablakon.

És most valami váratlan dolog történt.

Nyilvánvalóan a hangos és szokatlan éneklés behatolt a deszkabódéba is, ami-ben a disznó kívánt aludni, és ez felébresztette vagy megijesztette. Mindenesetre hirtelen ismét idegtépő visításba kezdett.

Éreztem, amint lazult a karomon Weißgerber szorítása, amivel eddig még mindig átkulcsolva tartott. Ijesztő kifejezés jelent meg az arcán. Úgy süllyedt egy ülőkére, mint akit megvertek.

Veit abbahagyta az éneklést.

Hirtelen felugrott Weißgerber és az ajtóhoz rohant.

Oertzen még ott állt és nem mozdult. Weißgerber megragadta és megrázta. Néhány pillanatig makacsul küzdöttek. Weißgerber majdnem kiharcolta magának a kivezető utat, amikor odaugrottam és segítettem Oertzennek. Én igazán nem tudom már, mi ment végbe bennem. Én éppen az imént akartam kimenni. Talán sejtettem, hogy furcsa módon és természete ellenére itt Oertzen volt az egyetlen, aki nem hagyta, hogy mértéktelen érzései vezessék.

Enyhült a küzdelem, amit teljes erővel folytattak, s aminek a folyamatára már nem emlékezhetem részletesen. Csak azt tudom még, hogy az elászi egyszerre olyan szorosan átkarolt, hogy azt hittem, nem kapok levegőt...

Úgy elkeseredtünk, hogy már azt sem tudtuk, mit tettünk. Azt hiszem, egyáltalán nem tudtuk, mi volt a veszedelem oka.

Hirtelen lövés dördült. Ez azonnal észhez térített bennünket. Elengedtük egymást, a földön ültünk vagy feküdtünk és néztünk egymásra.

Előttünk állt Veit Oertzen pisztolyaival a kezében. Az egyik füstölt. Veit a mennyezetgerendába lőtt egy golyót.

A lövés és Veit fenyegető tartása hideg zuhanyként hatott felhevült kedélyünkre. Anélkül, hogy mondott volna valamit, ismét észhez tértünk. Ahogy a megrúgott kutyák elsomfordálnak és sebeiket nyalogatják, úgy szedtük össze magunkat, lefeküdtünk szótlánul a priccsünkre és szemügyre vettük a kárt.

Nekem megsebesült a tarkóm, ami erősen vérzett. Azonkívül volt néhány zúzódásom és fájt a kezem – amint kiderült –, amivel Oertzen egyik fogát meglazítottam.

Oertzen ismét magához vette a pisztolyokat, amiket Veit lerakott, és amelyikből hiányzott a golyó, azt gondosan újratöltötte.

Veit egyikünktől a másikig ment, letörölte a vért és mondott halkan néhány szemrehányó mondatot.

Mindhárman hallgattunk. Minden harag elszállt. A hőség egyébként is megfosztott az erőnkől, és a verekedéssel teljesen kimerültünk. Egyikünk sem volt képes se egy heves szóra, de belső felindulásra sem. Feküdtünk és apátiába estünk.

Nem sokkal ezután hallottuk a herrnhutit kívülről kiáltani, hogy mit jelentett a lövés és rendben van-e minden. Veit megnyugtatta és elküldte.

Ezzel mindent elmondtam, ami azon a napon említésre méltó volt. Drámaian kezdődött, de délelőttől egészen éjszakáig semmi különös esemény nem történt. Csak annyi, hogy a páratartalom még nyomasztóbb, gondolataink és mozdulataink bénasága még erősebb, a kételkedés még nagyobb lett.

Be kell vallanom, a legforróbb órákban néhányszor azt kívántam, bárcsak engem talált volna el és ölt volna meg Veit lövése. Minden kilátástalannak, lehangelőnek tűnt. Önmagam előtt is szégyelltem magamat, hogy érzékenységem így magával ragadhatott. Igen, hogy ki akartam törni innen, és azt is szégyelltem, hogy a többiekkel együtt bezárkóztunk. Tulajdonképpen már azt sem tudtam, miért szégyellem magamat és mit kellene helyesnek tartanom. Nem láttam kiutat és egyáltalán nem is akartam azon töprengeni, csak feküdtem és lehetőleg aludtam és vártam, hogy majd csak történik valami.

De semmi nem történt, egyáltalán semmi sem.

Még az evező csapat cseréje sem ébresztett fel révedezésünkből, ami az elmúlt időben látható szakaszokra osztotta a végtelennek látszó időt. Az evezést nyilvánvalóan felfüggesztették, talán mert a hőség már nem tette lehetővé, talán, mivel a legénység létszáma erősen megcsappant.

Így feküdtünk védtelenül a hőség és a reménytelenség hatásának kitéve. Olykor felemelkedett egyikünk fáradtan, hogy igyon egy korty vizet, és estefelé kényszerítettük magunkat, hogy lenyeljünk néhány hajós-kétszersültet és néhány szem szárazborsót.

Csak amikor az elviselhetetlen hőség éjszaka kezdett valamennyire enyhülni, akkor merültünk megnyugtató álomba.

Éjfél már régen elmúlt, amikor zajra ébredtem. Megfordultam és észrevettem, amint Weißgerber óvatosan felkel a priccséről.

A másik kettő úgy tűnt, semmit sem vett észre. Weißgerber az ajtóhoz osont, lágyan visszahúzta a reteszt és zajtalanul kinyitotta.

Mit tervezett? Már levegőt vettem, hogy hangos kiáltással felébresszem a többieket. De mégsem tudtam magamat elhatározni. Hát nem akartam kimenni én magam is? Miért akadályozzam meg őt ebben? És nem Weißgerber volt, aki a legbarátságosabb volt irántam?

A magas férfi kiosont és óvatosan bezárta maga mögött az ajtót. Miért nem vitt magával semmit sem a csomagjából? A sötétség miatt nem láhattam, vajon visz-e mást is magával, mint ami a testén volt. De tengerészládája érintetlenül állt a sarokban. Vajon vissza akart jönni egyáltalán? Remélhetőleg senkivel sem lép kapcsolatba, hogy ne hurcolja be hozzánk a pestist. Ha ezt tudná Oertzen! Az elászi talán csak a hőség miatt akart felmenni egy kicsit a fedélzetre.

Miután egy darabig nyugtalanul vártam, hirtelen felrettentem. Az éjszaka csendjét tisztán és hangosan megtörte a disznó visítása. Ezt csak néhány pillanatig lehetett érzékelni, aztán a hang rövid, sípoló tónusba emelkedett, és a disznó elpusztult.

Oertzen és Veit is felébredt, de nem tudták félálomban igazán felfogni, mi történt. Bizonyára azonnal észrevették, hogy Weißgerber nem fekszik a priccsén. Oertzen felemelkedett és a pisztolyai után nyúlt. Amint az ajtónál zörej hallott, oda irányította a fegyvereket.

„Ne lőj, ez Weißgerber!”, kiáltottam.

Mire leengedte a fegyvereket. Az elászi bejött az ajtón, és bezárta maga mögött.

Ebben a pillanatban fény villant fel. Veit gyújtotta meg az olajlámpánkat.

Ebben a fényben nagynak láttuk Weißgerbert magunk előtt – az alacsony helyiségben mindig kissé meghajolva kellett állnia –, ziláltan, zavart kifejezéssel a szemében. Egyik hatalmas öklében tartotta a hosszú kést, amit Oertzen adott oda neki. Piros volt és a hegyéről vér csepegett a padlóra.

Ijesztő, hátborzongató látvány volt.

Miután néhány pillanatig hallgatva, mereven néztünk rá, azt mondta Veit halkan, majdnem suttogva: „Az Isten szerelmére, megöltél valakit?”

Akkor oldódott a merevség az erős férfi alakjában. A kést a földre dobta, úgy-hogy reszketve állt a padlódeszkában, és nevetett. „Nem, nyugodj meg, nem, nem!”, és még hangosabban nevetett.

Veit és Oertzen zavartan néztek egymásra. Nem tudták, hogy vélekedjenek erről.

Megkérdeztem: „Leszúrtad a disznót?”

„Igen, a disznót!”, kiáltotta nevetve. „Most aztán nem dühíthet többé! Jó, nem igaz?”

Nem oldottan hangzott a nevetése, mintha tette megszabadította volna valamitől, hanem inkább görcsösen, mintha kényszerítenék rá, majdnem zavarodottan, mint egy elmebeteg.

„Örült vagy!”, üvöltötte Oertzen. „Emiatt mész ki és behurcolod hozzánk a pestist?” Csak azért, hogy megszabadulj a visítástól? „Bolond vagy, mondom neked! Tűnj el innen! Nem akarunk megfertőződni! Ki veled!” Pisztollyal fenyegetően indult felé.

Weißgerber felegyenesedett előtte, olyan magasra, amennyire lehetővé tette neki a mennyezet gerendázata. „Lőj hát! Rajta, lőj hát, ha akarsz!”

Veit közéjük ugrott. „Hagyd, Oertzen! Ugyan már, nem lehet olyan vészes.” És én kiegészítettem: „Senkivel nem került kapcsolatba. Vagy találkozta valakivel, Weißgerber?”

Ő nem válaszolt. A többiek közül egyik sem szólt semmit sem. Mustrálták egymást még egy darabig, aztán elfordultak egymástól, és lefeküdtek a priccükbe.

Weißgerber leült az ablaknyíláshoz legközelebbi ülőkére és kibámult az éjszakába. Eközben nem ült csendben, hanem nyugtalanul csúszkált ide-oda, olykor az asztal szélére támaszkodott, néha a térdére és motyogott időnként valami érthetetlen dolgokat, ami azonban torokköszörülés is lehetett.

Egy idő után Oertzen felállt, megállt a priccseknél úgy, hogy közvetlenül előttem állt és ezt suttogta: „Agyára ment a hőség? Mi baja van?”

„Nem tudom”, válaszoltam halkan, „de egyet tudok: Ha valami nem változik hamarosan, én is megbolondulok. Senki sem képes elviselni a bezártságot ilyen borzalmas melegben, ez a reménytelenség minden erőt kiszív a csontokból.”

„Várj csak, fiú”, súgta Oertzen. Csodálkoztam bizalmas hangján. Miközben haboztam a válasszal, amire úgy tűnt, hogy várakozik. Úgy gondoltam, hogy ennek a

krízisnek, amibe mindnyájan belekerültünk, kettős hatása van: Ez a másik kettővel összehasonlítva igazán barátságos Weißgerbert furcsán összezavarta, a majdnem apatikus Veitet meg majdnem partnerré tette, aki értelemmel és áttekintéssel a jó érdekében mindent bevetett; és az elutasító, kötekedő Oertzent kellemes felebaráttá tette, legalább is, ami a hozzám való viszonyát illeti. Kik voltak ezek az emberek? Mi ment végbe eddig és mi történik jelenleg bennük? Mi bírhat rá egy normális embert arra, hogy vakbuzgósággal, a veszélyre való tekintet nélkül megöljön egy állatot, ami neki nem árthatott és nem is használhatott? Mi bírhat rá négy értelmes embert arra, hogy veszekedjenek, ahelyett, hogy egyébként is fogyó erejüket kímélik; fenyegetőzzenek ahelyett, hogy összetartanak és közösen keresnék a megoldás útját?

Oertzen suttogó hangja szakította félbe gondolataimat és szavai megmutatták, hogy ő is hasonló megfontolásokat tett: „Ismered Veitet közelebbről?”

„Nem, nem jobban, mint te.”

„Itt van, olvasd! De óvatosan!”

Lenyúlt és kivett egy könyvet az ágyából. Ez az a napló volt, amibe Veit szokott írni. „Később visszateszem. Nem veszi észre.”

Felháborodva egyenesedtem fel és ezt súgtam: „Nem! Sohasem! Nem olvasom el mások privát dolgait –.”

„Legyél csendben!”, szakított félbe. „Mit számít ez! Felejts el az előkelő nevelésedet. Mi itt mindnyájan egymásra vagyunk utalva, meg kell ismernünk egymást. Láttad Weißgerberen, hogy mindnyájan veszélybe jutunk, ha egyikünk megőrül. Mindnyájunknak szemmel kell tartanunk egymást. Te értelmes vagy Linz, ezért belátod. Nos, olvasd!”

Szavai nem nagyon győztek meg. Inkább parancsolás volt halk beszédében, erős személyisége hatalma, ami arra kényszerített, hogy felülsem a könyvet és helyenként elolvassak belőle néhány passzust. Az olajlámpa még világított és némi holdfény is átszüremkedett a hajóablakon. A betűket mégis igen nehezen lehetett felismerni és egyáltalán nem tudtam volna elolvasni a szöveget, ha Veit nem nagy és világos betűkkel írt volna.

„Jól tudom” – olvastam –, „hogy a zsoltár szembeállítja az istentelenek és kegyesek életének a végét. De vajon el tudja-e szenvedni az ember hetven vagy nyolcvan évig a viszontagságot abban a reményben, hogy az áldozat és nélkülözés napjai végén megtérülnek. Ráalapozhatja-e életét egy ígéretre, aminek a valóságtartalmát csak akkor ellenőrizheti, ha az élete véget ért? Milyen Isten az, aki ezt várja el tőlünk? Milyen hit az, ami megmaradhat a legkisebb ismertetőjel nélkül azért,

hogy fundamentuma teherbíró maradjon! Hit-e ez még vagy butaság? Nem kell-e minden gondolkodó embernek számolnia azzal a mondattal, hogy a veréb a kézben értékesebb, mint a galamb a háztetőn? Ráadásul ha az, aki választás előtt áll, a galambot egyáltalán nem láthatja, hanem csak homályos szavakkal írják le neki. Milyen kétségbeesett vagyok, mivel ezt a döntést meg kell hoznom, döntöttem és ismét elutasítottam, az egyik vagy a másik módon. Bárcsak lenne támaszom, aki segíthetne megtalálni az igazságot. Bárcsak támpontra találnék, mint a vadász az üldözött állat patalenyomatára a hóban. De minden, amire tanítottak, megszűnik bennem, ha közelebből megtekintem.”

Megdöbbsentem ezektől a mondatoktól. Ki gondolta volna, hogy ezt a férfit, aki többnyire üres arckifejezéssel ült, ilyen mély filozófiai és vallási kérdések nyugtalanítják! Hogy tulajdonképpen hitbeli dolgokkal foglalkozott és ezekben kellett döntenie! Beszédei és magatartása alapján ezt a legkisebb utalással sem sejtette. De mégis, tegnap a korál éneklet! De ez volt az első és egyetlen jel.

Oertzen figyelte meglepetésemet, körülnézett, hogy lássa, Veit vajon még mindig arccal a fal felé fordul-e, és ezt súgta: „Olvasd tovább!”

Lapoztam egy keveset és olvastam: „Ma váltottam egy párt szót a herrnhuti misszionáriussal. Megpróbáltam uralkodni magamon, de nem vagyok biztos benne, hogy sikerült. Gyűlölöm őt. Jól tudom, hogy ezzel rosszat teszek. Szinte úgy tűnt számomra, mintha ezzel magamnak is rosszat tennék. De nem tudok ezen változtatni. Évekre volt szükségem, míg a jelenlegi habitusomig eljutottam, és boldog vagyok, ha bizonyos mértékig ésszerűen kiegyensúlyozott tudok maradni. Sőt, ez csak akkor sikerülhet, ha minden, amit magam körül megfigyeltem, ezt a magatartást kívülről is megerősítik, amit belülről állandóan újra kétségek mardosnak. És akkor jön valaki és elkezdi rázni kívülről is. Előadja, hogy mégis lehetséges az, ami nekem lehetetlennek tűnt a végtelen csatában. El tudom ezt fogadni? Nem engem igazol-e az igazságért tett mélységesen becsületes fáradozásom, ha egyszerűen nem hagyom magamban megtörténni, hogy megújult bizonytalanságba zuhanjak.”

Mi rejtőzhet e mögött? Mi ösztönözheti ezt az embert? Megdörzsöltem a derengő fényben olvasásban kimerült szememet és tovább lapoztam. Akkor vettem észre a nevemet az egyik bekezdés elején.

„Linz kivételével – ő még fiatal és polgári körülmények között nőtt fel, utazásának oka is nyilvánvaló – mindnyájan hasonló okból vagyunk itt. Közben jutottam erre a meggyőződésre. Mindnyájan menekülés közben vagyunk. Nem feltétlenül személyes ellenségek vagy a felsőbbség törvényszolgái üldöznek, jóllehet egyiket sem zárhatnám ki. Úgy vélem, menekülünk magunk elől, a sors elől, múltunktól,

ezer más dologtól, amik fel sem foghatók, amikhez még nem érezzük felnőttnek magunkat. Még nincs bizonyítékom erre a nézetre vonatkozóan, mert még túl keveset tudok Oertzenről és Weißgerberről. De ezt sejtem, ha beszélgetek velük, látom a tekintetükben, érzem cselekedeteikben és hangjuk csengésében. Biztos vagyok abban, hogy sejtelmem igazsága egyszer még napvilágra jön. A dolgok fejlődése ezekben a napokban úgy kiéleződött, hogy egyikünk sem kerülheti el, hogy letegye valamikor a nyilvánosságra hozatali esküt.”*

Veit megmozdult a fekhelyén. Oertzen erre villámgyorsan kiragadta a könyvet a kezemből és feltűnés nélkül a priccsére ejtette. Aztán hátrafelé sétálgatott, mintha hosszantartó fekvés után mozogni akarna, majd a könyvet teste Veittől távolabbi oldalához fogva vitte. Végül óvatosan betolta a lapos priccs alá, ahol mint mindnyájan tudtuk, állandó helye volt.

Ez a bújócska olyan kínosan, kissé nevetségesen hatott rám, mint egy gyermekjáték, ami igazán nem illett Oertzenhez, aki ilyen titkolódzást soha nem forgatott a fejében, hanem mindig egyenesen, nehézkesen és ügyetlenül közelítette meg a dolgokat. Sajnáltam, hogy ebbe a titokzatoskodásba belesodródtam. Másrészt viszont örültem, hogy rövid betekintést nyertem útítársam lényébe, még ha amit olvastam, több kérdést vetett fel, mint amennyi választ. Mindenesetre most Veit közelebb került hozzám. Érdekesebb lett számomra, mint olyan, ki nem csak utasként osztotta meg velem a kabint. Bár abban igaza volt, hogy egyszer mindnyájunk ügye ismertté válhat.

Az éjszaka fennmaradó részét azzal töltöttem, hogy útítársaimon gondolkoztam, akik annál inkább rejtélyesebben viselkedtek, minél tovább egy kabinba voltunk bezárva.

Jónak bizonyult ilyen kérdéseken gondolkodni. Így elterelhettem gondolataimat a kínos szituációtól, amiben vagyunk, ami egyre erősödő szorongás érzését keltette, mihelyt tudatosult bennem.

Világosodni kezdett. A fedélzet megelevenedett. Egyszerre tumultus hangját hallottuk, aminek nem tudtuk az okát. De sejtettem, hogy a hajószakács felfedezte a megölt disznót és az elkövetőt kereste.

---

* „Eskü, amellyel az adós a jogosult kérésére kijelenti, hogy bemutatott pénzügyi helyzete a valóságnak megfelel, hogy nincs abban a helyzetben, hogy eleget tegyen fizetési kötelezettségének.” In: Duden: Das große Wörterbuch der deutschen Sprache. – A fordító megjegyzése.

Nem beszéltünk erről; mert egyébként is tudtuk, hogyan kell viselkednünk Weißgerber jelenlétében. Tehát mindenki a gondolataiba mélyedt. Én egyre-másra kikémleltem az ajtó résein, de csak kis mértékben fogtam fel a hajón történő eseményeket.

Amint a nap felkelt, a herrnhuti odajött az ajtónk elé. Megfigyeltem, ahogy átjött a kapitány kabinjától.

„Jó reggelt, Buchenau úr”, kiáltottam neki az ajtón keresztül erőltetett jókedéllyel. Fáradt, nyúzott emberként hatott ránk.

„Jó reggel, Linz úr. Hogy vannak?”

„Köszönöm, a körülményeknek megfelelően. Inkább nekem van okom az ön hogylétéről érdeklődni. Betegnek látszik ma.”

„Ne aggódjon, bizonyára a gyengeségem a túlterhelés következménye. Isten ad erőt, hogy megbirkózzam azzal a feladattal, amellyel megbízott. Valami ettől is rosszabb: Van Ryck meghalt ma éjjel.”

Tehát a pestis elvitte az első áldozatát! Számolnunk kellett vele és mégis megrendít minket. A matrózt én alig ismertem, csak annyira, hogy tudtam, melyik archoz melyik név tartozik. De ez a halál ismét tudatosította bennem szorongató helyzetünket.

„Vannak még betegek?”, kérdeztem.

„Az utóbbi két nap folyamán nem betegedett meg senki sem”, válaszolta a sovány férfi. „Még mindig hárman vannak, akik a betegeknek fenntartott legénységi helyiségben fekszenek. Talán Isten még egyszer kegyelmes lesz hozzánk és elhalasztja a súlyos ítéletet. De ha megteszi, akkor irgalmassága alapján cselekszik, nem pedig azért, mivel az emberek megbánták volna bűneiket. Megpróbáltam elmondani nekik, ha lehetőségük van, gondolkozzanak el az örökkévalóságon, de csak gúnyolódtak ezen.” Az a bizonytalan érzés támadt bennem, hogy a misszionárius ezt csak azért mondta el nekem, mivel lehetőleg visszafogottan engem is figyelmeztetni akart, hogy készüljek fel az örökkévalóságra. Én azonban ezt nem kellemetlenül fogadtam, és nem vettem rossz néven, amennyiben ezzel figyelmeztetni akart. Ellenkezőleg, megkönnyebbüléssel fogadtam, hogy mással is beszélgethetek, mint három kabintársammal, teljesen mindegy, milyen témáról. Hogy mások is idefigyeltek, kevésbé zavart.

„Talán a matróz halála felkelti az érdeklődésüket, hogy odafigyeljenek az ön szavaira”, mondtam.

„Aligha valószínű”, válaszolta, „de imádkozni fogok értük.”

„Hogy van a kapitány?”

„Nem jól. Nem lesz jelen, amikor megtartjuk a temetést.”

„Ön nem fél, hogy elkapja a pestist a betegek ápolásakor?”

„Félek-e? Igenis, félek. Ez rossz bizonyság a hitemről?” – kérdezte halkán. „De annak örülök, hogy Krisztus tulajdona vagyok.” Szünetet tartott. Aztán hozzáfűzte: „Jézus maga mondta egykor: »A világon nyomorúságotok van, de bizzatok: én legyőztem a világot.« Nyugodt, igen, nyugodt vagyok, félelmem ellenére is.”

„Mondja már”, szakított félbe bennünket Oertzen, „van kapcsolatuk az elől lévő lázadókka?”

„Megpróbáltunk szót érteni velük. A kormányoshelyettes elment hozzájuk és a lelkükre beszélt, hogy adják vissza az egyik vizeshordót. Olyan sok hordót vittek magukkal, hogy nekünk mostanra igen kevés vizünk maradt. A szakács közölte velünk, hogy az utolsó hordó hamarosan kiürül.”

„Visszaadtak egyet?”

„Nem, csak nevettek és muskétával fenyegették meg a kormányoshelyettest. Arról is beszéltek, hogy önöktől kérnek egy hordó vizet. De a kapitány azt mondta, először a tizennégy tengerésztől próbáljanak meg kérni még egyszer.”

Erre közülünk senki sem válaszolt. A három hordó egyik tartalmát időközben kiürítettük és a másodikat éppen megnyitottuk. Ha a többieknek kint semmijük sincs, helyes, ha adunk nekik valamit a készletünkből.

Most Oertzen jött hangosan az ajtóhoz. Mogorva arccal és fenyegető gesztusokkal, úgy, ahogy a másik nem láthatta, fegyelmezetten, de elszántan sziszegte: „Semmit sem adunk!”

Mi hárman kissé zavartak voltunk, bizonyára határozatlanok is, nem tudtuk, hogy kell eljárni. De a herrnhutitól sem hallottunk választ a deszkákon keresztül.

A hallgatás néhány pillanata után Oertzen hozzáfűzte: „Nagy készlet volt ott. A tizennégy bizonyára nagy mennyiséget vitt el a hordókból. Nem látom be, hogy most mi pótoljuk a hiányosságot és veszélybe kerülünk, miközben bőségesen volt víz.”

„Most elmegyek”, szakította félbe a misszionárius, „azonnal kezdődik az temetés.”

Elborzadtam attól a keménységtől, amit Oertzen ismét kinyilvánított, miután nem régen igen fegyelmezett hatással volt rám. Megpróbáltam szelíd hangon rábeszélgni: „Oertzen, figyelj ide, ezt nem tehetjük. Mi... –”

„Fogd be a szád!” üvöltött rám. „Megmondtam, hogy a hordókat megtartjuk és ebben maradunk!”

„Mit kiabálsz? Én csak nyugodtan elmondom a véleményemet. Ez még biztosan lehetséges?”

„Nem, megmondtam! Ha nem vagyunk kemények, elviszik tőlünk a hordót. De ha nem adunk ki semmit sem, a többiektől fogják megszerezni.”

„De ők sem akarnak vizet adni! Azt akarod, hogy az emberek szomjazzanak, csak mivel nincs fegyverük, hogy jogosan megszerezzék, ami megilleti őket?”

Oertzen még dühösebb lett és megragadott az ingemnél fogva. Gyűlölettől izzó, villámló szemmel nézett rám, aztán megrázott és úgy ordított, mint egy őrült: „Nekünk semmi jogunk nincs? Nekünk is jogunk van az élethez! Nem akarok szomjan halni! Élni akarok, érted, élni! Még nem vagyok kész a halálra. Még vannak elintézendő dolgaim és ezt nem tehetem hullaként!” És ismét megrázott.

Visszatekintve azt kell mondanom, hogy én is felismerhettem volna mentális és idegi zavarát, és megnyugtatóan kellett volna válaszolnom. De az én lelki stabilitásom is véget ért. Az, hogy úgy rázott, mint egy koszos kutyát, úgy feldühített, hogy értelmetlenül cselekedtem.

Megütöttem. Ez ismét arra ösztönözte, hogy arcomba vágjon. Szúró fájdalom nyilallt az orromba. Mivel nem érhettem el az arcát védekező keze miatt, hagytam, hogy félig az ütésétől eldőlvén visszaessen a priccsére, és a gyomrába rúgtam. Erre ordított és összegömbült.

Egy pillanat alatt megfordult, kinyitotta a ládáját és kivette belőle a szablyáját. Jéghideg és ugyanakkor tüzes rémület járta át a tagjaimat. Weißgerber felugrott és ordított: „Állj meg Oertzen, nem vagy eszednél!”

Oertzen villámgyorsan félre ugrott és kihúzta a szablyát a hüvelyéből. A karcos zaj fizikailag okozott fájdalmat. Akkor a fényes acéllal Weißgerber előtt hadonászott, aki gyorsan hátrált pár lépést.

„A pisztolyokat!”, kiáltotta Veit, és a priccs fej felőli részére mutatott, miközben én a fekhely láb felőli végére húzódtam. Ahogy mindnyájan tudtuk, Oertzen a fejpárnája alá dugta a pisztolyokat.

Én odavetődtem, de mielőtt elérhettem volna az egyik fegyvert, a szablya eközben éppen a kezem mellett sújtott le. Azonnal lemasztam alacsony fekhelyről, mielőtt Oertzen újra lendületet vehetett volna, és félrefordultam. Szabad kezével a párnája alá nyúlt és megragadta a lőfegyvereket.

Aztán ismét felém fordult. Én közben felugrottam és körülnéztem. A hosszú kést, amely Weißgerberé volt, sehol nem lehetett megtalálni. Az elzászi nyilván sietve kereste. Én semmit sem találtam, amivel védekezhettem volna. Minden csomagot lekötöttünk, ráadásul valamennyi Oertzen háta mögött volt. Az asztalt és az ülkéket a padlóhoz rögzítették.

Hallottam öntudatlanul, félig kábultan a félelemtől, amint Veit gyözködte az őrjöngőt. De egyáltalán nem tűnt úgy, hogy hallja. Terpeszben állt előttem és egyre közeledett. Végem van, villant át az agyamon. Egy örült kardcsapása vágja el életem fonálát? Mire való volt akkor az utolsó napok kinszenvedése? Ez előbb is megtörténhetett volna.

„Nem menekülhetsz meg előlem!”, sziszegte. „Nem menekülhetsz meg! Bíztam benned, de csalódást okoztál. És aki becsap, annak meg kell halnia. Aki engem becsap, annak meg kell halnia. Erre megesküdtem!”

Míg ezeket mondta, húzódtam előre, ő meg követett. Hát semmit sem ragadhatok meg, hogy megvédhessem magam? Kapkodó tekintetem a Veit priccsén lévő takaróra esett.

Megragadtam és Oertzen felé dobtam. Ő szétvágta éles fegyvere két vágásával. Már csak néhány rongydarab volt a kezemben.

„Gyere ide!”, ordította Weißgerber ebben a pillanatban. Ő a kést Oertzen lábájában találta, ahova a tulajdonosa újra visszatette.

Oertzen hirtelen elfordította a fejét. Bizonyára rájött, hogy én hátulról megragadhatom, ha Weißgerberhez fordul. Egyetlen esélye a pisztolyaiban volt. Az egyiket a fogai között tartotta, a másikkal meg megpróbálta a pisztoly kakasát felhúzni.

Csak másodperc tört része maradt számunkra, aztán ő a helyzet abszolút ura. Weißgerber és én ezt azonnal felismertük és odaugrottunk. Ő egy lépést hátrált és a szablyával az elzászi lába felé vágott, de nem sebesítette meg. Eközben Oertzen elejtette a másik pisztolyt, amit addig a szájában tartott. Én félretoltam azt a lábammal, attól félve, nehogy szablyája hatókörébe hajoljak. Weißgerber rávetette magát.

Úgy tűnt, elkerülhetetlen a harc véres kimenetele, és pedig a következő pillanatokban.

Akkor az életveszélyes helyzetből többszólamú kiáltás vonta magára a figyelmünket: „Szél!”

Tartásunkban megmerevedtünk és figyeltünk. Kint a fedélzeten hangos tumultust lehetett hallani.

„Szél!”, mondta Veit lágyan és aztán kiáltotta is: „Szél!”

Harcunkat egyik pillanatról a másikra – bármennyire halálos volt is – elfelejtettük. Oertzen kezéből kiesett a fegyver ott, ahol állt, az egyik fedélzeti nyíláshoz ugrott és kihajolt rajta. Veit feltépte az ajtót, hogy huzat keletkezzen. És valóban – éreztük a fuvallatot. Pontosabban véve csak egy gyenge szellőt, de nekünk úgy tűnt, mint egy vihar. Végre egy kis lehülés! Végre előre juthatunk!

Weißgerberrel egymásra néztünk – éppen mint akik csoda által menekültek meg a halálos veszélyből, betelve bimbózó reménységgel – és megöleltük egymást. Nevettünk és tréfáltunk, ugrándoztunk és mindannyian zavartan beszélgettünk. Oertzen, aki az imént még fel akart nyársalni, széles vigyorral, barátságosan a vállamra csapott. Olyan volt mindaz, ami eddig történt – különösen, amiket az utolsó napokban és órákban éltünk át –, mintha csak álom lett volna. Nem vettük észre, hogy még egyáltalán nem múlt el minden veszély. Minden félelem és levertség elmúlt. Mint játszó gyermekek, felszabadultan ugrándoztunk.

Kívül, a fedélzeten is hasonló kép mutatkozott. A matrózok átkarolták egymást, néhányan elkezdtek énekelni, mások kiterjesztett karokkal álltak a hajókorlátnál és hagyták, hogy a szél lehűtse őket. És lázas tevékenység kezdődött. A kormányos-helyettes kiadta a parancsot. A férfiak gyorsan felmásztak a kötélzeten és kibontották a vitorlákat, nem lehetett egy másodpercet sem elveszteni.

Csodálatos volt látni, ahogy a szél, még ha gyenge volt is, fújni kezdte a vitorlákat. És ahogy a fehér vásznak duzzadtak fölöttünk, úgy dagadt a szívünk is. Boldogan szívtuk be a levegőt és úgy éreztük, hogy már lényegesen hűvösebb.

De mégis, mi volt ez? Csak néhány percig tartott a szellő, aztán a vitorlák ismét ernyedten lógtak a vitorlarúdon. Lélegzetet visszafojtva mindnyájan csendben álltunk és arra vártunk, hogy ismét fújjon a szél. Lehetséges, hogy csak megváltozott a szélirány, de most aztán újra erővel fújjon! Hol késik?

Ott álltunk mindnyájan – mint akiket fejbe vertek, mint akikkel bolondját járattja az időjárás. Percekig halotti csend uralkodott. Akkor érvényesült a lesújtó felismerés: a szélcsend nem ért véget. Csak egy kis közjáték akart emlékeztetni ennek a szélcsendnek a gyötrelmére, hogy nem szabad hozzászoknunk. Mélységesen csalódtunk, sőt: megkeseredtünk, reményvesztettek lettünk.

Néhány tengerész egyszerűen elterült valahol az árnyékban és apátiába süllyedt, mások átkozódtak. Egyet láttam, aki fent függött a kötélzeten, és nem volt ereje elindulni, hogy lemásszon. Úgy függött elernyedte teste egy vitorlarúdon, és ott is maradt.

Oertzen becsapta az ajtót, rátolta a reteszt és fogcsikorgatva mondta: „Ki kell tartanunk! Megcsináljuk!”

Mi szótlanul lefeküdtünk az ágyunkra, kételkedve – nem szégyellem magam, bevallom – a síráshoz közel.

Nehezen írhatom le, milyen érzések kavargtak bennem. Mint valami köd, a reménytelenség, a semmi köde. Lelki szemeim előtt nem volt világos kép, sem a jövő, sem a múlt képe. Hogy néhány perccel ezelőtt majdnem megölhettük volna egymást, hogy azután ujjongva egymásba karoltunk, az egész távoli emlékeknek tűnt. Nem volt teljesen világos számomra, hogy ez valóban így történt vagy fantasztikus álom volt csupán.

És a jövőre vonatkozóan tulajdonképpen még kontúrokat sem láttam kirajzolódní a ködben. Ezt megkönnyebbülésként tapasztaltam. Minden félelem valótlan-ná vált, minden reménység feloldódott, a félelmek és reménységek homályos felhőhegyekké lettek, amik semmi ellenállást nem tanúsítottak, amint álmodva átlépkedtem rajtuk.

De aztán nehezemre esett tovább haladni. Valami gátolt és visszahúzott. Saj-náltam, de semmit nem tudtam ez ellen tenni, mivel nem tudtam, hogy ami volt, az akart visszahozni a tiszta körvonalak és a nyilvánvaló érzékelések világába. Lassanként észrevettem meglepetésemre, hogy én vagyok az. Saját akaratom kudarcot vallott a súlytalan semmi esetében.

Most éber voltam. Verejtékben úsztam – biztosan nem csak a hőség miatt – és kalapáló szívvel feküdtem a priccsemen, s azon tűnődtem, vajon csak majdnem elájultam vagy megváltó alvásba merültem. Nem tudtam.

De féltem. Féltem azért, mert elvesztettem az önkontrollomat. Féltem, mivel az apátiát és a semmit nem találtam olyan szépnek, hogy a kínzó valóság láttán többé nem állhattam ellenük. Nem, nem ájulhatok el a gyengeség miatt. Nem, nem akar-tam megzavarodni. Vajon szenved-e az örült saját állapota miatt? Borzalmas, ha valaki boldog valamilyen rettenetes körülményben! Nem, nekem ébernek kell maradnom és a magam ura kell legyek!

Felállok és le s fel járkálok a kabinban, mint egy állat a ketrecében, állandóan hasonló lépésekkel, mindig ugyanazon a helyen. De ez csak most lett tudatos számomra, miután sokáig ezt a mechanikát követem. Kényszerítem magamat, hogy különböző lépésekkel menjek, egyszer nagy, másszor kis lépéseket teszek.

Tompa érzés van bennem, mivel az a harc, amit magammal vívok, nehezebb és veszélyesebb volt, mint az, amit néhány órával ezelőtt útitársaimmal kellett foly-tatnom. Ha feladom magamat, ha mind a négyen feladjuk magunkat, akkor elvesz-tünk. Vállalnunk kell a harcot saját gyengeségünkkel, fáradtságunkkal szemben, rezignáltságunkkal és kontroll nélküli érzelemkitöréseinkkel szemben. Olyan

helyzetben voltunk, mint az, akit a szakadék fölött egy kötél tart, amit elengedni lenne a legkényelmesebb, de az a véget jelentené.

Csak most tudatosult bennem, hogy Weißgerber már egy ideje zokogott. A másik kettő meg sem mozdult.

Odaültem a priccsére és óvatosan megböktem: „Mi van, Weißgerber? Mit csinálsz?”

Megfordult és rám nézett tágra nyílt és könnyben úszó szemekkel. Furcsa volt és kellemetlenül érintett így látni a nagy, erős embert.

Egy ideig rám nézett, mintha keresztül nézne rajtam.

Megijedtem ettől a tekintettől. „Mondj valamit Weißgerber! Akármit!”

Beletelt egy kis idő, ami nekem örökkévalóságnak tűnt, amíg lassan kinyitotta a száját. De nem jött ki hang belőle. Ajkai mozogtak, formálta a szavakat, de nem lehetett hallani.

„Ébredj fel, Weißgerber!” Megráztam. „Ébredj fel! Hallasz engem? Nem értelek! Mondj már valamit!”

Ült a priccsén, öklével megdörzsölte az arcát, keresztbe tette a kezét felhúzott térdé mögött és rám nézett.

„Azt hiszed, Linz, hogy bolond vagyok?”, kérdezte. „Mondd meg becsületesen. Én ugyanis nem tudom biztosan.”

„Ugyan, dehogy! De mondd el, mi van veled. Miért zokogtál az előbb?”

„Ha elmondom, mégis azt fogod hinni, hogy bolond vagyok.”

„Nem, bizonyosan nem. Megígérem neked.”

Mély levegőt vett és halkán s figyelmesen mondta: „Az egész büntetés.”

Vártam, mivel feltételeztem, hogy folytatni fogja. De hallgatott. Így megkérdeztem: „Milyen büntetés? És kitől? És miért?”

„Azt nem mondhatom meg neked, de ez büntetés”, válaszolta.

„Weißgerber!”, kezdtem a lelkére beszélni. „Ha valaki olyan helyzetben van, mint mi, mindenféle dolgot képzelsz. A fantázia táplálja a félelmet és sok, nem józan gondolat jut az eszébe. Velem is így történt. De védekeznünk kell ellene. Muszáj!”

„Hagyj csak!”, szakított félbe szelíden nevetve. Ne bátoríts, hogy beszéljek. Nagyon jól tudom, mit mondok. Én sem hagyom, hogy becsapjon a fantáziám. Minden ellenőrizhető. Az olyan okos embereknek is, mint te, ellenőrizhető. Csak nem tudom neked elmondani.”

Mit válaszoljak erre? Ha ezt sem tudtam, mire gondol, még kevésbé tudtam volna válaszolni.

Aztán Weißgerber újrakezdte: „Tudom, teljesen értelmetlenül cselekedtem tegnap, a disznóval. Vagy ma volt? Vagy egy héttel korábban? Nem tudtam, mit tettem. De most már tudom. Most olyan világosan látom, mint soha korábban az életemben. Hidd el nekem!”

Ismét hallgattunk egy darabig, majd folytatta: „Ez nem lehetett véletlen. Olyan sok részlet van, amik jogosak, olyan sok! Itt ez a börtön, a hőség, ami elől nem lehet elmenekülni. És aztán a disznó. Ugyanúgy visított, teljesen ugyanúgy. És azt kell neked mondanom, Linz: Még mindig hallom! Igen tudom, megöltem, nem adhat már hangot. De hallom, még mindig hallom! Te biztos nem hallod, vagy?”

„Nem, nem, Weißgerber, én nem hallom.”

„Látod, ez a bizonyíték. Én hallom, jóllehet már nem él. Mondhatsz, amit akarsz. Ugyanaz a vég vár rám. Ezt bizonyosan tudom. A tettem utolért.”

Veit naplója szavaira kellett gondolnom: mindhárman menekülnek.

Néhány pillanat múlva folytatta: „Menekülni akartam a tettem elől, nagyon gyorsan, nagyon messze. De nem voltam elég gyors. Talán azért volt az a szélcsend. Nem haladtunk előre, és a tettem utolért. A tetteknek pedig még szélre sincs szükségük, hogy utolérjék őket, nem igaz, Linz?”

Ez elég ijesztően hangzott. Olyan módon beszélt, ami teljesen ésszerű azoknak, akik komoly dolgokról folytatnak tárgyalást. Szavai tartalma azonban olyan zavartnak tűnt.

„Nem tudom, mire gondolsz, Weißgerber!”, válaszoltam tétován.

„Nem, nem tudod, természetesen nem. Talán még megtudod. De most már beszéljünk inkább valami másról.”

Vártam, hogy másik témába kezd, de nyilván nem jutott semmi sem eszébe. Vagy nem tudott elszakadni attól a gondolattól, ami foglalkoztatta. Mindenesetre mindketten hallgattunk, és elnéztünk egymás mellett.

Aztán meghallottuk Veit hangját fölöttünk: „Kártyázhatnánk egy kicsit?” Ez úgy hangzott, mintha egész idő alatt figyelmesen követte volna a beszélgetésünket, és javaslatával más témával akart zavarunkon segíteni.

Anélkül, hogy megvárta volna bejegyzésünket, leugrott és egy ülőkén foglalt helyet. Nem volt kedvem hozzá, de beláttam, hogy a játék volt a legjobb, amit ez ellen a belső tompaság ellen tehettünk, ami ellen én is határozottan felléptem. Lassan – mivel minden heves mozdulat kiűzte az izzadságot pórusainkból – én is leültem Veithez az asztalhoz. Weißgerber akaratlanul követett.

Nem tudom megbecsülni, mennyi ideig játszhattunk. Úgy tűnt, megállt az idő. Mindenesetre arra emlékszem, hogy legalább tíz-tizenöt alkalommal osztottam a lapokat, úgyhogy körülbelül negyven játékot játszottunk.

Lassanként ez is gyötrelmes lett számunkra. Így aztán örültünk, amikor a fedélzeten hangos kiáltások jelezték a változást.

Az ajtóhoz mentünk és kinéztünk a repedéseken. Nyilvánvalóan a kapitány hívta magához a kormányoshelyettest és parancsokat adott neki. Mert a tengerész most egyiktől a másikig ment, így ébresztve az élettelen alakokat.

„Ébresztő, nyápicok!” kiáltotta. „Mindenkinek sorakozó!”

Nyomorult alakok fáradt tömege gyülekezett zúgolódva a kormányoshelyettes köré.

„Mi történt?”

„Hagyj minket békén!”

„Béna kutyák, képtelenek vagytok egy bajtársatokat méltó módon elbocsátani?”

Tényleg, most látjuk mi is: a hajófalán túl még mindig ott volt vászonba csavarva annak a matróznak a holtteste, aki pestisben halt meg. Nyilván megkísérelték eltemetni, de meglepődtek a szél rövid beálltával, és aztán a csalódás nyomán nem volt már erejük, hogy az elkezdett tevékenységet befejezzék, vagy egyszerűen elfelejtették.

Ünnepélyességnek semmi jele sem volt. A férfiak rendetlenül álltak körbe, jó távolra a halottól, hogy meg ne fertőződjenek. Néhányan egyszerűen visszaültek a hajófedélzet deszkáira a háttérben.

A kormányoshelyettes megpróbált akadozva néhány megfelelő szót mondani, de nem igazán sikerült neki. Aztán intett vastag Bibliájával a kezében a korlátnak támaszkodó herrnhutinak.

A misszionárius előrelépett. Nagyon gyengének tűnt, és azt gyanítottam, hogy ez az általános erőtlenség nem a hőség következménye volt, hanem már ő is megkapta a pestist. Féltettem.

Most kinyitotta a Bibliáját és olvasott belőle. Hangja nem volt erőteljes. Mivel azonban azt akarta, hogy az a leghátul állókhoz is eljusson, megpróbált hangosan beszélni. Így a hangja kellemetlenül túl magas és sivító lett.

És mégis azt kell mondanom, hogy engem ritkán kavart fel úgy a Szentírásból való felolvasás, mint ez. Német nyelvű Bibliából olvasott, mivel a fedélzeten bizonyára nem lehetett volna holland nyelvűt szerezni. A tengerészek azonban nyilván pontosan értették a szavakat.

„Uram, te voltál hajlékunk nemzedékről nemzedékre. Mielőtt hegyek születtek, mielőtt a föld és a világ létrejött, öröktől fogva mindörökké vagy te, ó Isten! A halandót visszatéríted a porba, és ezt mondd: Térjetek vissza, emberek!”

Megindultan figyeltek az férfiak, akik egyébként nem tanúsítottak érdeklődést vallási dolgok iránt. Senki sem kerülhette el ennek az ősi, erőteljes zsoltár szavainak az igazságát, szem előtt tartották mindnyájan a halált és az élet mulandóságát.

Mi is feszülten hallgattunk az ajtó mögött, hogy egyetlenegy szót se hagyjunk ki, amiket a herrnhuti hosszú szünet után tovább olvasott.

„Mert ezer esztendő előtted annyi, mint a tegnapi nap, amely elmúlt, mint egy őrültásványi idő éjjel. Elragadod őket, olyanok lesznek, mint reggelre az álom, mint a növekvő fű: reggel virágzik és növekszik, estére megfonnyad és elszárad.”

A férfi bágyadt arcára néztem, aki ezeket a szavakat olvasta, és ebben a pillanatban sejtettem, hogy saját történetét adta tovább. Bizonyosan éreznie kellett, hogy őt is fenyegette a halál.

„Bizony, elmúlunk haragod miatt, indulatod miatt megsemmisülünk, ha magad elé állítod bűneinket, titkolt vétkeinket orcád világossága elé.”

Weißgerber elfordult az ajtótól, súlyosan az egyik ülőkére rogyott, és fejét az asztalra támasztott erős kezeibe temette.

Veit, aki már egyszer meglepett korálistudásával, elkezdte halkan idézni a herrnhutival a szavakat.

„Elmúlik minden napunk haragod miatt, úgy elmúlnak esztendeink, mint egy sóhajlás. Életünk ideje hetven esztendő, vagy ha több, nyolcvan esztendő, és nagyobb részük hiábavaló fáradság, olyan gyorsan eltűnik, mintha repülnénk. Ki tudja, milyen erős haragod, és milyen félelmetes felháborodásod? Taníts úgy számlálni napjainkat, hogy bölcs szívhez jussunk!”

A herrnhuti körülnézett. Mindenki figyelte szavait.

„Barátaim”, kezdte a beszédét, „amit itt olvastunk...”

Hirtelen megdöbbsentett minket Oertzen, amint hangosan így kiáltott: „Most már aztán elég! Hagyja abba!”

Néhányan, akik őt jól hallhatták, felénk néztek.

„Legyél csendben!”, förmedtem Oertzenre. „Én hallani akarom!”

Ő sokkal hangosabban ordított, mintha szükséges lenne, hogy értésünkre adja: „Nem kell ezt hallanod! Ez nem tartozik rád! Aki ott fekszik, úgy sem ismerted. Akkor – miért akarod hallani a temetését?”

„Ez nem tartozik rád! Hallgatni akarom!”

„De én nem akarom hallani. Ne hagyd, hogy ez a kegyes bolond a lelkedre beszéljen. Halál, örökkévalóság – ha már ezt hallom! Nincsen örökkévalóság, a halál meg egyáltalán nem érdekel. Én élni akarok, hallod? Élni akarok!”

„Nem hallgatsz el azonnal, te közönséges fickó...”

„Akkor mi lesz?” Lassan ment hátrafelé – hogy szemmel tarthasson – a fegyvereket tartalmazó ládájához.

Forrt bennem a düh. Csak mivel ennek a vad embernek nem tetszik, semmit sem hallhatok abból, amit kint beszélnek. Haragomban darabokra akartam szakítani.

Veit közénk állt. „Hagyd őt, Linz! Legyél nyugodt és uralkodj magadon.”

Éppen elhatároztam, hogy józan maradok, de most jöttem rá, hogy ez milyen nehéz. Veitnek azonban igaza volt. Ez volt most egyedül értelmes dolog: nyugodtnak maradni. Lefeküdtem a priccsemre és arcomat a párnámba temettem.

Oertzen gyűlölködve és diadalmasan nevetett. Amint az öröm kezdte elveszteni hatását, nemhogy abba hagyta volna, hanem továbbra is hangosan nevetett, de kényszeredetten és természetellenesen. Teljesen nyilvánvaló, hogy nem akart szünetet hagyni, hogy akár csak egy mondatot is megérthessek abból, amit kint mondtak. Végül, amikor már fárasztotta a nevetés, még énekelni is elkezdett.

Hogy lehet valaki ilyen elképzelhetetlenül rosszindulatú, ezen újra és újra el kellett gondolkodnom. Örültem, amikor lassan elfeledhettem a haragomat. Majdnem részvétet éreztem ez iránt az ember iránt.

Amikor ebben a szándékos lármában egyik lélegzetvételnél kiderült, hogy a temetés véget ért, Oertzen is elhallgatott. Ez olyan volt, mint a megváltás.

Végül valamennyien ismét visszafeküdtünk az ágyunkra és szunyókáltunk estig.

Oertzen kis idő után felkelt, hogy egy korty vizet igyon. Aztán jött a bögrével és elém tartotta: „Szeretnéd?”

Ez az ember kiszámíthatatlan! Az imént a végsőkig hergelt, most meg ő maga volt a szívélyesség személyesen!

De ilyen gyorsan képtelen voltam követni a hangulatváltozását. Szó nélkül a fal felé fordultam.

„Ne haragudj rám, Linz!”, hízelgett. „Nem rosszindulatból tettem.”

„Buta fecsegés! Hát akkor hogy értetted?”

„Ne vedd rossz néven, Linz!” Gyere, legyél a barátom! Itt van, igyál egy kortyot.”

Képtelen voltam megtenni és meg se érintettem a bögrét.

„Nézd, kijöttem a sodromból. Felejtsd el! A bögrét a hordóra állítom, azután majd megihatod a vizet.”

Aztán szó nélkül ismét ledőlt a priccsére.

Színlelte ezt a szelíd hangot? Vagy valóban, most teljesen másként gondolta, mint az előbb. Miért akart megnyerni ismét olyan hirtelen? Nem tudtam rá magyarázatot találni.

Kabinunkban ismét visszatért a nyugalom. Átengedtük magunkat gondolatainknak és álmainknak.

Haza gondoltam.

Vágytam a lakásunkba, a tiszta és ápoltságba, fürdőre vágytam piszkos testemnek, hideg italra a sós víz helyett, emberek után, akikkel értelmesen társaloghatom, a három férfi helyett, akik egyre zavarosabban beszéltek, és – ahogy egyre jobban megismertem őket – egyre idegenebbek lettek. Más emberekre vágytam, fiatalokra, mint én, művelt férfiakra és nőkre. Hogy is hangzott tulajdonképpen azok hangja? Milyen légkört terjesztettek a nők a házukban! Aztán szerettem volna leülni a borbélyom székébe és leborotváztatni csúf szakállamat, ami idő közben a szám körül képződött – nyilván szappannal és igen éles borotvával.

Egy ideig belemerültem ezekben a gondolatokba. De nem találtam-e mindezt megvetésre méltónak az utazás megkezdésekor, amiről le akartak beszélni. Nem tűnt-e üresnek ismerőseim és gazdag rokonaim művelt világa?

Ha igazán megfontolom, ezt a véleményt most is fenntartottam. Vágytam ugyan minden kényelem után, de nem óhajtottam az ehhez kapcsolódó életet. Ha valaki majdnem elpusztul saját szennyében, biztosan magától értetődő, hogy fürdő után vágyakozik. Ezzel nem kellett mindent helyeselnie, ami általában azokhoz tartozik, akiknek saját fürdőszobájuk van a házukban. Vagy csak áltatom magam ezzel a megkülönböztetéssel? Nem tudtam, mit gondoljak gondolataimról és kívánságaimról. Olyan bizonytalan voltam, mint még sohasem.

Csak egy dolog volt világos: Amit otthon eddig megismertem, kevés köze van a valódi élethez. Minél inkább eltávolodtam attól a kényszerű életmódtól, amit megszoktam, annál közönségesebbnek tűnt számomra. Minél veszélyesebb, szorongatóbb volt a helyzetem, annál egyhangúbbnak tűnt minden, amit fiatalságomtól megszoktam. Minél közvetlenebbül bele kellett néznem a halál szemébe, annál kényszerítőbben merült fel a kérdés: Mi hát az élet tulajdonképpen?

Ha az élet nem azonos a luxussal, ahogy az egész világon hitték, ha nem is az ellenkezője – akkor micsoda? Bizonyára nincs több e két véglet mellett, legfeljebb a köztes területen van az élet helyes színtere. Ha tehát az élet valóságos és értelmes, akkor függetlennek kell lennie a körülményektől. Nagyszerű lenne, ha létezne olyan maradandó érték, ami hozzárendelhető, úgyszólván beleoltható lenne az emberi létbe. Tragikus lenne, ha ez nem létezne. Mert akkor minden értelmetlen lenne. Így az lenne az egyedül értelmes dolog, ha az életnek és ezzel az értelmetlenségnek is véget vetnénk. Elviselhetetlen úgy haladni egy úton, hogy nem tudjuk, honnan jövünk, hova akarunk menni, miért vagy mi célból megyünk.

Valamilyen hang azt mondta bennem: légy óvatos a merész gondolatokkal és döntésekkel. Már nem vagy abban a helyzetben, hogy józanul gondolkozz. Tedd félre minden filozófiai elképzelésedet és csak akkor vedd elő azokat újra, ha ismét teljesen ura vagy értelmednek, érzéseiteknek és érzékeléseiteknek.

De volt egy másik hang is, amelyik azt mondta: Maradj a problémáidnál! Közelebb vagy a megoldáshoz, mint valaha. Ha a normális körülmények újra visszatérnek, csak akkor lesznek normális gondolataid, és ez azt jelenti: felületes, könnyelmű gondolatok. Csak most látod tisztán a dolgokat, amikor szabad vagy a mindennapi élet bilincseitől. Csak most láthatsz a dolgok háta mögé, amik egyedül a ragyogó elülső oldalt mutatták – és felfedezed, hogy ez csak a látszat volt. Ne add fel most! Engedd, hogy megérjen, ami növekszik benned! Keresd a választ, mielőtt ismét elveszted a kérdést.

Igen, el is határoztam, hogy ezt megteszem. Nem tudtam, megtalálom-e az életem értelmét. De legalább meg akartam keresni.

Egy lövés szólt a csendben.

Felugrottunk és az ajtónál tolongtunk. Oertzennek volt a legjobb helye és közölte velünk, amit látott.

„Rálöttek a kormányoshelyettesre. De ez bizonyára csak figyelmeztető lövés volt. Nem sérült meg.”

„Talán a vízről beszélt velük”, feltételeztem.

Aztán figyelmünket ismét kabinunk belsejére irányítottuk. Weißgerber a szoba közepére állt, üveges tekintettel nézett a fedélzetre és ezt mormolta folyamatosan: „Most kezdődik! Most jött el az idő! Most következik a vég.”

Egymásra néztünk és csodálkoztunk.

Mivel én már egyszer beszélgettem vele, amikor úgy tűnt, mintha ehhez hasonlóan szórakozott lett volna, kötelességemnek éreztem, hogy most ismét odamenjek hozzá, jöllehet legjobb akaratommal sem tudtam, mit mondjak.

„Mi kezdődik, Weißgerber? Ez semmi! A lövésnek semmi köze sincs hozzánk. A lázadók a hajó elő részében lőttek.”

„Igen, tudom”, válaszolta. „De azt is tudom, még hiányzik valami. Most minden ugyanúgy van, mint annak idején. Az egész miattam történt.”

„Gyere, Weißgerber”, mondtam szelíden, „ülj le.”

Heves mozdulattal kiszakította magát a karomból, amivel támogatni akartam. „Nem kell úgy bánnod velem, mint egy beteggel vagy egy bolonddal. Nagyon jól tudom, mit teszek és mondok.”

A helyzet abszurd volt. Mivel előttem állt valaki, aki nyilván ostobaságokat beszélt, és energikusan állította, hogy mindent teljesen normálisan lát. És azt kell mondanom, kitartóan azon gondolkoztam, vajon nincs-e igaza. Már nem voltam egészen biztos abban, vajon helyesen látom-e a környezetemet és a helyzetemet, és vajon nem csak a hőség, a gyengeség és a félelem által felkorbácsolt fantázia ámit mindazzal, amiről azt gondoltam, hogy érzékelem.

Elengedtem Weißgerbert.

Veit megszólított: „A lelkiismerete.”

„A lelkiismerete?”

„Igen”. Akkor odafordultam Weißgerberhez: „Azt hiszem – segíthetünk neked.”

Az elzászi nagy szemekkel, kérdően nézett rám.

„Gyónnod kell”, mondta Veit.

Weißgerber semmit sem válaszolt, és nekem is elakadt a szavam. Elsőként Oertzen jutott szóhoz: „Te viccelsz bizonyára, ugye?”

„Gyónni?”, kérdezte Weißgerber a bajorhoz fordulva, aki eközben a fedélzeti nyíláshoz ment és kifejezetten közönyösen figyelt arra, amit a megjegyzése váltott ki. „Én még sosem gyóntam, legfeljebb gyermekként. Nálunk ezt nem sokra tartják, és én is így vagyok vele.”

„Jól van, rendben van!”, szakította félbe barátságtalanul Veit. „Senki sem kötelez rá!” Javaslatommal csak szívességet akartam tenni. De ha nem akarod, nekem az is megfelel. Ez engem egyébként egyáltalán nem is érdekel. Beszéljünk inkább valami másról.

„Pillanat – ki mondta, hogy nem akarom? Talán mégis akarok gyónni! Biztosan jó lesz, ha mindent megbeszélék valakivel.”

Odafordultam: „De kinek?”

Weißgerber körülnézett. „Neked, Veit. Nem te akartál szívességet tenni?”

„Nem, nem”, védekezett határozottan, „ne nekem!”

„Mi lenne, ha veled, Linz? Te ugyan még fiatal vagy, de bízom benned...”

„Lehetetlen, Weißgerber. Igazán szívesen segítek neked, és elmondhatod, ami nyomaszt. De ez egyáltalán nem gyónás. Én nem adhatok feloldozást.”

Weißgerber könyörgő tekintettel nézett rám. „Próbáljuk meg!”, kért majdnem szégyenlősen.

Felváltva melegem lett és kirázott a hideg. Borzalmas volt nekem, hogy elutasít-sam ezt az embert esdeklő kérésével. De mégis meg kellett tennem. Nem segít-hettem neki. „Ne vedd rossz néven, Weißgerber, de ez teljesen lehetetlen!”

Oertzen rosszkedvűen, morogva mondta: „Eszedbe ne jusson, hogy engem is megkérdezz!”

Weißgerber ismét Veitre nézett: „Te tetted ezt a javaslatot, Veit. Nem tudod, mit kell tenni ilyenkor? Segíts, kérlek!”

„Nem”, ordította megmagyarázhatatlan okból. „Én nem! Keress mást magad-nak! Ez az utolsó szavam!”

Az erős elzászi, akinek a teste láthatóan felegyenesedett annak a lehetőségnek a gondolatától, hogy megszabadulhat lelki terhétől, magába roskadt. Mintha tört döftek volna a szívembe, miközben a beszélgetést figyeltem. Úgy tűnt nekem Weißgerber, mint egy szarvas, amelyiknek a belső szerveit találták el, amelyik mindenhol kiutat keres a vadászok és hajtók láncolatán keresztül, és végül össze-rogy.

„Tudnék egy lehetőséget”, hallottam saját szavaimat, jóllehet még nem fejeztem be az éppen felmerült gondolatot. Meg kellett akadályoznom, hogy reménytelen-ségbe süllyedjen.

Azonnal ismét felegyenesedett: „Milyen lehetőséget?”

„Beszélhetnél a herrnhutival. Ő mégis kegyes ember.”

Felragyogott az arca. „Természetesen! Én mindig csak magunkra gondoltam. Ő segíteni fog.”

Rögtön felállt.

„Várj egy kicsit!”, kiáltott közbe Oertzen. Nyilván tudod, hogy nem jöhetsz vissza ide, ha beszéltél vele! Már megfertőzte a pestis. Erre már korábban magam is rájöttem.”

„Ne aggódj!”, szakította félbe Weißgerber. „Akkor én is kint maradok.”

„Kint maradsz?” Ezt Oertzen nem tudta felfogni.

Veit figyelmeztette: „De esetleg te is megkaphatod a pestist! Ha ez nem olyan fontos, jobb lenne azért, ha ne tedd ki magad ilyen nagy veszélynek.”

Ismét szót kértem: „Még nem fejeztem be a javaslatomat. Te bent maradhatsz és a bezárt ajtón át beszélhetsz vele. Azaz, ha nem bánod, hogy itt vagyunk és szükségszerűen egyik-másik mondanivalódat mi is meghalljuk.”

Hálásan nézett rám. „Igen, így járok el!” Olyannak tűnt számomra, mint egy gyermek, aki úgy fél, hogy nem képes dönteni. Mindenesetre úgy tűnt neki, hogy a legutolsó javaslat a legjobb. Aztán mivel ezután senki nem mondott semmit sem, az én tanácsomat fogadta el.

Mivel Oertzen úgy érezte, elkötelezett, hogy mindehhez pozitívan is hozzájáruljon, kinyitotta az ajtót, odakiáltott néhány matrónának, akik a közelben árnyékban feküdtek, hogy küldjék ide a misszionáriust.

De meg se mozdultak. Csak amikor Oertzen ismételten kérte őket, akkor kiáltott vissza valamelyik: „Menj csak magad, ha akarsz tőle valamit!”

Így nem volt más választásunk, mint felváltva odafigyelni és arra várni, mikor jelenik meg a herrnhuti.

Csak amikor a nap éppen lemenőben volt, akkor láttuk meg. Éppen a kapitány kabinjába akart menni. Magunkhoz hívtuk és megállapodtunk abban, hogy még ma este eljön, ha minden beteggondozási feladatát teljesítette.

A priccsemen feküdtem és ennek az eseménydús napnak az egyes részletein gondolkodtam.

Csend és sötét lett. A hajó olyan nyugodt volt a vízen, mintha szilárd alapon lett volna. Némaság vette körül őket.

Van valami figyelemreméltó az emberekben. Összefognak és építenek egy instrumentumot, egy hajót, amivel a számukra teljesen idegen elemet irányítják. Milyen nagy bátorság kell ehhez! Ez most sokkal nyilvánvalóbban tűnt fel nekem a csendes elhagyatottságban, a tükörsima óceánon, mint a viharral való küzdelemben.

Tulajdonképpen miért nem maradtak ott az emberek, ahol születtek? Miért szelik át a tengereket és a kontinenseket? Miért építenek autókat és hajókat, miért tanulnak meg uralkodni a szél erején és a csillagok segítségével határozzák meg tartózkodási helyüket a végtelen óceánon.

Az jellemzi az embereket, mondja néhány filozófus, hogy egyre tovább haladnak a földön kutatásaikban és ismeretükben, és egyre tovább a gazdagság, boldogság és biztonság utáni törekvésükben.

Vajon célhoz érnek-e valaha? Ha egyszer az egész földet felfedezték, elégedettek lesznek? De ha nem, mit fognak kutatni akkor? Ha egyszer mindenki elérte, hogy gazdag lesz és jó élete lesz, boldogok lesznek vajon? Vagy a boldogság mégsem abban rejlik, hogy elérjük céljainkat, hanem hogy mindig csak törekszünk azok elérésére?

Talán úgy kell lennie, hogy mindig új helyiségek táruljanak fel, alighogy a most ismertek megnyíltak. Vagy mégis van olyan határ, ameddig ember lába nem juthat el? Vannak talán olyan területek, amit soha nem láthat emberi tekintet? Vannak-e olyan világok, amiket emberi lélek elképzelni sem tud, nem hogy felfedezni?

Eddig nem tudtam elképzelni, hogy lehetnek legyőzhetetlen határok. Most azonban mindenütt ilyenekre bukkanok. A hajó legénysége képessége véget ért, csak mivel megszűnt a szél. A mi lelki és testi erőnk is kimerült, csak mivel ebbe a kabinba lettünk bezárva. Azzal, amit Weißgerberrel átértünk, megmutatkozik egy határ, ami eddig tulajdonképpen még nem került a látókörömbe: képtelenség a saját múltunktól való megszabadulásra, és a lelkiismeret megszabadítása a bűntudattól. És mindebben fenyegetően közeledtem egy határhoz, aminek a létezéséről természetesen tudtam, de amire eddig egyszerűen nem figyeltem oda: az élet és halál hatására.

Mit jelent az emberi lét? Hogy elégedett vagy azzal, ami a rendelkezésedre áll? Akkor nem különbözünk az állattól, például a disznótól, amit Weißgerber leszúrt? Létének nincs több értelme, mint növekedni, és egy nap levágyják. Az állat ezt nem veszi észre, mivel nem gondolkozhat. Az az ember azonban, aki nem tud elgondolkodni ezeken a dolgokon és nem cselekszik megfontoltan, állattá teszi magát. Eddig ez így történt velem is.

Vagy abban rejlik az emberi lét lényege, hogy az ember soha nincs megelégedve, mindig sikertelenül kutat, határokhöz érkezik és sebesre horzsolja magát rajtuk?

Rendben van-e, hogy e szomorú lehetőségek között kell választani? Vagy a középutat megtalálni? Vagy van olyan élet, ami mindezek felett áll? Lelki ébrenlét kételkedés nélkül és megelégedettség közönyösség nélkül? Olyan boldogság ez, ami nem a pökhendi luxustól függ, ami nekem utálatos, mindenesetre az, amit megismertem? Olyan rejtettség ez, ami nem mások kárára harcol, amit nem erőszakkal és pénzzel kell biztosítani, hanem ami egyszerűen jelen van?

Ajtókopogtatás zökkentett ki gondolataimból. Weißgerber odaugrott és átkiáltott a deszkaajtón: „Ön az, Buchenau?”

„Igen, én vagyok. Ide ültem, mert így halkan beszélgethetünk. Tartsa a fülét az ajtó felé! Jól hall engem...”

A szavakat nem értettük, de Weißgerber azt mondta: „Jól halloom önt.”

A helyzet abszurd volt. A kabinunk gyóntatószékké lett. Az ajtó előtt térdelt a Straßburgból való magas férfi és hátat fordított nekünk. A térdelés azonban mindenestre nem a jámborság jele volt, hanem kényszerűségből történt, hogy a száját és fülét a lehető legközelebb tartsa az ajtódeszkákhoz. Mi hárman a priccsünkön feküdtünk és nem tudtuk: meghatottak, derűsek vagy szemérmesek legyünk. Egyikünk sem árulta el, vajon figyelmet szentelt-e az ügynek.

Kiderült, hogy a helyemen minden szót hallottam, amit Weißgerber mondott, de az ajtón áthatoló szavakból semmit sem értettem.

Mindenekelőtt megpróbáltam a belém nevelt illendőségből szándékosan nem figyelni, és gondolataimat valami másra összpontosítani. De amit suttogva vagy halkán mondtak, olyan tolakodóan behatolt a fülembe, hogy hamarosan feladtam a próbálkozásomat.

Ha tehát beszámolok arról, amit ilyen módon kénytelenül hallottam, előrebecsátom, hogy Weißgerber, akivel erről később beszélgettem, kifejezetten megengedte, sőt, megkért, hogy tegyem meg.

„Mindent el kell mondanom?” kérdezte Weißgerber.

A számomra érthetetlen válasz után így folytatta: „Igen, egy bizonyos dolgot. De annak megvan a története.” Ismét szünet következett. Aztán hallottam: „Nagyon ritkán mentünk templomba és én személyesen alig foglalkoztam ezzel a kérdéssel. Amikor pedig felnöttem, már biztosan nem.”

Ezt követte néhány beszédfoszlány, amik azért nem jutnak eszembe, mivel nem jöttem rá a jelentésükre. Aztán elkezdte Weißgerber elmondani a történetét.

„Egy kis elzászi faluban nőttem fel. Volt egy kis parasztgazdaságunk. Természetesen a vidék nem volt a tulajdonunk, sok mindenről le kellett mondanunk a gróf javára. Így aztán amikor felnöttem, én sem maradhattam a gazdaságban, amelyet a bátyámnak kellett átvennie.

Sok ideig jártam-keltem a tartományban, megpróbálkoztam itt is, ott is munkát szerezni. Jóllehet sokszor segíthettem a betakarítási időszakban – megtanultam keményen dolgozni –, de azokban az időkben, amikor kevés munkásra volt szükség, rosszul állt a szénám. Végül állást találtam egy kovácsnál, aki erős karomtól sok segítséget remélt. De két év után neki is el kellett küldeni, mert miután minden félbemaradt munkát elvégeztünk, két embernek már nem volt elegendő tennivaló.

Ismét céltalan keresésbe kezdtem. Valahol megismertem egy lányt, akit szívesen feleségül vettem volna. Az apja azonban hallani sem akart erről, amíg nem volt munkahelyem és kenyerem.

Végül elvittek a királyi hadsereg verbuválójához. Mivel egészséges és ügyes voltam, szívesen fogadtak. Az ottani élet kemény és időnként kegyetlen volt. De legalább biztos kenyérkeresettel rendelkeztem.

Az első szabadságom folyamán – egy évvel azután, hogy szolgálatomat elkezdtem – megtakarított pénzemen elutaztam a kedvesemhez. Milyen csalódás ért: közben már jegyben járt egy másik férfival! Azonkívül azt mondta az apja, a hadseregben való munkavállalás nem olyan tevékenység, amivel megelégedett volna.

Keserűségemben a szabadság letelte után nem mentem vissza a laktanyába. Mármost mihez kezdjek ott? Bejártam az országot. Véletlenül meghallottam egy fogadóban, ahová gyakran betértem, hogy kerestek a katonák. Katonaszökevény voltam.

Nem voltam tisztában azzal, amit tettem. De már késő volt. Üldöztek. A következő időkben megpróbáltam hazavergődni, mindig csak erdőkön keresztül. Néhány nap után azonban elkaptak. Valaki, akinél ételt vásároltam, elárult a poroszlóknak.

A laktanyám századosa úgy megveretett, mint egy kutyát, és lecsukatott néhány napra. Akkor aztán fokozott keménységgel kezdődött újra katonaéletem.

Egyik nap aztán már nem bírtam tovább és ismét dezertáltam, ezúttal tudatosan. Újra nyugtalan idő következett. Azt kell mondanom, most már nem vásároltam meg mindent, amire szükségem volt – amire mindezidáig sokat adtam. Itt is, ott is loptam valamit.

Egyszer otthagytam egy gazdálkodót is, aki mindössze éjszakai szállásért és egyszerű ételért kora reggeltől késő estig dolgoztatott a földjén. Éjszaka és ködben magammal vittem a pénzesládáját, amit véletlenül fedeztem fel az egyik szekrényben.

Ez nem mentség, csak magyarázat, amikor leírom azokat a gondolataimat, amik erre késztettek. Úgy érzem az emberek, a sors és még talán Isten is méltatlanul bánt velem. Én a magam részéről mindent megtettem. Megértettem, hogy ugyanúgy dolgoznom kell, mint másoknak, és erre készséges is voltam. Mégis, semmire se vittem. Mindenhol kitaláltak és lenéztek. A szerelmemet is elvették tőlem. Lecsuktak. Rejtőzködnöm kellett és álnevet viseltem. Most aztán úgy gondoltam, eljött az idő, hogy elvegyem, amire szükségem van. Nem akartam meggazdagodni, de élni akartam. Ehhez minden jogom megvan, mondogattam újra és újra. Nem voltam hirtelen haragú, ez nem felelt meg nyugodt természetemnek. De szeretném kijelenteni, hogy tárgyilagos megfontoltsággal elvettem másoktól, amire az életben maradáshoz szükségem volt.

Ez körülbelül két évig ment így, amikor egy szerencsétlen véletlen folytán ismét a katonák kezébe kerültem. A vizsgálatok során néhány bűncselekményem is kiderült, úgyhogy most összesen öt évet töltöttem katonai letartóztatásban és civil börtönökben. A legrosszabb a katonáknál volt. A századosnak, aki már az első esetben szigorúan bánt velem, mindig újabb zaklatások jutottak eszébe, amik többnyire nem testi fájdalmat okoztak, mint például hírhedt botozása, de az volt a céljuk, hogy becsméreljék önbecsülésemet. Ahol csak lehetett, éreztette velem: nem tart embernek, hanem legfeljebb állati lénynek, akivel szórakozhat.

Amint végre kiszabadultam, más emberré lettem. Megkeseredtem, de még inkább bátortalan és megfélemlített. A lopáshoz nem volt bátorságom. Senki sem adott munkát, bizonyára azért, mert züllött embernek tűntem. Az éhhalál küszöbén vonszoltam magam egyik helyről a másikra, mások irgalmára utalva.

De amikor kitört a forradalom, minden megváltozott. A párizsi események hírei akkor jutottak el hozzám, amikor egy ideje már folyamatban voltak. A társadalomból kivette itt nagyszerű lehetőséget láttam arra, hogy megszerezsem magamnak azt a jogot, amit eddig megtagadtak tőlem.

Hamarosan alkalmam volt csatlakozni kóbor forradalmárok egyik hordájához. Gazdag emberek házáat támadtuk meg, lakóikat elűztük és gazdag zsákmányra tettünk szert. Mindenütt, ahol megjelentünk, rémületbe kergettük a nemeseket és másokat, akiknek eddig privilégiumaik voltak. Az átélt siker és hatalom következtében mámoros állapotba képzeltem magamat. Végre nem voltam rabszolga és nem rúgtak belém, hanem a többieknek kellett félniük tőlünk és nem fordítva.

A különös buzgóság, amit ezeknél a zsákmányszerző utaknál tanúsítottam, és a többiekkel szembeni erőfölényem hamarosan a horda vezetőjévé tett. Érvényesült a szavam, ráadásul a katonaságnál eltöltött időben olyan ismeretekre tettem szert, amiket jól alkalmazhattam. Örökölt jóindulatú természetemet ugyan csaknem kioltották belőlem, ez azonban főképpen még abban nyilvánult meg: vigyáztam, hogy rajtaütéseinknél senkit se ölünk meg.

Egész idő alatt kapcsolatban álltunk más csoportokkal. Egyik nap felszólítottak: vonuljunk Párizsba és ott találkozzunk velük. Rabolva haladtunk az északi országrészen.

Néhány nap múlva történt valami, ami egyáltalán nem tűnt fontosnak, mégis tragikus következményekkel járt.

Amint az országúton haladtunk, felfedeztem egy útjelző táblát. A falu, amibe egy mellékúton lehetett eljutni, annak a századosnak a nevét viselte, aki engem katonai éveimben szekírozott.

Letáboroztunk és elküldtem egy embert a faluba: tudakolja meg, van-e kapcsolat a személy és a település között. Két óra múlva a küldött visszaérkezett és közölte: tényleg lakik egy báró az egyik öreg kastélyban, akinek a neve azonos a település nevével, és a fia a katonaságnál szolgál. Ennek a felesége és gyermekei is a házban laktak.

Minden gyűlölet, ami abban az időben felhalmozódott a szívemben, újra felforrnt bennem. Minden bosszúeskü, amiket annak idején többé-kevésbé tudatlanul tettem, egyszerre megelevenedett. Megparancsoltam, hogy induljunk a faluba.

Hajnalodott, amikor megérkeztünk. A tekintélyes ház a falun kívül állt, gazdasági épületekkel övezve. Körbezártuk az épületegyüttest úgy, hogy senki sem menekülhetett el. Aztán néhány férfival behatoltam a házba.

Szobáról szobára mentünk, de senkit sem találtunk. Dühünkben és hogy kényelmesebben kereshessünk, mindent elpusztítottunk. Leszakítottuk a függönyöket, összetörtük az értékes edényeket, a bútorokat meg kidobáltuk az ablakokon.

Nyilvánvaló, hogy figyelmeztette valaki a lakosokat. Ez a hír csak röviddel érkezésünk előtt juthatott el hozzájuk, mivel a szerte heverő gyermekjátékokból és az asztalon látható megkezdett étkezés nyomaiból következtettünk hirtelen történő menekülésre. Tehát nem lehettek messze.

Megparancsoltam, kutassák át a gazdasági épületeket. Egyelőre ez eredménytelennek bizonyult. De mikor éppen le akartunk vonulni a faluba, gyermeksírást hallottunk. Követtük a hangot és észrevettük, hogy egy nagy istállóból származott, aminek a felső részét szénapajtnak használták. Néhányan közülünk felmásztak oda. Amikor az első felért, rákiáltottak és felszólították: álljon meg. Két muskéta jelent meg a szénában anélkül, hogy a lövéseket láthattuk volna.

Társaink gyorsan leugrottak és kiszaladtak az épületből. Felszólítottuk az embereket, dobják le fegyvereiket és adják meg magukat. De meg se mozdultak.

Hogy mit tegyünk, ezen nem kellett sokáig gondolkodni. Milyen boldog lennék ma, ha tétováztunk volna. De felhalmozódott gyűlöletemben nem gondolkodtam, és megparancsoltam, hogy gyújtsák fel az épületet.

Milyen kárpótlás volt nekem az az elképzelés, hogy egykori századosom megkapja a hírt családja erőszakos haláláról. Ez keményebben sújtotta őt, és jobban kielégítette bosszúmat, mintha ő maga halt volna meg. Remélhetőleg azt is meg fogja tudni, hogy ezt én okoztam neki.

Korlátlan bosszúszomjamban saját kezemmel gyújtottam meg néhány helyen a szénát. Gyorsan magasba csaptak a lángok és hamar elterjedt a tűz.

Az épületet kőből építették és csak a két kapun és az ablakon lehetett kimene-
külni belőle. Ezekre azonban lőfegyvereket irányítottunk. De senki sem próbált
meg kitörni az épületből. Valószínűleg bent olyan gyorsan körülvette a tűz az
embereket, hogy egyáltalán nem találtak kiutat.

A lángok pattogása és sercegése keveredett az állatok ordításával. Először sem-
mit sem hallottunk az emberekről. Aztán eldördült néhány lövés. Valószínűleg nem
ránk lőttek, nem is láttak bennünket, hanem inkább egymásra, hogy így menekülje-
nek meg a rettenetes tűzhaláltól.

A sárga lángok égig érve lobogtak az éjszakában és villódzó fénybe merült a
majorság és környéke. Olyan erős volt a hőség, hogy messze hátrálnunk kellett
előle. Hamarosan beomlottak a tető tartógerendái.

Most anélkül számoltam be az egymást igen gyorsan követő eseményekről,
hogy nem ábrázoltam mi játszódik le bennem. Hogy magyarázhatom ezt meg? Ez a
hallatlan kegyetlenség, ami történt, hirtelen felébresztett kábulatomból. Mit tettem?
Nem voltam eszemnél. Vétlen embereket irtózatossá halálba küldtem bosszúm miatt.
Gyilkos lettem.

Amikor embereim közül néhányan meglöktek, csak akkor vettem észre, hogy
mintegy megkövülten álltam. Ordítottam, mint egy őrült és az épület felé rohantam,
amiben a lángok egyre kisebbek lettek, mert már nem volt éghető anyag.

Az emberek utánam kiáltottak, de nem figyeltem rájuk. Természetesen értelmet-
lenség volt ott ellenőrizni, hogy vajon életben maradt-e még valaki, de nem értel-
mem szerint cselekedtem.

A hőség, ami felém lobogott, majdnem megégette az arcomat, és mégis egy
belső kényszernek engedelmesskedtem, ahogy egyre közeledtem a falakhoz.

Akkor visító hangot hallottam oldalról. Egy nehéz deszkaajtó alatt egy disznó
első része bukkant elő. Az állat kétségbeesésében túrta a talajt, de már nem érte el a
kijáratot. Bizonyára a feltöltött föld védelmében élt mostanáig. Idegtépő módon
visított.

El akartam szaladni, de nem tudtam.

Ott álltam, néztem a haldokló állatot és magamba szívtam ennek a teremtmény-
nek a halálüvöltését. Aztán ájultan összeestem.

Amikor felébredtem, az udvarház egyik ágyában találtam magam, ahova embe-
reim vittek.

Mit mondjak még? A rablóhadjárat folytatódott tovább. A forradalmárok között
megnőtt a becsületem, de az égő ház, a tüzesen fellövelő lángok és a haldokló

disznó látványától nem tudtam többé szabadulni. Nem menekültem többé azoktól a lövésektől, amikkel ártatlan embereket öltünk meg, hogy így megelőzzek egy még borzalmasabb halált és az állat halálüvöltését. Sokszor gondolkoztam erről és úgy vélem, azért vésődött olyan mélyen belém a disznóval való eset, mivel egyáltalán nem láttam a haldokló embereket.

Persze többször is mondtam magamban: forradalomban emberek halnak meg. Aztán ezek éppen ahhoz az osztályhoz tartoztak, akik eddig élvezték a hatalmat és jólétet az elnyomottak terhére. Mozgalmunkban nem hiányoztak az érvelések, és azok közül a magam számára én is sokat felvonultattam.

De valamennyi védelmi kísérlet közül egyetlenegy sem talált visszhangra bennem. Nem némították el a fülemben a sikoltásokat, nem üzték el a rettenetes képeket, amik újra és újra megjelentek előttem.

Egy idő után elhagytam a forradalmi hordákat és visszatértem a hazámba és hamarosan Bádén tartományba.

Mintegy fél évig tartózkodtam ott. Aztán nem volt maradásom, még egyszer átmentem Franciaországba, mivel érdekelték a százados családi körülményei. Azt gondoltam, bárcsak jóvá tehetnék valamit. Straßburgban laktam, és onnan próbáltam érdeklődni. Ez a politikai zűrzavarban magától értetődően nem volt könnyű.

Megtudtam végül, hogy a századosnak az új kormányzat hadseregében megnőtt a becsülete. Azt mondták, privát nyomozást folytatott: ki vett részt családja megtámadásában és meggyilkolásában.

Akkor túl forró lett a lábam alatt a talaj. Ismét elhagytam Franciaországot és különböző német fejedelemségekben kószáltam. De mivel sehol sem tudtam igazán megvetni a lábamat, elhatároztam, hogy áthajózok az új világba.

Mivel idő közben valamennyi pénzt gyűjtöttem, megengedhettem magamnak a hajóval való átkelést. Így Amszterdamba utaztam és felszálltam az első legjobb hajóra, amely átszeli az Atlanti-óceánt.”

Weißgerber hosszú szünetet tartott.

Ránéztem, de nem láthattam arckifejezését a homályos csillagfénynél. Mégis láttam, hogy még mindig a földön térdelt és magába roskadt.

„Ez volt a történetem”, kezdte ismét egy idő után. „Azért mondtam el önnek, hogy feltárjam a bűnöm titkát. Reméltem, hogy elveszíti pusztító erejét, ha többé már nincs bezárva, ami olyan mint egy fekély, amit azért nyitunk meg, hogy a gennyt kiengedjük belőle.”

Gyenge neszekből érzékelhettem, hogy a herrnhuti szólt hozzá. Olykor Weißgerber röviden válaszolt vagy ő kérdezett. Közben napfényre derült, amit már gyanítottam, hogy tudniillik a kabinban lévő hőség és bezártság, aztán a disznó különösen drasztikus visítása és végül a lövések emlékeztették azokra a szituációkra.

Ezt hosszú, több szünet által megszakított imádság követte. Ezt nem tudom és nem is akarom elmondani. De nem akarom elhallgatni, hogy velük imádkoztam, ahogy tudtam. Ez tényleg csak később jutott eszembe. Szinte anélkül, hogy észrevettem volna, remegtem a megsemmisült férfival, vele könyörögtem bocsánatért és hálát adtam Istennek az irgalmasságáért.

Bizonyára már éjfélre járt, amikor az ajtón át történt furcsa és megragadó beszélgetés véget ért. A két férfi elbúcsúzott egymástól. Weißgerber felállt és úgy maradt egy ideig, aztán a nyitott fedélzeti nyíláshoz ment és a peremére ült.

Engemet mindez, jóllehet nem érintett, belsőleg felzaklatott. Mennyi terhet vett magára ez az ember! És milyen sokat kellett miattuk szenvednie! Ó milyen ördögi lehet az ember. De milyen pokoli lehet az a gyötrelem is, amibe bűne taszította. Eddig még sohasem találkoztam ilyennel.

Weißgerber lefeküdt a priccsére.

Kis idő után nem tehettem mást, fel kellett kelnem és oda kellett mennem hozzá. Az volt az érzésem, mintha igényelné valaki közelségét.

„Weißgerber!”, szólítottam meg halkán.

Felém fordította az arcát és észrevettem a csillagfényben, hogy csillog a szeme.

„Sírsz?”, kérdeztem ostobán.

„Örömben, Linz, barátom!”

„Hallottam az egész történetedet.”

„Azt is hallottad, hogy bocsánatot kaptam? Hogy Isten lehetőséget adott újra kezdeni? Te, vannak olyan kifejezések a Bibliában, amiket soha nem értettem korábban felületes egyháziasságomban, bármennyire is ismerhettem ezeket. Élettel, erővel, vigasztalással tele szavak. Ez nagyszerű. Úgy szeretett Isten minket, hogy halálba adta értünk Jézust. Helyettünk szenvedett vétkeink miatt. Valami ilyesmiről van itt szó. Te tudod mit jelent ez szó szerint? Ezt feltétlenül el kell olvasnom.”

„Én sem vagyok ebben olyan járatos. De veled együtt örülök.”

Olyan kifejezéssel nézett rám, ami teljesen más volt, mint ahogy néhány órával korábban meresztette rám a szemét.

Akkor azt mondta: „Ne vedd rossz néven, Linz. Később beszéljünk erről tovább. Most szeretnék egy kicsit egyedül lenni.”

„Természetesen!”, válaszoltam, és ismét visszamentem a fekhelyemre. Sokáig tartott, amíg elaludtam.

Valaki dörömbölt az ajtón, erre ébredtem fel.

Kinyitottam a szemem és megállapítottam, hogy a nap már régóta árasztotta féktelen erejét a vízre és a hajónkra.

Útitársaim az asztalnál ültek és reggeliztek, ha ezt az igényes szót akarom alkalmazni e szerény étkezésre. Pontosabban: fanyalogva erőltettek magukba valamennyi hajós-kétszersültet és pár szem babot, amit bőséges melegvízzel öblítettek le.

„Ki az?”, kiáltott Oertzen az ajtó felé.

„A kormányoshelyettes. Nyissák ki az ajtót, beszélnem kell önökkel, uraim.”

„Beszélhet az ajtó keresztül is”, dörögte Oertzen.

A kormányoshelyettes azt válaszolta: „Be is törhetjük az ajtót!”

„Próbálják csak meg! Azonnal lövök!” Oertzen elment a pisztolyaiért.

Veit megnyugtatóan szólt hozzá: „Ne legyél azonnal ilyen rosszindulatú! Kérdezzük meg először, mit akarnak.”

Oertzen így válaszolt: „Jól van! De tegyen három lépést az ajtótól, akkor kinyitjuk.”

Átlesett a résen. Amikor meggyőződött, hogy kint elfogadták a javaslatát, kinyitotta az ajtót.

Én közben leugrottam a priccsről és a többiekhez álltam.

Kívül a kormányoshelyettes állt számos emberrel. Néhányan éppen akkor jöttek fel az alsó szintről, köztük a herrnhuti is, aki mindenesetre bizonyos távolságra állt meg a többiektől.

„Vízre van szükségünk!”, mondta határozottan a kormányoshelyettes.

„Szó sem lehet róla!” Természetesen Oertzen volt, aki így válaszolt.

„Uraim, a vizeshordóink teljesen üresek! Tegnap már szorosabbra húztuk a nadrágszíjat, hogy a készlettel takarékoskodjunk. De ma vizet kell kapnunk!”

„Hozzanak maguknak a többiektől! Nekik van bőségesen.”

„Igen ezt tudjuk, de egyáltalán nem adnak.”

Oertzen továbbra is röviden válaszolt: „Az nem a mi problémánk.”

„Mégsem akarhatják, hogy szomjan haljunk!”

Oertzen szétterpesztett lábbal állt eléjük: „Szeretnék mondani valamit, kormányoshelyettes. És figyelje meg jól, nem fogom megismételni, mivel már előzőleg is

elmondtam. Mi fizettünk azért, hogy sértetlenül megérkezzünk. Erről önök gondoskodnak. És ha ezt önök nem teszik meg, akkor legalább engedjék meg nekünk, hogy magunk gondoskodjunk önmagunkról. Ellenben: a hajó első részében lévő cimboráik semmit sem fizettek. Ellenkezőleg, önök fizetnek nekik azért, hogy dolgozzanak. De ők semmit sem tesznek. Ezért nem jogosultak vízellátásra. Tőlük vegyék el, amire szükségük van.”

„Oertzen úr!”, kezdte újra a kormányoshelyettes keserű hangon, „önök nem kérdezhetik szükséghelyzetben, hogy ki fizetett és ki nem fizetett. Haljunk szomjan, mivel nem fizettünk? Az előfedélzetben lévő tizennégy semmit sem ad. Tegnap megpróbáltuk. Azonnal lőttek. Nem ránk célozva, de ha egy lépéssel továbbmegyünk, eltalálhattak volna.”

„Abban biztosak lehetnek: én is löni fogok!”

Erre fenyegető morgolódás támadt a tengerészek között.

Sejtettem a veszélyt, és bár nem fejezhettem ki, hogy nem értek egyet Oertzen keménységével, azt mondtam: „Figyelj ide Oertzen, ez embertelen. Választás elé állítod őket, hogy szomjan haljanak vagy lelőjék őket?” Talán nem kellett volna beavatkoznom, mert még dühösebbé tette, hogy ellene szóltam.

„Az nekem teljesen mindegy!”, ordította és fegyverével a kezében hadonászott. „Engem csak az érdekel, hogy nekem legyen elegendő ivóvizem.”

Érezni lehetett a matrózok között az izgatott feszültséget. Suttogtak valamit egymás között, ökölbe szorították a kezüket, majd megragadták azokat az eszközöket, amikkel ütni tudtak.

A kormányoshelyettes csak annyit mondott: „Most azonban engem is hallgasson meg Oertzen úr! Nem fognak szomjan halni az embereink. Mindenképpen hoznak maguknak ivóvizet. Alaposan kiszámítottuk. Ha néhányan meghalnak is közülünk a vízért való küzdelemben, a többségnek mégis esélye van a túlélésre. Ez is jobb, mintha valamennyien elpusztulunk. És eszerint járunk el, ha nem kapunk vizet. Felfogták?”

De Oertzen, mint igen gyakran, nem volt fogékony az érvekre. Arc kifejezése még jobban elsötétedett. Semmit sem szólt, de mindenki tudta, mit gondolt.

Veit megpróbálta oldani a kemény ellentéteket. Megkérdezte a kormányoshelyettest: „Miért nem jöttek hozzánk korábban? Miért vártak addig, amíg egy csepp vizük sem maradt?”

„A kapitány akarta így”, hangzott a kért megfogalmazás. „Hogy miért, azt én sem tudom.”

Aztán a bajor Oertzenhez fordult: „Nekünk még van egy tele hordónk és egy, ami több mint félig van. Ezt adjuk oda nekik. A tele hordót megtartjuk.”

„Nem, megmondtam!”, ez volt Oertzen egyetlen reakciója.

Néhány pillanatig feszült csend támadt. Ebbe kiáltott a kormányoshelyettes: „Elfogy a türelmünk. Akkor mi legyen? Erőszakkal hatoljunk be?”

Oertzen kimérten válaszolt, minden mondatot megfontolt: „Rosszul számítanak, kormányoshelyettes. Azt feltételezik, hogy valamennyiünk közös érdeke szerint járnak el. De mindegyik embere tudja, hogy az első kettő, aki ide belép, meghal. Meglehetősen bizonyos az is, hogy a következő kettő vagy három is, mert van még késem és szablyám is, és azokkal is tudok bánni. Akik utoljára jönnek be, bántatlanul megússzák. Ezért senki sem lesz – aki elsőként jön be az ajtón –, hogy ne rohanna biztos halálba.”

Milyen dörzsölt volt ez az ember! Meg vagyok győződve, hogy szavai nélkül kétségbeesésükben nem sokat gondolkodtak volna azon, hogy valamennyien bátran megtámadjanak bennünket. De beszédével először megismertette őket a helyzettel és veszéllyel, s bizalmatlanságot keltett azon társaik iránt, akik esetleg a háttérben akartak maradni.

Feszült csend támadt.

Akkor hirtelen a herrnhuti szólalt meg: „Engedjenek át!”

A többiek mögött állt néhány lépéssel. Utat nyitottak neki, amint az ajtóhoz lépett. Csak lassan jött, talán mert félt, de talán testi gyengesége miatt is, amit mindenki láthatott.

Oertzen szemei villámot szórtak. „Vissza! Különben lövök!”, üvöltött a magas férfira.

Mi, azok is, akik a kabinban voltunk, és a tengerészek is annyira csodálkoztunk, hogy egyáltalán nem reagáltunk.

A misszionárius feltartóztathatatlanul közeledett.

Akkor Oertzen villámgyorsan egy lépést hátrált az ajtónyílásból és be akarta csapni előtte az ajtót. Ez azért nem sikerült neki, mivel én felismerve a szándékát – vagy jobban mondva sejtettem – és gyorsan a nyitott ajtó elé léptem. Ez ösztönös cselekvés volt, aminek a következményével egyáltalán nem számoltam. Hogyan fontolhattam volna meg egy pillanat alatt, milyen következménye lehetett volna ennek vagy az ellenkező cselekvésnek.

Páni félelmében a pestissel való megfertőzéstől és bizonyára azért is, hogy mozgástere maradjon, néhány lépést hátrált Oertzen.

„Lövök!”, üvöltötte. „Kifelé! Azonnal! Nem tréfálok!”

Majdnem megállt a szívünk a feszültség miatt. Tudtuk, hogy Oertzen nem csak fenyegetőzik.

Tántoríthatatlanul ment a kegyes férfi a vizeshordók felé.

Aztán eldőrdült a lövés.

Valamennyien összerezzeztünk, mintha minket talált volna el.

Oertzen nem volt annyira rosszindulatú, hogy a herrnhuti mellkasára célozzon. A lábát találta el.

A férfi csendben összeesett.

Gyötrelmes csend uralta a jelenetet. Senki nem szólt, senki nem zúgolódott, senki sem mozdult meg.

A herrnhuti újra fel akart egyenesedni, de nem sikerült neki. Széles csíkban folyt a vér a sebéből.

Végül Oertzen azt kiáltotta: „Vigyétek el innen!”

A legénység tagjai közül senki sem vállalta, hogy ezt megtegye, mert mindenki félt a fertőzéstől.

Akkor Weißgerber oldódott fel dermedtségéből.

Odament a sebesülthöz. Amint föléje hajolt, Oertzen rákiáltott: „Ne tedd! Ne érh hozzá!”

Weißgerber nem törődött a felszólítással, megragadta a férfi felsőtestét és a lábait, felemelte és kivitte. Mindenki teret nyitott neki. Ott ideiglenesen letette és visszajött.

Majd szó nélkül összecsomagolta néhány holmiját és azokat is kivitte. Ezentúl tehát már nem akarta megosztani velünk a kabint.

Mindenki csodálkozó szemmel nézte, ahogy néhányszor visszajött, majd odament Oertzenhez és azt mondta: „Nem kell félned, hogy megfertőzhetlek. Kívül maradok.”

Aztán a vizeshordókhoz fordult. „De semmi kedvem szomjan halni”, mondta a válla fölött.

Oertzen magánkívül ordította: „Azt hiszed, nem lölek le? Ugyanúgy eltalállak, mint azt is! Biztos lehetsz benne! Hagyd ott a hordót!”

Weißgerber megfordult és sokáig rám nézett. Aztán kimérten, de remegés nélküli hangon azt mondta: „Tudom, hogy képes vagy rá. De fontold meg, hogy aztán nincs több golyó a pisztolyodban. És akkor senki sem akadályozza meg ezeket a férfiakat, hogy benyomuljanak és megöljenek.”

Anélkül hogy választ várt volna vagy csak leolvasta volna Oertzen arkifejezéséről a reakcióját, Weißgerber hátat fordított neki, kioldotta a kötelet és a tele hordót egészen az ajtóig gurította. Mivel ott nem fért át keresztben, felállította és nehezen kiemelte.

Mindenki figyelte, de senkinek sem jutott eszébe, hogy segítsen. Mindnyájan elcsodálkoztunk azon, ami a szemünk előtt ment végbe.

Csak amikor Weißgerber oldalra gurította a hordót és már ismét a herrnhutihoz fordult, akkor oldódott az általános merevség.

Oertzen az ajtóhoz ugrott és dühtől tajtékozva üvöltötte: „Ott van most már a vizetek! Tűnjetek el végre!” Aztán becsapta az ajtót és elrekeszelte.

Veit az egyik fedélzeti nyílásnál állt és kinézett. Nyilvánvaló volt, hogy nem akar beszélni a történekről. Oertzen is lefeküdt a priccsére és a fal felé fordította az arcát.

Így aztán nekem sem volt más választásom, hogy én is gondolataimba merüljek, miközben játékosan valamilyen lényegtelen dologgal foglalkoztam.

A misszionáriusra kellett gondolnom, aki természetes viselkedéssel kockáztatta az életét, ami mindnyájunkat tiszteletre indított, akik korábban kigúnyoltuk. És Weißgerberre, aki méltó módon követte. Mi minden ment végbe ebben az emberben az elmúlt éjszakán! Korábban soha nem lett volna erre képes. Tényleg más emberré lett. De mi volt a titka ennek az átalakulásnak? Egy bizalmas beszélgetés? Egy imádság? Ez érthetetlen volt számomra. Buchenau esetében ezt még majdnem megértettem. Ő teljesen hívő ember volt. Már abban is megnyilvánult áldozatkészsége, hogy misszionáriusként idegen országba utazott. De Weißgerbert mi indította arra, hogy így kockáztassa az életét? Nekem ehhez mindenesetre nem lenne bátorságom.

A következő órákban semmi sem történt a kabinunkban. Egy szót sem váltottunk egymással, és munkát sem végeztünk. Csak ültünk és hallgattunk.

Már kora délután lehetett, amikor hirtelen csődületre lettünk figyelmesek. Parancsokat hallottunk a fedélzeten, tengerészek futottak ide-oda.

Kikémleltem és megfigyeltem, hogy kifeszítették a vitorlákat. És valóban – kis mértékben már dagadtak a vitorlák.

„Szél!”, kiáltottam. „Ismét fúj a szél!”

Da kabintársaim meg sem mozdultak, úgy tettek, mintha kiáltásomat meg sem hallották volna.

„Figyeljete már ide! Újra fúj a szél! Haladunk!”

Végül is Veit kegyeskedett válaszolni: „Alighanem ez is leáll hamarosan.”

„Ne legyél már olyan pesszimista! Valamikor a szélnek is vissza kell térni! Bizonyára nem kell örökké bizonytalankodnunk ezen a végtelen tengeren.”

„Nem örökké, de addig, amíg szomjan nem halunk!”

„Ostoba fickó”, szidtam, mert feldühített ez a reakció. Azt akartam, hogy remény fakadjon bennem, hogy végre megmeneküljek ebből a kétségbeejtő helyzetből, és ez az öreg ember ezt széttépi bennem.

Kinyitottam az ajtót, hogy lehűljön kissé a kabinunk. Felettem lengtek a vitorlák. Még nem dagadtak a szélben, de nyilvánvaló volt, hogy mozgásba jött a levegő.

Nem akartam, hogy bent a morcos férfi engemet is mogorvaságra hangoljon. Megpróbáltam túltenni magamat az irántuk való gondolataimon és mindenem, ami mögöttünk volt, és átadtam magam a pillanat örömének. Kívül a kabinfalhoz támaszkodtam és felnéztem a vitorlákra és figyeltem a játékukat a változó szélben.

Lenyűgöző volt megfigyelni ennek az erőnek a hatását, ami önmagában nem látható. Éppen most egy heves széllelés ismét belekapott a vitorlába és pompásan felfújta. A borzalmas szélcsend óta éreztem először, hogy az »Egmont« kissé oldalra dőlt. Milyen nagyszerű érzés! Nem voltunk többé mozdulatlanok és tehetetlenek a helyszínen. Haladtunk!

Ez a szellő kétségkívül nem szűnt meg néhány pillanat után. A helyzetünk megváltozott! Újra reménységet merítettünk.

Az egész világot átöleltem volna, olyan boldog voltam. Végre felszabadultan lélegezhettem, végre friss levegővel szívtam tele a tüdőmet.

Szívesen megosztottam volna mindenkivel az örömet. De itt már nyilvánvaló volt, hogy a helyzetem még nem igen változott meg. Az alkalmasként előtünk elhaladó tengerészek észre sem vettek minket. Kabinunk ajtaja közeléből azonban nem távozhattam el, és társaim is búskomor gondolataik fogságában maradtak.

Az egész délutánt itt, kívül töltöttem. A szél egyenletesen fújt és tengeri fuvallattá fejlődött, ami ugyan teljesen felvitorlázott hajónkat nem hajtotta gyorsan, de mégis egyenletesen előre hajtotta.

Este felé Weißgerber kijött a kapitány kabinjából. Megkértem és odajött hozzám.

Hívásomtól megrémülve azonban Oertzen azonnal az ajtóhoz állt és ezt kiáltotta: „Gyere be, Linz! Mit keresel kint tulajdonképpen? Te meg Weißgerber tűnj el innen!” Semmi kedvem és lelki erőm sem volt, hogy újra vitába bocsátkozzam vele, ezért szóltanul beléptem a kabinba. Oertzen bezárta az ajtót, Weißgerber meg kívülről közelített hozzá.

„Hogy van Buchenau?”, kérdeztem.

„Sok vért vesztett. Ez bizonyára még inkább legyengítette. Most a fedélzet alatt lévő betegszobában fekszik. A kapitány azt akarta, maradjon a kabinjában, mivel eddig ő ápolta. A herrnhuti azonban a fertőzésveszély miatt ragaszkodott ahhoz, hogy a többi beteghez menjen.”

„Most bizonyára te ápolod?”

„Igen, mivel nem vállalta senki más, és a misszionárius is nyilvánvalóan pestises.”

„Szegény fickó! És hány tengerész fekszik még betegen a fedélzet alatt?”

„Nem kapták el többen a fertőzést: három beteg férfi van Buchenau kívül. Úgy tűnik, egyikük valóban küzd a halállal. De örülhetünk, hogy láthatóan sikerült gátat vetni a járványnak.”

Miközben Weißgerber beszélt, erősen úgy éreztem, hogy teljesen más ember állt előttem, mint akit az elmúlt napokban és hetekben ismertem meg. Ezelőtt elutasító, közömbös, befelé forduló volt, most azonban egyszerre tele van kötelességtudattal, buzgósággal, hogy másoknak segítsen. Úgy tűnt, mintha magába szálló lényének most már kívül lévő célja lenne. Hangja frissebb volt, szeme nem nézett unottan, hanem tele volt élettél. Ezt csak a szélcsend elmúltára vezethető vissza? Aligha.

„Helyettesítéd Buchenaut a beteg tengerészek ápolása tekintetében is?”, kérdeztem.

„Igen, természetesen.”

„Hogy van a kapitány?”

„Jobban. Nem igazolódott az a félelem, hogy fertőző beteg lett. De kapitányként még mindig képtelen eleget tenni a feladatának. És ez bizonyára egy ideig még így marad. De teljesen elégedett azzal, amit a kormányoshelyettes végez.”

Még beszélgettünk erről is, arról is. Eközben belsőleg felszabadultnak éreztem magamat, hogy társaloghassak Weißgerberrel. Kis időre csökkent bennem a feszültség, ami egyre erősebb lett a kabinban, mióta két társam olyan szótlan és mogorva lett. Weißgerber ellenben ma olyan nyíltan és világosan beszélt, hogy ily módon rokonszenvet éreztem iránta, amit az elmúlt időkben nem tapasztaltam.

Végül az elzászi félbeszakította a beszélgetést, mivel „szólították a kötelességei”, amit bizonyos büszkeséggel mondott; és nekem nem volt más választásom, mint a kabinomban ismét szembesülni a valósággal.

Veit az asztalnál ült és szorgalmasan s konokul írt a naplójába. Oertzen keresgélte a ládájában. Én az egyik, a hajó hátsó része felé néző fedélzeti nyíláshoz ültem és a tengert bámultam.

Hullámok mintázták a víz felszínét, de még nem voltak magasak, ám valószínűleg nagyobbak, mint a vízfodrozódások az előző napokban. Gyönyörű látvány volt. Ha kihajoltam, megfigyelhettem a habzó nyomdokvizet, ami bizonyította, hogy előre haladunk. Eközben megelégedettség érzése támadt fel bennem és küzdöttem a rossz kedély és bosszúság ellen, amiket az utóbbi idők eseményei okoztak. Ha minden jól megy, nem tart túl sokáig, hogy a megelégedettség ismét erősebbnek bizonyuljon.

De ahogy az utóbbi napokban gyakran megtörtént, olyan hamar alakult ki egy teljesen megváltozott helyzet, mint egy sötét viharfelhő. Ez azzal kezdődött, hogy Oertzen sakkozni hívott. Ezt szívesen fogadtam, hiszen kérése azt jelezte, hogy haragja elpárolgott.

Játszottunk egyet, amit megnyertem. Nyilván ez bosszantotta, mert aztán kártyázni akart. Ehhez szükségünk volt Veitre. Ő azonban alig figyelt oda, amikor Oertzen játszani kérte, és csak szó nélkül legyintett. Ez még inkább feldühítette Oertzent. Győzködte a bajort. Veit egy ideig közönyösen írt tovább, de aztán hirtelen felrobbant a dühtől és indulatosan válaszolt: hagyja békén Oertzen, és azt tesz, amihez kedve van. És egyáltalán nem akar kártyázni.

Később gyakran gondolkodtam azon, miért voltunk olyan ingerültek ebben az időben. Férfiak, akik normális körülmények között józanul és körültekintően viselkednének, a legkisebb ok miatt indulatosan összevitatkoznak. Ahelyett, hogy megfontolnánk: az lenne a legésszerűbb, ha ezek között a kedvezőtlen körülmények között megőriznénk a békességet, kölcsönösen erősítenénk és bátorítanánk egymást, megnehezítjük egymás életét.

Így történt ez most is. Veit, aki egyébként nyugodt és megfontolt volt, dühkitörésével kiváltotta lakótársa haragját. Oertzen ráordított Veitre és trágár módon szidalmazta. Bizonyára más történt volna, ha Veit most visszafogottan reagál.

Némelyik vitát el lehetett volna kerülni, ha elcsitítottuk volna Oertzen heves dühkitöréseit. Én is megpróbáltam közvetítő módon beavatkozni a vitába, de hiába. Egyik sértő szó követte a másikat és már hamarosan küzdöttek is egymással.

Oertzen, aki valamivel fiatalabb és kétségtelenül erősebb volt, megragadta Veit nyakát és a priccs keretoszlopához szorította. Veit megpróbált kiszabadulni. De mikor nem sikerült, a térdével megrúgta a másikat. Oertzen a dühtől és az erőfeszítéstől vérvörös arccal ellökte magától az öreget. Ő azonban ennyivel nem elégedett

meg. Hogy hevesen nekivágódott a falnak, úgy tűnt, ez még inkább feldühítette. Oertzenre vetette magát anélkül, hogy megfontolta volna, semmire sem képes ellene. Megütötte ellenfelét és belerúgott – nyilvánvalóan teljesen gyakorlatlan volt a verekezésben. Oertzen megragadta a nyakát. Mindketten szívósan küzdöttek és a padlóra zuhantak. Forgolódtak ide-oda, aztán lelassult a mozgásuk.

Hirtelen észrevettem, ahogy Veit arca kék színű lett.

„Engedd el!”, kiáltottam. „Megölnöd! Oertzen, engedd el!”

Úgy tűnt, egyáltalán nem hallja szavaimat. Jóllehet, elhatároztam, nem avatkozom közbe, de természetesen nem nézhettem, hogy megöli egyik a másikat. Mivel a kiáltásomra Oertzen nem reagált, hevesen az oldalába rúgtam.

Még ezt is elviselte anélkül, hogy elengedte volna az öreget. Az hörgött és forgatta a szemét. Én megragadtam Oertzen haját, felemeltem a fejét és megütöttem. Végül kénytelen volt felém fordulni. Oldalra vetette magát és magával rántott úgy, hogy Veitre estem, aki még mindig a padlón feküdt és levegő után kapkodott.

Oertzen meg én a padlón gurultunk. Engem tulajdonképpen nem érdekelt a küzdelem folytatása, de nem tudtam szabadulni tőle. Ő ugyanis megpróbálta az én nyakamat is fojtogatni. Én azonban jobban tudtam védekezni, mint az öreg, és kiszabadultam a kezei közül.

A küzdelem részleteire – ami egyre hevesebb és kétségbeesettebb volt – már nem emlékszem. Én gyermekkorom óta senkivel sem verekedtem, és nem viselkedtem úgy, mint egy tapasztalt birkózó vagy ökölvívó. Ebben Oertzen nyilvánvalóan fölényben volt. Mindenesetre nyilvánvalóan még mindig emlékszem a helyszínre, ahogy rajtam feküdt és különös módon a lábával átkulcsolta az enyémet úgy, hogy nem tudtam kiszabadítani. Dűhtől eltorzult arca olyan közel volt hozzám, hogy arcomba fújta forró leheletét. Erős karjaival görcsösen átkulcsolta a nyakamat, hüvelykujjai mélyen belenyomódtak és szúró fájdalom fojtogatott. Sohasem felejttem el ezt a pillanatot.

Tudtam, hogy itt életről és halálról van szó. Ösztönösen éreztem, hogy semmit sem használna, ha egyszerű ütésekkel védekeznék. Olyan keménnyel kellett ütnöm, hogy azonnal elengedjen.

Akkor megláttam villámló szemeit közvetlenül fölöttem. Felemeltem a karomat és megpróbáltam a hüvelyujjaimmal belekapni a szemébe. Ő azonban felismerte a veszélyt és félrevetette magát. De éppen ez volt, amit el akartam érni.

Átfordultam és Oertzen priccse elé kerültem. Gyorsan erőt vettem magamon és megfordultam, hogy védekezhessem az ismét rohamozó férfi csizmás lábaival szemben.

Ő tétovázott, amikor felismerte a szándékomat, hogy meg akarom rúgni. Nyilvánvalóan gyengült az ő ereje is, hiszen idősebb is volt és az előbb már Veittel is birkózott. Ez azonban nem enyhített a haragján. Hirtelen a fegyvereire gondolt, amikkel minden további nélkül fölénybe került velem szemben.

Odalépett a ládájához és anélkül, hogy odanézett volna, belenyúlt, miközben állandóan felém fordult. Amikor ismét kihúzta a kezét, a szablyája volt benne.

Ismét szembe találtam magam ezzel a félelmetes fegyverrel. Már nem tudom, mire gondoltam. Villámgyorsan elterveztem a kiutat, imádkoztam, szóltam hozzá – mindent össze-vissza.

És akkor előttem állt. Én odagurultam a priccse lábához. Nagyon éber voltam és egyúttal szinte megbénultam a félelemtől.

Ebben a pillanatban lövés dördült.

Oertzen összeesett.

Veit állt előttem, füstölgő pisztollyal a kezében.

Ő – miközben Oertzen a szablyával felém fordult – gyorsan felkelt és kivett egy lőfegyvert Oertzen ládájából. A lövés annak a combját találta el.

Veit sápadt arccal fordult hozzám. „Természetesen nem akartam megölni,” lihegte rekedten, majd bocsánatkérő módon folytatta, „ezért csak lábon lőttem. Ez volt az egyetlen lehetőség, hogy megmentselek.”

Elfelejtettem megköszönni, csak bólintottam és ismét Oertzenhez fordultam.

Nyögött a fájdalomtól. Úgy tűnt, mint ha már semmiféle düh nem lett volna érzékelhető a szavaiban. Nem derült ki, hogy ez tévedés volt, vagy haragja egyik pillanatról a másikra elpárolgott, – ahogy azt már többször megtapasztaltuk.

Lehajoltunk a lábához, amelyen a nadrág pirosra színeződött. Anélkül, hogy védekezett volna, elvettem tőle a szablyát, és felhasítottam vele a ruháját. Akkor megvizsgáltuk a sebet, amiből széles csíkból folyt a vér.

Az ólomgolyó nyilván csak a húsba fúródott és nem sértett csontot. A lövés ellenkező oldalán azonban nem volt lyuk. A golyónak tehát bent kellett lennie.

Miközben a ruhákkal foglalatostkodtunk és aztán a sérültet az priccse emeltük, akkor tudatosult bennem igazán ennek a helyzetnek az abszurditása. Az előbb kölcsönösen majdnem megöltük egymást. És egy másodperccel később megható módon a sérült érdekében fáradoztunk, aki ezt türelmesen hagyta. Milyen érthetetlen ez! De nem így van a háborúban is a népek között? Lőnek egymásra, pusztítanak és rombolnak, nőket erőszakolnak és gyilkolnak. És azért teszik ezt, mert korábban gyűlöletet prédikáltak nekik. Alighogy azonban vége a háborúnak,

ismét békességet prédikálnak nekik, és előfordulhat, hogy az egykori ellenségek engesztelően karolják át egymást.

Talán kell egy tartós változásnak is lennie, talán elkerülhetetlen ez az örület, mivel az ember nem képes állandóan harcolni, hiszen másként unalmas lenne a tartós békesség. Talán csak azok tudják igazán értékelni a békességet, akiknek még mindig tagjaikban rejlik a háború borzalma, és talán csak az tud igazán fenntartás nélkül örülni az életnek, aki az imént még halálos félelemben rettegett.

Veit és én ilyen hangulatban voltunk. Halálos veszedelemből megszabadulva buzgón és odaadóan fáradoztunk társunknak segíteni. Ez azonban nem volt egyszerű.

„Ki kell vennünk a golyót”, mondta Veit.

„Miért”, kérdeztem, mert valóban keveset tudtam a gyógyászati dolgokról. „Nem várhatunk vele és nem bízhatnánk a kikötőben egy orvosra?”

„Nem, a seb elfertőződik és megmérgezi a testet.”

Oertzen fogát csikorgatva mondta: „Hagyjátok! Rendbe fog jönni. Csak kössétek be szorosan a sebet, hogy elálljon a vérzés.” Mi becsületesen igyekeztünk, de valószínűleg nem bizonyultunk különösebben ügyeseknek, mivel a ruhadarabokból való kötéseink nem voltak megfelelők. A többszöri kísérletezés valószínűleg fájta a sérültnek.

Miután egy ideig nyögve hagyta, hogy foglalkozzunk vele, ismét dühösen tört ki belőle: „Figyeljete már oda, kétbalkezesek! Meddig akartok kinlasztani? Olyan nehéz textillel óvatosan körütekerni a lábamat? Vagy szándékosan vagytok ilyen durvák?” Erre azonban Veit kifejezte a nemtetszését: „Fogd be a szád! Ha még egyszer elégedetlenkedsz, itt hagyunk. Akkor megnézheted magad, hogyan boldogulsz!”

„Ezt nem teheted meg! Segítened kell nekem, köteles vagy megtenni! Végül is rám lőttél, ezt ne felejtsd el!”

„Rendben van, nem felejttem el! És azt sem, hogy így akadályoztalak meg Linz megölésében. És azt sem felejtettem el, hogy majdnem megöltél.” Majd kis idő múlva folytatta: „Azonkívül – miért köteles az segíteni, akit megsértettek? Ugyanis ismerek még valakit a hajón, akit szintén lábon lőttek. De aki ezt tette, nem törődött az áldozatával.”

„Ne beszélj ilyen ostobaságokat! Az egészen más volt!” „Igen, más volt! Te meg akartál ölni valakit, és én akadályoztalak meg benne.” „Ez esztelenség”, szakította félbe Oertzen. „Úgysem öltem volna meg igazán! Mit gondolsz rólam!”

„A herrnhuti ellenben”, folytatta Veit elszántan „arra készült, hogy magának és másoknak vigyen az életmentő vízből a te kapzsi karmaid közül, és abban akadályoztad meg. Ezt mindenesetre különbség!”

„Ó, most egyszeriben teljesen egyedül vagyok, aki vizet akart inni! Ti nem akartatok belőle, vagy? Ti bizonyára semmit sem tettetek volna azért, hogy szomjan ne haljatok?”

„Magad is tudod, hogy a lelkedre beszéltünk, adjál nekik a vízből –”

„Most már hagyjátok abba!” szoltam közbe, és magam is csodálkoztam, hogy tényleg elhallgattak. De bizonyára nem az én tekintélyem miatt, hanem, mivel kifogytak az érveikből. Mindketten kimerültek az előző események miatt, és alig volt erejük a szükségtelen küzdelmekhez.

Végül is mi – azaz tulajdonképpen inkább én – úgy bekötöttük Oertzen lábát, hogy megállt a vérzés. Eltékozoltunk valamennyit értékes vizünkéből, hogy vértől vörös kezünket megtisztítsuk. Aztán lefeküdtünk csendben a fekhelyünkre.

Eközben besötétedett, és az utolsó ápolási tevékenységünket már a lámpa fényénél végeztük el.

Aztán eloltottuk a lámpát, és izgatottságom ellenére, amitől még nem egészen tudtam megszabadulni, hamarosan elaludtam.

Még sötét volt, amikor arra ébredtem, hogy a hajó erősen megdőlt. Vihar közeledett.

Oertzen nyögött az alattam levő priccsen és magában, halkan szitkozódott.

Néztem a fekhelyem széléről.

A sérült férfi nehezen tartotta magát a kezével a priccs keretoszlopán, mivel sebesült lábával nem tudta kitámasztani magát a hajó dülöngő mozgásaival szemben. Kevésbé sajnáltam saját fájdalmaim miatt. Úgy gondoltam, ez egészen jótekonny hatással lehetett rá zabolátlan temperamentuma miatt. Sajnáltam magányossága miatt, aminek a gonoszsága volt az oka. Weißgerber itt hagyott bennünket. Veit ellensége lett. És én – igen, milyen magatartást tanúsítottam én vele szemben? Bizonyos tekintetben én is ellensége voltam. Végül is közel állt ahhoz, hogy kétszer is megöljön. De nem éreztem mélyreható gyűlöletet iránta. Valóban sajnáltam, bármilyen furcsán hangzik is.

Milyen sajnálatra méltó – jutott eszembe, miközben el kellett viselnem nyögéseit –, milyen szájalomra méltó, aki csak önmagát és érdekeit ismeri. A polgári életben ez értelmetlennek tűnhet, mivel az önérdék gyakran kifizetődik. Talán azért

van szükség olykor ilyen különös helyzetekre, hogy tehetetlenségünkben nyilvánvalóvá legyen, mi képezi tulajdonképpen az életünket.

Nem tehettem mást, segítenem kellett neki.

Amint észrevette, hogy közeledem hozzá, villámgyorsan elengedte a priccs keretoszlopot, kezével a párnája alá nyúlt és kivette a pisztolyát.

„Örült vagy, Oertzen”, mondtam, segíteni akarok neked! Tedd le azt a pisztolyt.”

Morgolódott egy kicsit, majd ismét visszadugta a fegyvert a párnája alá.

„Gyere, teszek rád egy takarót!”

Amíg oldalra fordult, én a priccsre tettem egy gyapjútakarót, s amint visszafordult, ráhelyeztem és kötéllel odaerősítettem a priccs keretoszlop négy sarkához. Ez fáradságos munka volt, legalább egy fél óráig tartott, mivel a hajó egyre erősödő imbolygása megnehezítette a munkámat. S amikor mégsem jutottam tovább, és mivel nem akartam fölöslegesen fájdalmat okozni Oertzennek, Veit segítségét kértem. Ő azonban egyáltalán nem reagált. A vihar miatt teljesen kizártnak tartottam, hogy alszik. Így hallgatása csak érdektelenséget jelenthetett.

Végül biztosítottam a sérültet minden oldalról, hogy a hajó mozgása ne dobja ki a priccsről, vagy ne ütődhessen a falhoz. Semmit nem szólt, meg se köszönte. Ezt egyébként sem vártam el tőle.

Újra felmásztam priccsembe és megpróbáltam aludni, ez azonban nem igazán sikerült.

Reggel tájban mégis csak aludhattam valami keveset, amikor erős hajómozgás ébresztett fel.

Veit állt a fekhelyem mellett. Bizonyára nem akart felébreszteni, de a hajó egyik erős dőlésekor a beépített priccs szélébe akart kapaszkodni, és közben enyhén meglökte a karomat.

A gyengén közeledő reggeli derengésben láttam, ahogy Oertzen fölé hajolt és a fekhelye fejénél foglalatzkodott valamivel.

Az első pillanatban azt gondoltam, meg akarta fojtani úgy, ahogy Oertzen tette ezt vele. De nem, Veit biztosan nem tenne ilyet. De akkor mit csinál?

Már kinyitottam a számat, hogy megkérdézzem, de aztán mégis hamar bezártam, és úgy tettem, mintha semmit sem vettem volna észre.

Oertzen mélyen, szabályosan lélegzett. Nyilvánvaló volt, hogy miután a kapaszkodással teljesen elfáradt, most kimerülten alszik.

Egy ideig semmit sem láthattam Veittől, mivel lehajolt, én meg nem akartam mozogni.

Aztán újból felegyenesedett, odament az egyik nyitott fedélzeti nyíláshoz, ott tett-vett valamit, amit nem láthattam, ami azonban halkán karcoló és koppanó zajjal párosult. Végül visszajött, újra tevékenykedett Oertzen priccsénél, aztán ismét lefeküdt az ágyára.

Lassan hajnalodott. Nem volt fényes és ragyogó a nappal, de nem volt nyomasztó hőség sem, mint az elmúlt héten. Vastag felhőtakarók takarták el a napot, és én ezt nem is vettem rossz néven.

A fedélzeten szorgalmasan dolgoztak, amit a sokféle zaj is bizonyított: Parancsok, lábak dobogása és végül félénken kísérletet tett valaki, hogy énekeljen.

Felkeltem és kilestem a repedéseken. Nagyszerű látvány volt, hogy mindenkit új reménység töltött el a hosszan tartó apátia után. A férfiak még mindig fáradtak voltak ugyan, de ismét munkához láttak, és magukat nem kímélve dolgoztak, s az arcukon igyekezet és eltökéltség tükröződött.

Hirtelen az egyik férfi kiáltott valamit, amit nem érthettem. Mindnyájan ránéztek, aztán fel az égre, kitárták a kezüket, ujjongtak, nevettek ... elkezdett esni az eső! Kövér esőcseppek hullottak, először csak néhány, aztán egyre több, majd hirtelen olyan felhőszakadás támadt, amilyent még soha nem tapasztaltam.

A tengerészek letépték testükről a ruhájukat, nyújtózkodtak, néhányan kifeküdtek a fedélzetre, hogy az esővíz minél nagyobb felületen érje őket.

Én sem tudtam uralkodni magamon. Gyorsan kinyitottam az ajtót, megszabadultam a ruháimtól is, és hagytam, hogy elborítson a pompás és hűvös eső. Csupasz kézzel mostam a testem és ugyanolyan gyermeki módon örvendeztem, mint a többiek. Veit is kiszaladt a kabinból és hozzám hasonlóan cselekedett.

Nagy lelkesedés töltött el mindnyájunkat. Olyan volt ez, mintha most a szennyel és izzadsággal minden gonosz emléket is lemoshatnánk magunkról. Hangos nevetés, ujjongás, éneklés keveredett a záporosó kopogásába a fedélzeti deszkákon. Ha valaki ebben a pillanatban megfigyelt volna bennünket a civilizált világból, aki nem élhette át velünk az elmúlt heteket – azt vélhette volna, tébolyultak hordája van a szeme előtt. Meztelenül ugráltunk az esőben, felszabadultan, mint táncoló és daloló gyermekek. Ilyen helyzetben, ami némelyeket arra ösztönöz, hogy gyorsan védelmező fedél alá kerüljenek, mi futkároztunk a szabad ég alatt és nem tudtunk betelni a bőrünkre hulló vízzel. Mint egy másik, gondtalan világ ajándéka, úgy esett ez korlátlan mennyiségben az égből.

Valaki hirtelen felkiáltott: „Gyűjteni!”

Akkor élénk nyüzsgés támadt a felszabadult tengerészek között. Rohantak ahogy voltak, meztelenül, és hozták az üres edényeket. A konyhából való vedrekkel és tálakkal fogták fel az esővizet a fedélzeten. Néhányan megpróbálták összegyűjteni a kabintetőről lefolyó vizet, mások a vitorlavászonnal foglalatostkodtak, amit kiterjesztve tartottak, és ezzel az esőt egy hordóba irányították.

Veit és én – inkább megszokásból, mint megfontoltságból – még mindig távol maradtunk a többiektől, jóllehet a fertőzés kockázata csak igen csekély lehetett, miután már régóta nem betegedett meg senki sem. A tengerészek ezt respektálták és ők is távolságot tartottak tőlünk.

A vizeshordónkat mi is a szabadba vittük és kinyitottuk, hiszen már csak harmad része volt tele. Az összes edényt, még a legkisebb ivópoharakat is a hordó mellé állítottuk. Ezekbe biztosan nem tudtunk sok vizet gyűjteni. De még kevésért is megérte, főleg mivel féktelen lelkesedés fogadott bennünket.

Emellett a hajó olyan hevesen himbálódzott, hogy egy-egy ivópohár néha leesett és elgurult. Aztán mikor Veit és én is utána ugrottunk és megpróbáltuk elkapni, majd utána bukfaceztünk, amikor ismét mozgásba jött. Ám alighogy egyenesbe kerültünk, »Egmont«-unk újbóli megdőlésétől ismét elestünk, majd felneveltünk és kölcsönösen segítettünk egymásnak.

Aztán csendesedett az eső. Hirtelen eszembe jutott, azt még ki kell használnunk, hogy kimossuk a ruháinkat. Kiterítettük „mosnivalóinkat” a fedélzetre, kinyomkodtuk belőlük a vizet, majd ismét kiterítettük őket.

Végül egyre gyengébben esett és meg is állt az eső. Sajnos! Összepakoltuk a ruhákat, beleöntöttük a vizeshordóba az összegyűjtött vizet valamennyi edényből és mindezt bevittük a kabinunkba.

Ott Oertzen éppen ellenkező hangulatban fogadott, mint ahogyan bejöttünk. Durcásan morgott ránk: „Az én szennyeseimet is nyugodtan kivihettétek volna! De ezt bizonyára nem várhatom el tőletek.”

Meg kell vallanom, erre én egyáltalán nem gondoltam. Azt ajánlottam neki, hogy a felfogott vízzel alaposabban kimoshatja a holmiját. Erre azonban nem válaszolt, hanem csak fáradtan és nyilvánvalóan fájdalommal a fal felé fordult.

Kissé lehűlt az idő. A levegő már nem volt olyan forró, és az eső a bőrünket is lehűtötte. De mit vehettünk volna fel, ha minden ruhánk nedves volt?

Nem tehettünk más, bemásztunk az ágyunkba és betakaródtunk.

Ennek a napnak a további folyamatáról semmi mást nem mondhatok el azon kívül, hogy Oertzen fájdalma egyre súlyosabb lett. Mindig hangosabban szitkozódott. És amikor hogyléte felől érdeklődtem, durván a szavamba vágott. Mozdulataiból megállapítottam, hogy sérült lábát nyilvánvalóan nem tudja kontrollálni.

Hosszasan a lelkére beszéltem, hogy ki kell venni a golyót, jöllehet el sem tudtam képzelni, ez hogyan történjen. De elutasított. Veitet meg különösen is, aki ugyanazt mondta neki. Átkozódott és szitkozódott, követelte, hogy hagyjunk neki békét. Mintha kizárólag Veit lett volna felelős a törtétekért. Most nem engedte a lábához, nehogy a végén még több bajt okozzon neki. Amikor Veit azt válaszolta, hogy Oertzen saját ügye, hogy a lábában lévő lövedék okozta gyulladás miatt meg akar halni, Oertzen még hangosabban és barbár szavakkal ordított, amiket nem szeretnék itt megismételni.

Este Weißgerber jött az ajtókhöz. Elmondása szerint javult a kapitány állapota, de még mindig nincsen jól. Úgy tűnik azonban, hogy a herrnhuti és az egyik tengerész az elülső legénységi helyiségben komoly életveszélyben van.

Beszéltünk neki az egymással való küzdelmünkről és Oertzen sebesüléséről.

„Ki kell venni a golyót!” mondta azonnal. „A hadseregben töltött időmben szerzett tapasztalatom alapján tudom, hogy ez a baj végzetessé is válhat.”

„De senkit sem akar a közelébe engedni.”

„Győzzétek meg, hogy ne haljon meg.”

„De hogy lehet kivenni a lövedéket?”

Weißgerber gondolkodott. „Nekünk sokat beszéltek erről, de szinte teljesen elfelejtettem. Mindenesetre nem vághattok bele a lábába egyszerűen egy ilyen késsel. Először tűzben kell felhevítenetek, egyébként még nagyobb bajt okoztok.”

Hirtelen Oertzen ordított közbe a fekhelyéről: „Fejezzétek be! Fejezzétek be, azt mondom! Senki sem kanyaríthat egy késsel a lábamba! Törődjete a saját dolgotokkal!”

Az utóbbi órákban úgy tűnt nekem, mintha szilaj energiáit a szavaiba, dühkitöréseibe és átkozódásába fektetné, mivel testi tétlenségre kényszerült.

Hogy segítsünk valakinek, aki nem hagyja?

Később – Weißgerber ismét visszament, mivel teljesen magától értetődően átvette a misszionárius feladatait – Oertzennek annyira fáj a lába, hogy nyilvánvalóan kezdte belátni, tennünk kell valamit. Szakadatlanul javaslatokat tett nekem, mit végezhetek, ha tovább is súlyosbodna az állapota. Majdnem úgy tűnt nekem,

mintha csak azért beszélne, hogy mondjon valamit. Talán lázas is volt és már nem igen tudta irányítani a gondolatait.

Egy ideig csendben hallgattam, de aztán az én türelmem is véget ért és félbeszakítottam: „Most aztán legyél csendben Oertzen és ne beszélj ilyen sületlen dolgokat! Nem gyűjthetünk tüzet a kabin előtt, mivel minden fából van. Ez csak a hajókonyha tűzhelyében lehetséges. És erre a fegyvereid nem alkalmazhatók. A késed túl széles és vastag, a szablyád meg túl hosszú. Így lehetetlen gyógyító célra használni ezeket! És harmadszor, ne tarts nekem kiselőadást erről a közbeavatkozásról, mert úgysem én fogom végrehajtani. Fordulj Veithez.”

„Soha!”, ordította ő a priccséről. „Én nem!”

„Nyugodj meg!”, morogta Oertzen, „úgysem engedném, hogy hozzám érj. Linznek kell elvégeznie.”

„Ez teljesen kizárt!”, védekeztem. Attól a gondolattól, hogy forró késsel egy élő ember izomzatában vágkáljak és ott egy borsó nagyságú ólomdarabot keressek, most is verejtékes lesz a homlokom. „Mondhatsz, amit akarsz. Én akkor sem fogok belekanyarítani a lábada. Képtelen vagyok rá. Nem is tudnám, mit tegyek.”

„Gyávák vagytok!” válaszolt Oertzen. „Először a lelkemre beszéltek, hagyjam, hogy elvégezzétek, most meg nem akarjátok végrehajtani!”

Szavaiból kicsengett, hogy teljesen igaza volt.

Jóllehet sürgősség volt ilyen módon dönteni a beavatkozás mellett vagy ellene, ez neki nyilvánvalóan nem volt kellemetlen.

Miután befejeztük a beszélgetést, megpróbáltunk elaludni. Ám ez teljesen lehetetlennek bizonyult. Oertzen újra és újra felnyögött, olykor elfojtott hangon káromkodott és zagyvaságokat mormolt.

Valamikor, az éjszaka közepén Veit ráripakodott és közölte, hogy szeretne végre pihenni. Erre Oertzen megszokott módján, hevesen reagált. Szóváltásra került sor. De amint befejezték a vitát, minden úgy zajlott tovább, mint korábban.

Oertzen egyre hangosabban káromkodott. Amint végre megvirradt, szitkozódása a tetőpontra hágott és mindenre elszánta magát.

Még mindig a priccs keretoszlopaihoz erősített takaróban volt, jóllehet a vihar ereje már nyilván csökkent.

Most hirtelen elhatározással a törével elvágta a zsinegeket, és a priccsről a padlóra fordult.

„Mit csinálsz?”, kiáltottam rá. „Hova akarsz menni? Mondd már meg és segítek!”

„Maradj ahol vagy, nincs szükségem rád!”, lihegte.

Akkor a pisztolyait az övébe dugta és megpróbált előre jutni. Ez nem igazán sikerült, hiszen szándéka érvényesítését fájdalma gátolta. Különböző módszereket próbált ki, és végül ülve, sérült lábát maga után húzva, hátrafelé tolta magát az ajtóhoz.

Hihetetlenül sok energia felhasználásával – amit csak csodálni tudtam – kireteszelte az ajtót és kinyitotta. Aztán kívülré tuszkolta magát, hátával nekidőlt az ajtófélfának és várakozott.

Mivel semmi sem történt, végre elaludtam. Nagyon fáradt voltam, és már a nyögése sem zavart közvetlen szomszédságomban.

Már világos volt, amikor alvásomból hangos kiáltás ébresztett fel: „Weißgerber!”

Kiugrottam a priccsről és gyorsan magamra kaptam félig-meddig megszáradt ruháimat. Veit is ugyanezt tette.

Oertzen még mindig az ajtóban ült és hadonászott a pisztolyaival. „Gyere ide!”, kiáltotta, „lövöldözni fogok!”

Weißgerber lassan közelebb jött. „Mi történt? Mit akarsz tőlem?”

„Még közelebb! Gyere ide!”

„Már nem félsz, hogy megfertőződöl?”, kérdezte Weißgerber.

„Fennáll a veszély, de annak a veszélye, hogy ólommal a lábomban meghalok, még nagyobb. Neked kell kivenned.”

„Nekem? Hát ez hogy jutott eszedbe? Ehhez én egyáltalán nem értek!”

„De még mindig többet, mint itt ez a kettő. Ezenkívül nem is akarják megtenni. Eleget beszéltél! Guggolj le és nézd meg lábamat! Linz, te menj el közben a hajószakácshoz, kérjél tőle egy kést és hevítsd fel a pengéjét.”

Weißgerber félbeszakította: „Egy pillanat! Ez nem olyan egyszerű! Szükségem van több kendőre és sok esővízre, amit tegnap gyűjtöttünk. Aztán vissza kell még mennem a kapitányhoz és meg kell kérdezni, hogy végezhetem el ezt a beavatkozást a legjobban? Közben megtudtam, hogy az ilyen dolgokhoz ő is ért egy keveset.”

„Linz mindenben tud neked segíteni. Te itt maradsz. Mert biztos vagyok abban, hogy egyébként nem jössz vissza. Gyerünk Linz, indulj! És te, Weißgerber, jegyezd meg: Ha nem végzed el, amit kell vagy ha több fájdalmat okozol, mint amennyi feltétlenül szükséges, akkor lelőlek.”

Veit közbeszólt, miközben én Oertzen lába fölé hajoltam: „Oertzen, mit képzelsz? Ez olyan feladat, amihez nyugalom és biztos kéz kell. Ezt nem lehet pisztoly torkolata előtt végezni. Pláne akkor nem, ha reszketni fogsz a fájdalomtól.”

„Ne avatkozz bele! Gyerünk, Weißgerber!”

„Add ide a pisztolyokat!” Veit nem adta fel. Amint Oertzen egyáltalán nem figyelt rá, közelebb lépett hozzá, és kinyújtotta a kezét a fegyverekért.

„Menj innen!”, kiáltotta Oertzen, „különb leölök!”

„Hát figyelj ide, jobb, ha nem ijeszted meg!”

„Ha nem fenyegetem meg, akkor cserben hagy. Nem hagyom, hogy becsapjon. Pontosan tudom, mit várhatok tőletek. Mindketten az ellenségeim vagytok! Igenis, az ellenségeim! Ha nem kényszerítelek benneteket, hogy segítsetek, hagyjátok, hogy nyomorultan elpusztuljak. Lépj vissza, hogy jobban ellenőrzés alatt tarthassalak!”

Weißgerber halkan mondta: „Ha ellenséged vagyok, Oertzen, akkor te tettél azzá engemet. De Jézus azt mondta: »Szeressétek ellenségeiteket.« Én segíték neked akkor is, ha fenyegetsz.”

„Lemondok ellenségeid iránti szeretetedről! Az is elég, ha félsz tőlem.”

Veit még közelebb lépett Oertzenhez. „Veit!” kiáltottam rá. „Tudod mit fog tenni?” Jól tudta, hogy Oertzen képes lelőni! Veit azonban mindkét kezében a pisztolyok után nyúlt.

„Vissza!” kiáltotta Oertzen. Szemei szikráztak a dühtől.

„Veit!”, kiáltottam még egyszer és odaugrottam, hogy – ha lehetséges – megakadályozzam, hogy Oertzen lelője.

Akkor kattant valami.

Oertzen meghúzta a ravaszt, de lövés nem dördült.

A másik pisztoly is csak kattant.

Oertzen annyira meghökkent, hogy Veitnek egyáltalán nem volt nehéz kivenni a fegyvereket a kezéből.

Oertzen és én is ugyanúgy meglepődve és szótlantul álltunk az események láttán.

Veit azonban maga volt a megtestesült nyugalom.

„Kivettem belőlük a golyókat és a puskaport”, mondta, „nehogy valami ostobaságot kövess el. Olyan bolondnak, mint te, nem szabad ilyen veszélyes eszközökkel bánni.”

Emlékeztem a tegnapi éjszakai megfigyelésekre.

Oertzen tájékozott a dühtől és trágár szitkozódásokkal árasztotta el Veitet.

Aztán Weißgerberhez fordult és felszólította: „Úgy, most menj vissza! Senki sem fenyeget. Elmehetsz!”

„Megmondtam, segíteni akarok és meg is teszem!”

Veit arca elvörösödött és ordított anélkül, hogy ezt megmagyarázhatta volna: „Az lesz a legjobb, ha elmész innen! Ez az ember azt mondta, hogy ellenséged. Két pisztollyal fenyegetett és már többször is majdnem megölt. Haragszik rád és kihasználná a legközelebbi alkalmat, hogy bosszút álljon rajtad azért a szégyenért, amit okoztál neki. Miért akarod meggyógyítani? Csak kárt okozott neked! Hagyd csak magára! Ez a legjobb, amit tehetsz érte!”

Mi ment végbe az öregben? Miért beszélt így? Megpróbáltam megnyugtatni: „Veit, hogy beszélsz?” De ügyet se vetett rám, ehelyett folyamatosan a lelkére beszélt. Ő, aki éppen azzal vádolta Oertzent, hogy nincs eszénél, most ő is majdnem úgy viselkedett.

Weißgerber sokáig csendesen nézett Veitre, és tűrte a szitkozódásait.

Amikor ez nem akart véget érni, az elászi szótlanul letérdelt és elkezdte lazítani a kötést, amit mi tettünk Oertzen lábára.

Ez még jobban feldühítette Veitet. Bement a kabinba és a szablyával tért vissza. A hegyét Weißgerber nyakához tartotta és dühösen sziszegte: „Ha ebben a pillanatban nem hagyod abba, beléd döföm!”

Csak borzalommal, megdermedten néztem. Semmilyen értelmes dolgot nem tudtam tenni.

Weißgerber lassan felült, felállt, miközben a szablya hegye folyamatosan érintette a nyakát, és némán nézett Veitre. Sápadt volt, de nem reszketett.

Sokáig álltak így. Egyik sem beszélt.

Oertzen ugyanúgy megdermedt és ámult, mint én.

Néhány tengerész állt nem messze tőlünk és ugyanolyan feszülten figyelték a jelenetet.

Úgy tűnt, hogy egy örökkévalóság telt el, amíg Weißgerber kinyitotta a száját és halkán megkérdezte: „Miért teszed ezt, Veit?”

Az öreg semmit sem szólt, csak heves fejmozdulatot tett.

Az a kis nyom, amit a szablya élével Weißgerber nyakán okozott, nyilvánvalóvá tette, hogy Veit szándéka komoly.

Ismét egy kis idő után Weißgerber lassan azt mondta: „Katona voltam, nem először nézek szembe a halállal. Tehát nem kell páni félelemmel cselekednem, hanem józanul meg kell fontolnom, amit teszek.”

Ez úgy hangzott, mint akinek megvilágosodtak a gondolatai.

Az elászi óvatosan nyelt egyet.

Minden tekintet arra a kis pontra irányult, ahol a kivont fegyver és az emberi test olyan fenyegetően érintkezett.

Weißgerber folytatta: „Két lehetőség van. Vagy nem hallgatok rád. Akkor esetleg leszúrsz engem. Ennek az lesz az eredménye, hogy Oertzen is meghal. Így kétszeresen is gyilkos leszel. Vagy azonban – ez lenne a másik lehetőség – megteszem, amit akarsz. Akkor Oertzen hal meg, én azonban életben maradok. De így a haláláért veled együtt én is bűnös leszek. Az első esetben egy gyilkos lesz és két halott, a második esetben egy halott lesz és két gyilkos. Mi lesz jobb?”

Be kellett avatkoznom anélkül, hogy tudtam volna, mit mondjak: „Menj el, Weißgerber! Kiveszem én a golyót.”

„Fogd be a szád!”, sziszegte Veit.

„Ne aggódj”, mondta Weißgerber ugyanolyan halkán, mint korábban. „Nem megyek el. Nem tudok elmenni.”

Veit kinyitotta a száját és szinte tehetetlenül kérdezte: „Miért nem?” A hang, ahogy hirtelen megszólalt, már egyáltalán nem felelt meg fenyegető magatartásának. „Miért nem tudsz elmenni?”

„Mindnyájan hallottátok a történetemet. Évekig kínoztam magamat azért, mivel ártatlan embereket gyilkoltam meg. A lelkiismeretem nem hagyott békét. Most azonban megszabadultam ettől. Isten megbocsátott. Nem kezdek még egyszer előlről. Hagyjam figyelmen kívül most ezt a nagyszerű tapasztalatot és ismét gyilkos legyek? Vegyek részt egy másik ember halálában, csak hogy megmentsem az életemet, ami akkor már valóban nem lenne más élet, hanem csak gyötrelemben és önmarcangolásban folytatott lét. Tudom, miről beszélek! Nem, inkább befejezem az életemet úgy, ahogy most van: szabadon minden bűntől, Isten szeretetében.”

Határozottan nézett Veit szemébe. Annak a szeme vadul vibrált és a keze reszketett.

„Úgy”, Weißgerber inkább suttogott, mint beszélt, „és most tedd, amit akarsz.”

Akkor az Oertzen combján lévő seb felé fordult.

Veit néhány pillanatig még ugyanabban a helyzetben tartotta a szablyát, mint korábban, úgy, mintha a másik még előtte állna.

Aztán hevesen remegés rázta meg az egész testét. Ez a karján áterjedt a fényes acélra. A fegyver egyre hevesebben vibrált, amíg hirtelen a földre esett.

Még néhány percre úgy állt ott az öreg, mint aki egy mozdulatban hirtelen megmerevedett. Akkor lassan megfordult, Oertzen és az én tekintetemtől követve a kabinba lopakodott, majd az ágyára vetette magát és arcát a párnába temette.

Weißgerber tekintetét kerestem. Ő azonban a sebbel foglalkozott. Jól láttam sápadt arcán és keze enyhe remegésén, hogy ő sem volt olyan nyugodt, ahogy azt meggondolt szavai alapján sejteni lehetett. Nyilvánvaló azonban, hogy nem akart most beszélni erről.

Aztán lenéztem Oertzenre. Teljes tanácstalanság áradt a tekintetéből. Úgy tűnt, nem tudja felfogni, hogy a dolgok áthaladtak rajta, hogy már nem ő a meghatározó és cselekvő, hanem csupán tehetetlen tárgy lett belőle.

Weißgerber arra utasított, hogy készítsek elő néhány eszközt. Aztán átment a kapitány kabinjába. Kis idő múlva kijött és eltűnt a konyhában. Ott utasításokat közölt a késsel kapcsolatban.

Egész idő alatt senki sem szólalt meg közülünk. Gondolataink megismételték az eseményeket, amiknek éppen most voltunk részesei. Oertzen bizonyára a várható eseményektől félve egyre nyugtalanabb lett.

Végre visszajött Weißgerber egy üveg rummal a kezében. Odanyújtotta Oertzennek: „Igyál! De sokat! Amennyit csak tudsz.”

Oertzen szájához emelte az üveget és ivott, miközben Weißgerber előkészületeket tett. Néhány tengerész távolról figyelt, én asszisztáltam. Sem Weißgerbernek, sem nekem nem voltak erre különös készségeink. De éppen azt kellett tennünk, amit tudtunk.

Kis idő múlva Oertzen majdnem félig kiürítette a palackot és kifejezéstelen lett a tekintete. Gagyogva kezdett zavaros dolgokat mondani.

Weißgerber ezzel még nem elégedett meg. A sérült torkához helyezte az üveget, öntötte bele az italt és befogta az orrát. Oertzen nyelte, de sok rum is kifolyt a szájából.

Aztán az elzászi a legnagyobb természetességgel, mintha ő parancsolna ezen a hajón, odahívott két közelben álló matrózt. Egy erős fickó hátulról tartotta Oertzen karjait, a második a testére feküdt. Engem pedig arra utasított, hogy üljek a lába térdé alatti részére és lehetőleg tartsam szabadon a kezemet, hogy segíthessek.

Amikor lehetőség szerint minden készen állt, a hajószakács jött a késsel. Egy tányéron volt.

„Olyan forró, hogy nem érinthetem meg?” kérdezte Weißgerber.

„Ahogy mondja!”, morogta a szakács, aki bizonyára nem szívesen vett részt ebben az akcióban.

Weißgerber óvatosan, egy ronggyal fogta meg a kést.

Aztán elkezdődött a műtét, amit figyelemmel kísérve nekem több vér áramlott a fejemből, mint amennyi Oertzen sebéből folyt. A sérült felkiáltott, és minden erőnket mozgósítanunk kellett, hogy valamennyire stabilizáljuk.

Nem tartott sokáig, amikor Weißgerber megtalálta az ólomgolyót. Kitisztította a sebet és még rummal is fertőtlenítette. Aztán bekötözte a sebet úgy, hogy a vágást összeszorította, és megpróbálta kendőkkel megszüntetni a vérzést.

Az operáció véget ért.

Bevittük Oertzent és lefektettük az ágyára.

Aztán Weißgerber foglalatoskodott a ládájánál.

A két tengerész kíváncsian nézett Veitre, aki még mindig arccal lefelé feküdt.

A segítőket néhány kedves szóval és enyhe ráhatással kellett kitessekélni. Megköszöntem a segítségüket.

Weißgerber kijött. Néhány ruhadarab volt a karja alatt. Egymásra néztünk. Hirtelen olyan rokonszenvet éreztem iránta, amit még nem tapasztaltam, mióta közösen voltunk az »Egmont«-on. Kezet nyújtottam neki. Ő szótlanul elfogadta, megszorította és aztán ment, hogy végezze a többi feladatát.

Kis tétovázás után nehéz szívvel mentem be ismét a kabinba, ahol egy súlyos beteg és egy számomra megmagyarázhatatlan okból kétségbeesett ember várt rám.

Akaratlanul gyömöszöltem magamba néhány szem babot – ma még semmit sem ettem –, vízzel leöblítettem, aztán az egyik ablak mellé álltam, hogy kitekintsek és gondolataim elkalandozzanak.

Elegem volt abból, hogy a kabinban tartózkodjam. Milyen sokat adtam volna azért, ha megszabadulhattam volna abból a légkörtől, ami ebben a hajókabinban állandóan uralkodott. De képtelen voltam elszánni magamat arra, hogy megosszam a matrózokkal a legénységi helyiséget, ráadásul még a pestisveszély sem múlt el. Másrészt valószínűleg köteles voltam törődni Oertzenel. Ki tehetne volna meg ezt helyettem?

Mindez igen ellenemre volt. A fullasztó levegő az alacsony gerendafödém alatt, az egyoldalú táplálkozás, amivel már akkor torkig voltunk, ha csak rápillantottunk, az átnedvesedett ágyak és ruhák, egyszerűen minden. És főleg az emberek testi és lelki sebeikkel, hangulataikkal és zsarnokságukkal. A legjobb lenne bizonyosan egyedül lenni. Vagy mégsem? Akkor meg a másokkal való közösségre vágyakoznék.

Óvakodtam attól, hogy megvetően gondoljak a többiekre. Talán csak saját megítélésem szerint voltam jobb tőlük, és a többiek ugyanúgy szenvedtek tőlem, mint én tőlük. Végül is elvesztettem néhányszor az önuralmam.

Sajnos, hogy Weißgerber már nem volt itt. Aznap éjszaka óta ő teljesen más megvilágításban tűnt föl nekem, úgy, mintha más ember lenne, és nem úgy, mint aki az első napokban ugyanúgy harcolt, mint valamennyien. Reméltem, hogy utazásunk utolsó napjaiban lesz még alkalmam beszélgetni vele.

Bizonyára egy fél óra is eltelt, miközben gondolataimba merültem, s talán két óra töprengés után Veit felkelt. Arca sápadtnak és megtörtnek hatott. Tekintete már nem volt üres, mint korábban, hanem olyan kifejezést mutatott, amit nem tudtam értékelni.

Leült az asztalhoz és energikus mozdulatokkal kezdett írni a naplójába.

Nagyon gyorsan teleírt két vagy három oldalt. Nem vette észre, hogy figyelem. Vagy ha észrevette is, nem figyelt rá. A csendet csak néha szakították félbe Oertzen nyögései.

Veit aztán egyre lassabb írt. Újra és újra percekig nézett a könyvre anélkül, hogy a tollat megmozdította volna, aztán írt még néhány mondatot és ismét megállt. Hosszú szünet után a tintába merítette a tollát és áthúzott egy bekezdést. Visszalapozott, ismét megmártotta a tollát és hirtelen mozdulattal áthúzta az egész oldalt. Végül is úgy tűnt, hogy ezzel sem volt megelégedve. Letette az íróeszközét, vette a könyvet és a mellettem levő ablakhoz lépett vele anélkül, hogy a legkisebb mértékben is figyelemre méltatott volna.

Kihajoltam, hogy oldalról figyeljem, mit csinál. Most kinyitotta a könyvet és sávonként kitepte egyik lapot a másik után, a papírszeleteket összegyúrta és a tengerbe dobta.

Ezt nem fegyelmezetlenül tette, nem dühösen, mint az, akinek rosszul sikerült a munkája, és aki azt látni sem akarja és senki számára nem teszi elérhetővé, hanem alaposan, megfontoltan, majdnem ünnepélyesen végezte ezt a tevékenységet.

Mintegy negyedórára volt szüksége ehhez a pusztításhoz. Végül széttépte a könyv borítóját a hátoldalán, és azt is az iratok után dobta.

Ez egész furcsának, majdnem komikusnak tűnt. De egyáltalán nem volt kedvem sem nevetni, sem gúnyolódni.

Határozottan éreztem, hogy egy számomra ismeretlen tragédia történik ebben a komédiában.

Miután egy ideig mindketten a tengert bámultuk – ki-ki a saját ablakából –, megszólított Veit annak jeleként, hogy figyelemre méltatott. Nem nézett rám, amikor azt mondta: „Tévedés történt.”

Vártam, hogy mondjon még valamit. De mivel sokáig hallgatott, megkérdeztem: „Mi volt a tévedés?”

Egy fejmozdulattal a tengerre mutatott és bizonyára a naplójára gondolt ezzel a tömör magyarázattal: „Az ott.”

Természetesen ezzel semmit sem tudtam kezdeni. Megkérdezzem? Akar-e erről beszélni vagy kényelmetlen neki? Úgy döntöttem, megvárom amíg magától folytatja a beszélgetést.

Ismét eltelt egy kis idő, amíg kinyitotta a száját. De amit mondott, egyáltalán nem segített tisztázni a rejtélyt. „Tragikus és súlyos következményekkel járó hiba.” Végül már alig tudtam visszatartani magam.

„Meg kell vallanom neked Veit”, mondtam, „hogyan titokban elolvastam belőle két vagy három szakaszt.”

Nem hatotta meg különösebben a vallomásom.

„Akkor bizonyára ismered egy kicsit a történetemet?”, válaszolta.

„Nem, amit olvastam, abban arról nem volt szó.”

„Akarod hallani?”

„A történetedet?”

„Igen, a történetemet. Akarod hallani?”

„Ha el akarod mondani – szívesen!”

Egy darabig hallgatott. Aztán megfontoltan azt mondta: „Igen, akarom. Miattam és miattad. Meghallgattad Weißgerber történetét, hallgasd meg az enyémet is.”

Majd hosszú szünet után hozzátette: „És meg kell magyaráznom neked a korábbi jelenetet is, amikor olyan gonoszul viselkedtem Weißgerberrel szemben. De csak akkor magyarázhatom el neked, ha mindent elmondok. Csak remélni tudom, hogy aztán megérthetsz.”

Egy szóval sem provokáltam, hanem vártam türelmesen, amíg összeszedte gondolatait.

Aztán elkezdte: „Ez nem olyan drámai történet, mint amilyen a Weißgerberé. Mindenesetre nélkülöz minden különös drámaiságot. Máskülönben meg tele van feszültséggel. Csak azt nem tudom, vajon te is így érzed-e majd? És a vége nagyon közel áll Weißgerber történetéhez.”

„Már ez a bevezetés kíváncsivá tesz.”

„Ne várj olyan sokat. Nem azért akarok az életemről beszélni, hogy szórakoztassalak.”

Kissé közelebb hajolt hozzám, hogy halkabban beszélhesen, és elkezdte.

„Harminckilenc évig egy kis faluban, a bajorországi Königreichban szolgáltam – lelkipásztorként. Harminckilenc évet – ez egy emberi életnek több mint a fele. Gyermekeket kereszteltem, fiatalok házasságára kértem Isten áldását és eltemettem a halottakat. Az egész falu a hatásom alatt állt. Nem kevesebb, mint az egész falu. De nem is több, mint egy kis bajor falu. Teljes mértékben ezért a faluért éltem.

Ez különböző módon értékelhető. Lelkészi szolgálatom elején igen pozitívnak tartottam, hogy ennek a településnek nyolcszázhuszonegy lakóját – éppen ennyi lélek élt benne akkor – rám bízta. Ez büszkeséggel és felelősségtudattal töltött el. Fiatal voltam és nagyon buzgólkodtam Isten ügyéért. Megvetően tekintettem elődöm munkájára, aki fáradtan és meggyengülve távozott a hivatalából, hogy helyet biztosítson nekem. Azt akartam, hogy lelki ébredés legyen ebben a faluban, száműzni akartam a bűnt és az igazságtalanságot.

Súlyos gatzetteket ritkán követtek el az emberek, de morálisan középserű életfolytatásra törekedtek, nem hittek Istenben. Ó, ők tartották igaz keresztyénnek magukat, ismerték a parancsolatokat, istentiszteletekre jártak, és pedig rendszeresen.

De egy dolog volt az istentisztelet, és más volt a magánélet. Aki kilépett a templomból, annak már nem számított, amit odabent hallott. A hit volt a mérce a vasárnap délelőttökre vonatkozóan, és veszekedések, profit, öndicsőítés, öltözködési mánia, paraszti furfang volt az irányelv sokféle formában a mindennapi életben. A kettőnek semmi köze sem volt egymáshoz.

Megpróbáltam fellépni ez ellen a prédikációkban, családlátogatásokon, családi ünnepségeken, ahol rendszeresen díszvendég voltam, és utcai beszélgetéseken s betegágyak mellett.

Szeretettel beszéltem velük és erőteljesen hangsúlyoztam az evangélium felszólítását. Isten haragjával fenyegettem őket. Bölcsen érveltem és olyan egyszerűen beszéltem, hogy a gyermekek is megértették. Megpróbáltam ezt türelmes oktatással és lelkesítő beszéddel elérni. Az eredmény nulla volt.

Ha két fiatal házasodni akart, buzdítottam őket, hogy kutassák Isten akaratát. Őket azonban csupán a jó küllem és hozomány érdekelte, és egyáltalán nem értették, mit akarok.

A haldoklókat megpróbáltam felkészíteni az örökkévalóságra. Ők azonban saját akaratukhoz ragaszkodtak, és háborogtak, mivel el kellett távozniuk ebből a világból.

Ha valaki komolyan aggódott megbetegedése vagy gazdasági nehézsége miatt, azt tanácsoltam, hogy imádkozzon. De csak nagy és üres szemekkel nézett rám és azt mondta: Igen, igen, természetesen mi is imádkozunk. Ezt azonban én soha nem láttam, nem is hallottam. Alapjában véve nem volt szükségük Istenre.

Én nem voltam az emberi lehetőségek, a tisztességes szövetség és a józan megfontolások ellen a házassági kérdésekben. Ellenkezőleg, mindezt ajánlottam is nekik. Kiálltam külső jólétükért, ahol csak tudtam. Ez azonban nekem nem volt elég. Isten követeként mentem hozzájuk, nem pedig a vasárnap délelőtti ceremóniamestereként. Azt akartam – mivel Isten is bizonyosan azt akarta –, hogy szóljon hozzájuk hétköznapijaikban is. Ha már keresztyénnek tartja magát valaki, nem lehet, hogy kötelező templomlátogatással elégítse ki a Szentet és Mindenhatót, hogy ezzel biztosítson a maga számára jó lelkiismeretet minden más egyéb vonatkozásban! Legyen fontos Krisztus az egész életre vonatkozóan.

De akármit is tettem, nem értettek meg az emberek. Olyan volt ez, mintha valami lyuk lett volna a gondolkodásuk helyén, úgyhogy egyszerűen nem tudták felfogni, amit mondani akartam nekik.

Évekig beszéltem, imádkoztam, prédikáltam – de semmi, abszolút semmi sem változott. Egyáltalán nem bíztak Istenben mindennapi gondjaikban. Még mindig átjárt hozzájuk a szomszéd faluból egy mágikus képességekkel rendelkező ember, aki ráolvasott szarvasmarháikra. Továbbra is külön ültek a viszálykodó családok a szószék alatt, úgy hallgatták a megengesztelődésről szóló íghirdetéseket.

Megérted, hogy összeroskadtam a teher alatt?

Nagy buzgósággal kezdtem el a munkámat: A helyzet megismerésével igyekezetem fokozódott. De mivel tíz, tizenöt év után sem volt a munkámnak visszhangja, a buzgóságom alábbhagyott. És még valami történt: a hitem is megingott.

Emlékszem egyik istentiszteletre, amelyen minden rendelkezésemre álló retorikai eszközzel az Isten iránti engedelmességről beszéltem. Néhány visszás helyzetet is megemlítettem. Amikor ezután szóba elegyedtem az emberekkel, az egyik a rossz időjárásról beszélt, a másik az elkóborolt kutyájáról, a másik meg a fiáról, aki egy bizonyos lánnyal ment el. Kiáltani szerettem volna: hát nem nyűgözött le, még csak nem is érdekelt amit Isten mondott nektek általam? Hogy térhettek napirendre a dolgok felett ilyen sértő módon, igen, Istent sértő módon, amikor figyelmeztet benneteket, hogy változtassátok meg az életeteket?

Berohantam akkor a sekrestyébe és Istenhez kiáltottam: Miért nem teszel valamit? Miért nem avatkozol be? Miért nem beszélsz drasztikusabban velük, esetleg sorscsapások által? Vagy neked mindegy, ha sarokba szorítanak? Nem számít neked, ha nem törődnek veled? Az sem érdekel, hogy síkraszállok érted vagy sem? Ugyan, lásd már meg, hogy utolsó erőtartalékomig fáradozom érted. De mindennek semmi értelme sincs. Egyáltalán nem kellett volna ezt a tizenöt évet itt töltenem. Végül is semmi sem változott.

Kihallgatást kértem a püspökömnél és mindent elpanaszoltam neki. Ő igen barátságosan beszélt velem. Ezzel jó hatást váltott ki bennem, de bizonyos vagyok abban, hogy nem értett meg. Beszélt megpróbáltatásokról, amiket Isten szolgájának el kell viselni, és hűségről, mint a lelkipásztor legfőbb erényéről. De nem tudta megérteni, hogy erőfeszítéseim eredményét akartam látni, nem csupán önbecsülés miatt, ahogy ő feltételezte, hanem a hitem érdekében. Nem tudta megérteni, hogy kész voltam az életemet is odaszánni Istennek, de nem a semminek olyan feladat elvégzésére, aminek semmi eredménye nem mutatkozott, miközben minden erőfeszitésem reménytelen vállalkozás volt.

Bizonyára nem tekinthetett vissza élete olyan jelentős részére és így nem is állapíthatta meg, hogy minden erejét, minden szeretetét, minden komolyságát teljesen hiába áldozta volna fel az ügy érdekében. Hogy tunyább – vagy semmilyen – kötelességteljesítés esetén abszolút ugyanez lett volna az eredmény. Ha valaki ezt állapítja meg, hogy össze kell roskadnia, vagy felsőbbrendű ember vagy hithős.

A püspök felajánlotta, hogy áthelyez egy másik gyülekezetbe. Én azonban tudtam: ez a lelki életem végét jelentené. Ez azt a meggyőződést váltotta ki bennem, hogy ez a gyülekezet próbatétel volt a hitemnek, és még inkább Istennek. Ha ő valóban él, ahogy korábban hittem, akkor itt történni kellett volna valaminek. És erre akartam várni. Azt akartam, ha Isten beavatkozik, vele diadalmaskodjam és vele örüljek, de ha semmi sem történik, akkor nem ragaszkodom hozzá többé. Gyávaságnak tartottam volna most elmenni a falumból, sőt becstelen kitérésnek a tulajdonképpeni kérdés elől: él-e Isten vagy sem? Van-e Istennek gyakorlati jelentősége az életünk számára, aki beavatkozhat, imádságot meghallgató és szava által személyesen szólhat hozzánk – vagy csupán semmitmondó eszme, csupán hagyomány egy régmúlt korból, poros tudósszobák terméke. Gyülekezetem további sorsáról nekem kell döntenem.

Miért ne tehetném én is próbára Istent, ahogy az ószövetségi Gedeon tette? Megkísértem-e azzal, ha megerősítést kérek? Bűn lenne támogatást várni ingadozó hitem számára?

Újra hozzáláttam ahhoz a munkához, amivel megbíztak. Prédikáltam, beszéltem a gyülekezeti tagokkal, megpróbáltam végezni lelkipásztori munkámat. De nem volt rá visszhang.

Kíméletlenül néven neveztem konkrét bűnöket, de semmi sem változott. Beszéltem bizalomról, szeretetről, reménységről, de ezek közül semmi sem volt érzékelhető. Felajánlottam a lelkigondozást is, de senki sem vette igénybe.

Éjszakákon át imádkoztam, hogy legalább egy helyen legyen látható, hogy Isten igéjének hatalma van. Imádkoztam, hogy a szószékem alatt a beszédek nyomán végre legalább egyszer élettélivé váljanak a kifejezéstelen tekintetek. Egy olyan kis jelért imádkoztam, ami mint egyetlen esőcsepp hosszú szárazság után új reménységet adhatna.

De semmi sem történt.

Meghalt a reményem. Meghalt a hitem.

Egy jelt vártam Istentől. De nem válaszolt. Akkor bizonyára nem él. Nem létezik.

Erre a felismerésre nem bizonyos időpontban jutottam, mert nem adtam Istennek ultimátumot. Megérlelődött bennem. Vagy inkább azt kellene mondanom: gellert kapott bennem ez az ismeret? Egyre világosabb lett számomra: Bizonyára fantomot hajszoltam. Az ég üres volt. Vagy ha nem volt üres, legalább is messze volt.

Egyszerre más szemmel láttam falum gazdálkodóit. Földhözkööttségükkel hirtelen közel kerültek hozzám. Helyesen tették, hogy a mennyország dolgait a templomba száműzték. Ez senkinek sem okozott fájdalmat. Így mindenki az maradhatott, aki volt. Nem érezték jól magukat gyülekezeti tagjaim? Nem volt meg mindenük és nem voltak elégedettek? Miért kellene megváltozniuk? Egy mennyei megbízatás miatt, amit bizonyára csak elképzeltem? Olyan Isten miatt, aki ki sem áll az ügye mellett? El kell-e vennem tőlük – bevallottan szerény – elégedettségüket, és elégedetlenségbe vezessem őket, ami gyötört engem is?

Abbahagytam, hogy azzal terheljem őket, amit korábban mindig is fontosnak tartottam. Ehelyett csupán az időjárásról és az aratásról, a mindennapi élet örömeiről és gondjairól beszélgettem velük. Erőteltjesen mulattam velük és kínosan kerültem, hogy a bűnről beszéljek.

És íme: Az arcok egyszerre barátságosak lettek. Az emberek beszélgettek velem és meghívtak magukhoz. Egyikük anélkül, hogy megfontolta volna, azt mondta jóindulatúan: Tiszteletes úr, teljesen megváltozott! Igen, egyik-másik embernek időre van szüksége, hogy meggondolt legyen. Maradjon ilyen, így kedveljük!

Hogy maradt-e még bennem a hitnek valami maradéka – nem tudom –, ezt befedte a dac: Na jó, Úristen, bizonyosan te sem akartad ezt másképpen. Tudtam már, hogy alakítsam ki az életemet.

Olyan lettem, mint a gyülekezetem tagjai. Csak én nem szántással és vetéssel, aratással és fejéssel tartottam fenn magamat, hanem prédikálással, keresztteléssel és temetéssel. Ebben a vonatkozásban éppen azt tettem, ami feltétlenül fontos volt ahhoz, hogy egyházi vezetőim semmivel se vádolhassanak.

Ez kényelmes élet volt.

Amikor ez kezdett unalmas lenni, tovább fejlesztettem egy kedvtelést, amit már korábban elkezdtem. Méhészkedtem. Órákat, sőt délutánokat töltöttem méhkasaim között. Egyre több méhcsaládokat vásároltam, és a parókia kertje és pincéje is hamarosan tekintélyes méhészté vált. Itt mindent elfelejthettem, ami gondot okozott. Élveztem az állatokkal való foglalkozást. És mindenekelőtt: ez életemben először látható sikert eredményezett.

Az egyházi munkában semmi sem változott, és mindenki elégedett volt. A méhekkel való foglalkozásomban azonban előrelépés történt. Méhészetemet hamarosan széles körben megismerték. Virágzó mézkereskedelmet indítottam el. Végül is már attól tartottam, hogy ez közismertté válik és egyházi vezetőim megrovásban részesítenek. Ezért csak ritkán adtam el mézet, inkább ajándékba adtam gyermekek kereszttelésekor vagy esküvők alkalmával. Ez még jobban növelte népszerűségemet a faluban. Röviden összefoglalva: elégedett voltam.

Az évek teltek, a faluban a szokásoknak megfelelően haladt az élet.

Közben már meg is házasodtak azok, akiket gyermekként megkereszteltem. Mások, akik házasságára áldást kértem, átvették szüleik gazdaságát. Azok a férfiak, akiket erejük teljében ismertem meg, végelgyengülésben haltak meg. A gyermekek lelkére kötötték, hogy ezt meg azt a családot kerüljék, mert mindig is ellenségek voltak. És mindnyájan tudták: a lelkész az élet része a településen. Ha valakinek szüksége volt a tanácsára, eligazítást kérhetett tőle. Csak akkor nem zavarhatták, ha a méheivel foglalkozott.

Egyszer megkérdezte tőle a püspöke, nem szeretné-e, hogy más gyülekezetbe helyezze? Majdnem harminc év mégiscsak hosszú idő egy lelkésznek egy helyen. Én azonban esedezve kértem, hogy ne mozdítson el onnan. Hogy tudtam volna hozzászoktatni a méheimet az új környezethez? És ki tudja, foglalkozhatnék-e velük ilyen alaposan másik gyülekezetben. A püspökkel azonban ezeket az okokat természetesen nem közöltem. Megértett és békén hagyott.

Ha most el kellene mondanom, hogyan történt, hogy ez a falusi idill végül lassan szétfoslott – képtelen lennék rá.

Csak úgy tudom ezt megmagyarázni, hogy annak a maradéka, ami korábban ösztönzött, még mindig bennem volt, betemetve bár, de meg nem semmisítve teljesen.

Éjszakánként, olykor prédikáció-készítés közben is ismét felmerültek bennem olyan kínzó kérdések, amikről azt hittem, már régen elfelejtettem.

Ehhez hasonlók: sokra tartottam azt a következetességet, amivel lemondtam a mozgalmas életről és elősegítettem a magánéletemet. De hát nem voltam-e még mindig következetlen? Mert olyasvalami prédikálásából éltem, amiben igazából nem hittem. Ingadoztam Isten és saját ügyem között, a hithez kapcsolódó hazugságok és az élet valósága között. Nem lett volna becsületesebb és önbecsülésem érdekében is szükséges, hogy befejezzem lelkeszi szolgálatomat?

Vagy felvetődött bennem a kérdés: teljesebb volt-e most az életem, mint korábban? Az bizonyos, hogy már nem voltam olyan kétségbeesett, mint aki kilátástalan ügyért küzd, de élhetek-e teljes életet harc nélkül? Vagy csak áltatom magam ezzel a megelégedettséggel? Panaszkodtam annak idején tizenöt év után, hogy az életem gyümölcstelen. De jobb helyzetben vagyok-e most, harminc év után? Felmutathatok-e most valamit, amire az akkori kérdések közül ma igennel válaszolhatnék? Vajon hiányzott volna valami a világon, ha akkor nem lettem volna ott? Megkereszteltem pár száz gyermeket, sok házaspárt összeadtam és elhunytakat eltemettem. De ezt más is elvégezhetné. Egy dolog történt a változás óta: sok méhcsaládot gondoztam. De hát semmi más nem történt, amit az élet értelmének nevezhetnénk?

Egyre inkább megiszonyodtam ettől a kettős élettől. Ennek az lett a következménye, hogy például azokról a bibliai helyekről, ahol Jézus követéséről, a megszentelődésről és engedelmességről volt szó, egyszerűen nem prédikáltam többé. Ezt nem tehettem volna meg anélkül, hogy ne vádoljam önmagamat. Fokozatosan egyre kevesebb lett azoknak a kiválasztott igehelyeknek a száma, amelyekről mondanom kellett valamit. Egyre kínosabb lett számomra a gyülekezeti munka.

Nem kérhettem olyat, amit magam sem tartottam meg. Saját magam és gyülekezetem érdekében is ez lehetetlennek bizonyult. A gyülekezet tagjai ismertek. Tudták, hogyan gondolkozom és élek. Nem alakoskodhattam előttük. Így tehát nem volt más választásom, mint hogy tompítsak és újra értelmezsek minden igeverset, amiket korábban teljes mondanivalójukkal prédikáltam. Szerencsére az újabb teológiai irodalom kínált néhány kézikönyvet, úgyhogy ebben a problémában nem

voltam olyan kiszolgáltatott, hogy Isten szavát meglehetősen meggyőző módon alkalmazzam életkörülményeimhez. Ám méheim miatt sem tudtam túl sok időt fordítani teológiai munkákra.

De minden segítség sem rejthette el azt a tényt, hogy szakadék tátongott életem két területe között. Undorodtam ettől a megosztott léttől. Nem akartam többé hazudni vagy nem akartam kitérni az igazság elől. Egész személyiség akartam lenni.

Egyre nyilvánvalóbban jelentek meg gondolataim ködéből egy olyan döntés körvonalai, amit meg kellett hoznom. Vagy vissza kell találnom a hit bizonyosságához és aztán aszerint kell élnem, vagy teljesen le kell mondanom mindenről. Az első út lezártak tűnt számomra. Egyszerűen már nem tudtam előidézni fiatalságom éveinek hitbeli buzgóságát.

A másodikhoz azonban nem volt bátorságom. Nem csak azért, mert ennek gazdasági következményei lettek volna számomra, hanem főképpen azért, mert nem voltam abban biztos, hogy ha esetleg Isten mégsem élne, nem zuhannék-e egy végtelen szakadékba, ha az utolsó kapcsolat is megszűnik, ami egykor életem alapját képezte.

Évekig halogattam a döntést. De a bennem tobzódó gondolatok megoldásra kényszerítettek. Kellett lennie az életemben egy kiváltó tényezőnek, ami elindította a dolgokat.

Ez a kiváltó faktor végül is egy banalitás volt. Egyik napon eljött hozzám a gyülekezet küldöttsége, hogy megbeszéljük annak az ünnepségnek a részleteit, amit a faluban töltött negyvenéves szolgálati jubileumom alkalmából szerveztek. Ez volt az utolsó csepp a pohárban. Negyven évi meddő tevékenységet virágfüzérékkel és ünnepi lakomával akartak megünnepelni. Most mindenhol, a tortákon és a transzparenszen arra kell emlékeztetnie a negyvenes számnak, hogy egy emberélet több mint felét – ha gyermekéveimet figyelmen kívül hagytam, akkor majdnem teljes életemet – azzal töltöttem el, hogy méhcsaládokat tartottam és süket füleknek prédikáltam. Semmit sem eredményeztek ezek az évek, egyáltalán semmit sem! Ami pedig ettől is rosszabb: helyett, hogy segítettem volna gyülekezeti tagjaimnak, hogy hitre jussanak, még a saját hitemet is elvesztettem.

És ezt most ujjongva ünnepeljük a gyülekezet sörével és a püspök áldásával?

Nem, sohasem!

Döntöttem: bejelentettem, hogy elmegyek a gyülekezetből.

Mindez igen gyorsan történt. Nem téríthettek el ettől sem az egyházvezetőség figyelmeztetései és csábításai, és a faluban elterjedt értelmetlen pletykák sem. Nyilvánvalóan különösen kínosan érintette ez a hitetlen embereket, hogy egy lelkész, akit ők leginkább hit nélkül akartak, most levonta a következtetéseket is.

Szívesen maradtam volna a méheimmel, amíg az utódom el nem foglalja a parókiát. De ez lehetetlen volt. Olyan voltam hirtelen, mint egy leprás, egy áruló, aki elvetette magától a szent hivatást, és az a hír is járta, hogy a lelkészük még a mindenki számára értékes hitet is elvesztette. Egy lelkipásztor! Milyen szégyen!

Nem tudtam tovább elviselni a képmutatást, eladtam a méhészetemet és minden személyes holmimat, és megpróbáltam valahol elhelyezkedni. De a rossz hír, hogy ez egy bukott lelkész, mindenütt megelőzött, vagy eljutott legkésőbb néhány héttel megérkezésem után.

Majdnem szükségszerűen merült fel bennem az a tény, hogy kivándoroljak az új világba. A kikötőben kérdezték meg tőlem, hogy a nem régen alapított Egyesült Államokba vagy Közép-Amerika gyarmataira akarok-e utazni. Ezt nem tudtam megmondani, mert teljesen mindegy volt. Bizonyára azért küldött valaki erre a hajóra, mivel itt a hosszabb út miatt több pénzt keresett. Így tehát idejöttem.

Igen, és aztán megtörtént, amit sohasem tapasztalhattam meg. Isten beszélt hozzám. Azt a jelt, amit annak idején huszonöt évvel ezelőtt megtagadott tőlem, most kaptam meg, amikor már életem végéhez közelítettem.

Mindenesetre sokáig tartott, amíg felfogtam, ami itt történt.

Olyan nagy komolysággal beszélt velem, mint Jónással, aki szintén Isten elől menekült. Ő is egy hajón akart eltűnni az Úr elől, de utolérte Isten.

Valamit még a naplóról is mondanom kell.

Bizonyítékra volt szükségem, hogy helyesen cselekedtem. Be kellett bizonyítanom magamnak, hogy igazam van.

Ezért kezdtem el – már azon a napon, amikor hivatalomtól megváltam – mindent leírni amit átéltem és ami foglalkoztatott. Ez az oka annak, amiért mindezt ilyen rendezett módon mondhattam el – hiszen sokszor elolvastam. Tisztázni akartam magamban. Azt akartam, hogy elolvashassam a bizonytalanság idején, hogy minden tapasztalat alapján véve mindig ugyanazt bizonyítja: a vallásosság nem segíthet megbirkózni az élettel, mivel az csak nevelés kérdése, így gátolja saját fejlődését. Hogy ezzel szemben a többiek, akik nem törődnek Istennel, jobban járnak, mivel nem kell gyötrődniük szükségtelen kételyeikkel.

Így képzeltem el.

De kissé nehéz volt ezt bebizonyítani.

Ezért jót tett a veletek való szoros együttélés. Itt láthattam, hogy a szenvedéssel és veszélyekkel tele helyzetekben a legkíméletlenebbek járnak legjobban.

Akkor azonban jött a herrnhuti és tönkretette a tanrendszeremet. Olyan hitről tett tanúságot, ami nem a nevelés eredménye, hanem, amit elsajátított. Ez tagadhatatlan.

Ez idegesített, mert elbizonytalanított. Miután évekig kínoztam magam, most éppen azon voltam, hogy végre valamennyire megnyugszom, megszilárdítom döntésemet a bibliai tanítással szemben – akkor ez az ember újra kétségbe ejtett. Tiltakoztam ellene. Nem akartam tudomásul venni.

Ez nem változtatott azon a tényen, hogy ez az ember nem tisztelte magát, és nagy, személyes áldozatként, még félelme ellenére is idegen világba utazott, hogy ott legyen Isten követe. Ez csúffá tette a dolgokról nehézségek árán nyert állásfoglalásomat.

És aztán jött a jel, amiről beszéltem. Weißgerber megváltozására gondolok. Nem imádkoztam-e Istenhez, hogy egy helyen bárcsak megismerném, hogy olyan ereje van Igéjének, amivel megváltoztathat embereket? Annak idején erről semmit sem ismerhettem meg. Huszonöt évig várakoztatott Isten. És most elküldte a választ. Teljesen másként, mint ahogy vártam. Nem a fáradozásom volt az, nem is a prédikációm vagy a lelkigondozásom, de az a másik, aki Isten igaz szolgája.

De semmi jelentősége nincs annak, ki által történt. Nem az én szavam erejét kellett bebizonyítania, hanem Isten Igéje hatását.

Érted, hogy az miért nem lehetett igaz? Érted, miért figyelmeztettem, kértem és végül meg is fenyegettem, hogy menjen el és ne tanúsítson szeretetet az iránt, aki olyan gonoszul viselkedett vele szemben? Mivel Weißgerber teljesen másként cselekedett, mint bárki más, mivel más lett, úgy hogy itt tudott és akart segíteni, ezzel meghiúsította az álláspontomat, amiért évek alatt fájdalmasan küzdöttem.

Az a jelenet, amit átéltél, bebizonyította nekem: az ő új életkezdetje mindenestől valódi. Tényleg más emberré lett. Nagyon jól tudom, hogy bűnös vagyok, és azt is, hogy a nyakára kellett tennem a szablyát, – de helyes volt, amikor ezt tettem. Fenyegetésem által derült ki, hogy a hite hiteles.

Ez volt Isten jele számomra. Szava erőteljesnek bizonyult.

Kapituláltam.

Most Isten színe előtt állok. Mit mondjak neki? Mondhatok neki tulajdonképpen bármit is? Kérhetem bocsánatát? Nem tudom.

Semmit sem tudok, csak azt, hogy válaszolnom kell neki, miután szólt hozzám.”

Némán néztünk a tengerre.

Végtelenül előttünk volt egy kép a maga nagyságában és mélységében, ami egy emberi élet felfoghatatlan mélységét ábrázolta.

Enyhén hullámozott a tenger. Most szemerkélni kezdett az eső.

Nem törődtünk azzal, hogy nedves lett a hajunk. Olyan volt ez, mintha ilyen profán dolgokért nem zavarhatnánk meg az elmélkedés perceit, amiket ajándékba kaptunk.

Veit élettörténete sokkal jobban megindított, mint Weißgerberé, bár eddig alig foglalkoztam lelki dolgokkal. Talán éppen ezért. Weißgerber élményei lebilincselők voltak, de személy szerint távol álltak tőlem. Amit ezzel szemben Veit elmondott, bizonyos módon mindenkit érintett, engemet is. Csak azt nem tudtam, hogyan osztályozzam magamban a hallottakat.

Végre Veit eljött az ablaktól és a kabinba lépett.

Én is így cselekedtem. Megszárítottuk a hajunkat és leültünk a priccsre.

Veit törte meg a csendet: „Egy dolog egészen bizonyos: Nem maradhatok itt. Én is elmegyek a kabinból. Így Weißgerberrel és Buchenauval is beszélhetek. Mindenekelőtt azonban mivel – igen, itt már nem kapok levegőt. Ez a kabin felszerelésével és az ajtó előtti reteszével számomra az istentelen önzés jelképe. Ha meg akarok ettől szabadulni, annak a gyakorlatban is meg kell történnie, különben ugyanazt a vétket követem el langymelegségemmel, mint egykori gyülekezetem tagjai.

Döntést kell hoznom, ahogy azt Weißgerber is megtette. Ki kell jutnom innen.”

„Legszívesebben én is veled mennék”, válaszoltam. „Én is hozzád hasonlóan érzem magam: nekem is túl szoros itt. De nem tudom, nem jelent-e a pestis még mindig veszélyt. Őszintén megvallom: félek. Ezenkívül Oertzent sem hagyhatom egyedül.”

„Ha úgy határozol, hogy elmész, vállalom a gondozását. Választhatsz.”

„Nem, nem!”, válaszoltam. „Nem értettem mindent, amit elmondtál, egy dolog azonban világos: Neked fontosabb, hogy a többiekhez menjél. Ezenkívül Oertzen gyűlöl téged. Én jobban boldogulok vele, mint te.”

Veit bólintott.

Kis idő után azt javasolta: „Néhány nap után te is kijöhetsz, ha akarsz. Mert az szinte biztos, hogy még mindig tart a pestisjárvány. Oertzen meg majd tud gondoskodni magáról, ha mindent a priccse mellé teszel. Addig is még segítened kell neki és olykor cseréld ki a kötését.”

„Rendben van, megfontolom. Olykor-olykor ránk nézhetsz, amikor egyedül leszünk. Mert meg kell vallanom, ez a dühös ember még a priccshez kötve is ijesztő számomra.”

„Ezt megígérem.”

Veit leugrott az ágyáról, összecsomagolta néhány holmiját, a többit hátrahagyva erős kézfogással úgy búcsúzott el tőlem, mintha egész életünkre elválnánk egymástól. Aztán kinyitotta az ajtót és a kapitány kabinja felé távozott, ahol Weißgerbert gyanította.

Egyedül maradtam a beteggel.

Eleinte ez nem okozott különösebben kellemetlenséget, mert nem zavartattam magam és csak néztem a tengert. Lassan azonban egyre nyomasztóbb volt a csend a kabinunkban.

Oertzen a rum hatására aludt, de nyugtalanul. Állandóan hallottam, ahogy nyög.

Úgy tűnt számomra, mintha minden gondolat, ami az elmúlt eseményeket követően megindított, erőteljesen és fenyegetően rám zuhanna. Bizonyára fel akartam dolgozni ezeket, de nem egyszerre. Egy beszélgetés bizonyára elvonta volna erről a figyelmemet, és fokozatosan egy másik személlyel való foglalkozásra terelte volna a gondolataimat. De egyedül voltam és nem térhettem ki előlük.

Megpróbáltam gondolatban még egyszer végig követni az események menetét, amik a fedélzeten történtek. Emlékeztem, milyen nehéz érzésekkel hagytam el Amszterdamot. Úgy éreztem magam az utazás kezdetén, mint mikor megszökik valaki a védett gyermekkorból. Úgy éreztem magamat, mintha már évek lettek volna mögöttem. Szembe akartam nézni a valódi élettel. De ez olyan erővel támadott rám, hogy alig tudtam megállni a helyem. Amit tapasztaltam és hallottam, brutálisan belekényszerített az élet szörnyű valóságába.

Az út elején azonban még más gondolatok foglalkoztattak: az életem értelmével kapcsolatos kérdések. Ki akartam lenni és mivel akartam kitölteni az életemet? De erre még nem tudtam felelni. De már sejtettem, melyik irányban kell keresnem. Mindenesetre ennyi tapasztalat után egyértelmű volt számomra, hogy annak alapját sem kényelmesség, sem kalandvágy, sem gazdagság, sem egyszerűség nem képezheti. Az igazi életnek valami másnak kell lennie. Bizonyos voltam abban, hogy a

bölcsőtől a koporsóig otthon kell lenni ebben a világban. Bizonyos körülmények között lehet változtatni egyikről a másikra, de ezzel nem élnek az emberek igazán.

Elhatároztam, hogy nem fogadok el olyan rendkívül nyomorúságos életet, mint amilyen a Weißgerberé, sem olyan bensőleg üres életet, mint amilyen Veité volt, aki meg volt győződve arról, hogy évtizedekig a semmiért élt. De követhetem-e a megoldást, amit ők nyilvánvalóan megtaláltak.

Oertzen vizet kért.

Adtam neki és megpróbáltam pár szót váltani vele. De alig reagált. Így asztalhoz ültem és hogy ne vegyen erőt rajtam végképpen a búskomorság, századszor is átvizsgáltam a rakományjegyzéket, kiszámoltam a költségeket és a nyereséget.

Lassan telt a nap.

Nyilvánvalóan alig jutottunk előre, mert alig mozdult a sodorvíz. Nem volt szélcsend, hiszen gyenge szellő fújdogált. Természetesen ez bosszantó volt, mert igazából csak az érdekelt, hogy hamarosan eljussunk úticélunkhoz.

Már alkonyodott, amikor egy halk hívás szólított az ajtóhoz. Mindketten – Veit és Weißgerber is – ott voltak. Örömmel számoltak be arról, hogy kibékültek egymással. Most Veit segített Weißgerbernek vállalt feladatai elvégzésében, és ez jó érzéssel töltötte el.

Aztán a kapitány gondjairól beszéltek.

„Attól fél” – közölte Weißgerber –, „hogy a tizennégy lázadó az egész hajót hatalmába kerítheti. Ehhez lenne erejük a muskétákkal akkor is, ha mi lennénk többségben.”

„Miért tennék ezt?”

„Hogy elkerüljék a kötelet. Végül is lázadók, és tudják, hogy a legközelebbi kikötőben letartóztatnák őket. És ezért valószínűleg arra akarnak kényszeríteni minket, hogy egy lakatlan parton horgonyozzunk le. Ott aztán csónakkal kijuthatnak a partra.”

„Ez azonban ismét késleltethetné utazásunkat.”

„És veszélyes is lehet. De mégsem ez lenne a legrosszabb, ami megtörténhet.”

„Miért? Milyen veszéllyel számoltok még?”

„Lehet, hogy semmi kedvük nincs ahhoz, hogy valahol a parton áthatoljanak az őserdőn és még azt is kockáztassák, hogy elkapják őket. Még azt is kieszélhetik, hogy megölnék mindnyájunkat és tengerbe vetnek, aztán a tizennégy ember befuthat a legközelebbi kikötőbe és azt állíthatják, hogy mindnyájunkat elragadott a pestis.”

Megdöbbsentem. Tényleg, ezt az eshetőséget is szem előtt kell tartani. A terv bizonyosan nyilvánvalónak tűnt a lázadóknak az ő szempontjukból.

Azért kellett átvészelnünk mindent veszedelmet, hogy a végén mégis elpusztuljunk?

Veit azt mondta: „A kapitány azonban nem tartja valószínűnek, hogy ezt megteszik. Baarns, a vezető ugyan zabolátlan fickó, de ő megbízna benne. Azonban a csoportban vannak olyan matrózok, akik soha nem adnák meg magukat.”

„Talán kényszeríti őket. Vagy meg is öli őket.”

Weißgerber ismét csatlakozott a beszélgetéshez: „Nem kell túlságosan félelmetes, elrettentő képet festenünk. De fel kell készülnünk a vészhelyzetre is.”

„Hogy készültök fel erre? Hat muskétával szemben nyomorékokkal és késekkel tehetetlenek vagytok.”

Weißgerber halkán mondta: „Nem tudnád megszerezni nekünk Oertzen pisztolyait?”

Gondolkoztam. „Nem hiszem, hogy egyszerűen el tudnám venni tőle”, suttogtam. „Újra visszatette azokat a párnája alá. Mindig a keze ügyében vannak. Korábban is újratöltötte a pisztolyait, úgy hogy erőszakkal nem tudom elvenni tőle. De talán rá tudom venni, hogy magától adja ide. Végül is az ő élete védelméről is szó van.”

„Még ha nem remélsz is sokat erre vonatkozóan, akkor is próbáld meg.”

Megbeszéltük, hogy kettőjük közül egyikük jöjjön vissza holnap reggel az ajtóhoz, aztán jó éjszakát kívántunk egymásnak.

Jóllehet közben besötétedett, de nem gyújtottam meg a lámpát, mivel úgy sem volt tennivalóm. Lefeküdtem az ágyamra és megpróbáltam aludni. Sokáig akadályoztak ebben felzaklatott gondolataim és az alattam lévő priccsen fekvő beteg nyögései. De végül mégis, nyugtalanul aludtam egészen hajnalig.

Oertzen ébresztett fel, mert mindenféle kívánsága volt. Mivel nem szálltam le elég gyorsan a priccsről, megpróbált maga felkelni. Sokáig kellett gyözködnöm, hogy a priccsen tartsam. Végül is fontos volt számomra, hogy ne késleltesse a gyógyulási folyamatot szükségtelen megerőltetésekkel. Örültem, ha minél kevesebb napot vett igénybe az ellátása.

Amikor mindenről gondoskodtam Oertzen részére és vonakodva megreggeliztem, vettem a bátorságot, hogy meggyőzzem, adja ide a fegyvereket. Ismertettem a veszélyt mindannyiunkra, így őrá vonatkozóan is. Megmagyaráztam neki, hogy két pisztollyal inkább lenne esélyünk, hogy megvédjük magunkat.

Miközben beszéltem, mereven, szótlánul nézett. Ez elbizonytalanított. De beszéltem tovább, vártam a válaszára, kértem, vártam a feleletére. Csak nézett rám és semmit sem válaszolt.

Aztán végre, amikor már feladtam, azt mondta élesen: „Nem!”

„De Oertzen, kérlek, fontold meg!”

„Nem!”, szakított félbe. „Megfontoltam. Szükségem van a fegyverekre, hogy megvédjem magam. Ki tudja, mit tesznek velem, ha szabad kezet adok nektek. De ha úgy alakul, ahogy lehetségesnek tartjátok, akkor az nekem megfelelő lehet. Valószínűleg átadnátok a hatóságoknak, mivel rálöttem Buchenaura. Ha azonban a lázadók elfoglalják a hajót, én megvédem ezt a kabint, és megegyezem velük, hogy nem árulom el őket, ha partra visznek.”

A haragtól vér tódult a fejembe. „Mit akarsz tenni? Ki akarod használni a magad javára, ha ők mindenkit megölnék? Ilyen módon akarod megszerezni saját biztonságodat? Olyan aljas fickó vagy, hogy rosszabbat el sem tudok képzelni!”

„Miért izgatod fel magad? Ez csak hasznodra válik! Téged is megvédelmezlek! Ha velem maradsz. Mindketten életben maradunk. Csak ugyanúgy meg kell ígéred a lázadóknak, hogy nem árulod el őket.”

„Sohasem teszek ilyet! Sohasem! Nem hagyom, hogy az egész legénység meghaljon azért, hogy én megmentsem az életemet.”

„Nem lesz más választásod, haver!”

„Miért nem? Elmegyek! Itt hagylak! Csak magadnak köszönheted, ha nem boldogulsz egyedül a sebeddel. De senki sem követelheti tőlem, hogy gyilkos bűntárs legyek száralomból.”

Oertzen rám irányította a pisztolyt. „Itt maradsz!”, parancsolta.

Rémülten álltam.

Fegyverrel akar arra kényszeríteni, hogy vele maradjak! És bebizonyította, hogy komolyan gondolta.

Megpróbáltam meggyőzni: „Tedd le azt a fegyvert, Oertzen! Biztosan nem akarsz agyonlőni! Ha azt akarod, hogy itt maradjak, az ilyen fenyegetés a legkevésbé megfelelő intézkedés!”

„Majd meglátjuk!”, mondta kaján nevetéssel.

Undorodtam tőle.

„Oertzen, hogy akarsz vigyázni rám egész idő alatt? Ez lehetetlen! Légy józan és megígérem, hogy itt maradok és ápollak, amíg meggyógyulsz.”

„Ígéreteiddel nem sokra megyek. Ezenkívül nem csak azért akarlak itt tartani, hogy gondoskodj rólam. Szükség esetén egyedül is boldogulok.”

„Akkor miért?”

Dühös mozdulatot tett a kezével, amelyikkel a fegyvert tartotta, mintha választolni sem akarna a kérdésre.

Azt hittem, egy gyékényen árulok vele és további javaslatokat tehetek. „Ha itt kell maradnom, az csakis bizalom alapján történhet.”

De nem lehetett beszélni vele, azt észrevettem már a tekintetéből is.

„Oldozd el a poggyászok köteleit!”, parancsolta.

„De miért?”

„Tedd, amit mondtam!”

Kibontottam a köteleket.

„Most vedd le a legfelső ládát!”

Azt is megtettem.

„Csúsztasd a nagy ládát az ajtó elé!”

Most jöttem rá, mi volt a szándéka. Azért akarta elbarikádozni az ajtót, hogy lehetetlenné tegye, hogy éjjel titokban kionsonjak. Meg talán azt is meg akarta nehezíteni, hogy kívülről be lehessen jutni.

„De Oertzen!” – kezdtem.

„Csendet!”, förmedt rám. „Az előbb állt Weißgerber az ajtó előtt!”

Utasításai szerint dolgoztam egy fél óráig. Minden erőmet összeszedve sikerült végül két ládát egymásra rakni. Még ezek tetejére kellett helyeznem Weißgerber egyik tengerész zsákját. Aztán mindezt biztossággal összekötöttem.

Az ajtót majdnem teljes magasságáig eltorlaszoltam. Komoly erőfeszítés árán lehetett volna ismét használható tenni a bejáratot, ami óhatatlanul zajjal járt volna. Tehát bizonyára lehetetlen lett volna titokban kisurrannom, amikor ő alszik.

Oertzen kajánul, diadalmasan tekintett rám, a munkám befejeztével.

„Linz!”, kiáltott valaki kívülről. Veit volt, aki megállapodásunk szerint érdeklődni akart tőlem.

„El az ajtó elől!” üvöltötte Oertzen, még mielőbb bármit is mondhattam volna. „Örülök, hogy megszabadultam tőled. Mit akarsz még itt? Törődjetek a saját dolgotokkal! Linz itt marad, arról gondoskodom. Most már csak értem van itt.”

Elmagyaráztam Veitnek a helyzetet.

Nyilván érzékelte, anélkül, hogy mondta volna, pillanatnyilag semmi esély nincs a pisztolyok megszerzésére.

„A hajó előrészeiben lévő tizennégy ember miatt feltétlenül tennünk kell valamit”, mondta. „A vizünk fogytán van. Az összegyűjtött esővíz által még valameddig lesz vizünk. De a készlet egyáltalán nem elegendő.”

„Tőlünk semmit sem kaptok!”, kiáltotta Oertzen.

Veit így válaszolt: „Az a kevés vízmennyiség, ami nektek van, a legénységnek legfeljebb fél napra lenne elegendő. Ezért nem érdekel minket.”

Még társalogtunk egy kis ideig. Veit elmondta nekem, hogy a kapitány éppen aznap volt először ismét a fedélzeten, természetesen vitték, hogy a szektánssal meghatározza a helyzetünket. Kiderült, hogy a másodkormányos jól irányította a hajót. Ha valamivel erősebb szél fújna, amit remélünk és várunk, néhány napon belül elérnénk úticélunkat.

Akkor Veit újra eltávozott.

Szerencsémre Oertzen nyugton hagyott. Nem kellett vele foglalkoznom, hanem kikémlelhettem a fedélzeti nyíláson.

Hamarosan megtudtam, miért hallgatott olyan sokáig: gondolkodott. Hirtelen aztán ismét aktív lett.

Ládájából – ami nem az ajtónál, hanem mellette volt – előkapart egy zsineget. Ennek az egyik végét a tengerészszákhöz kellett kötnöm. A másik végét egy tartóborda fölött a fekvőhelyéhez vezettem. Akkor több szöget vert a mellette levő falba. Csodálkoztam, milyen sok mindent hozott magával az útra. Aztán úgy rögzítette az egyik pisztolyát a falon, hogy a csöve az ajtóra irányult. A zsineget körülkötötte a priccs keretoszlopán, és a végét próbaként a fegyver ravaszához igazította.

„Ez feltehetően öntüzelésű eszköz?”, kérdeztem szkeptikusan.

„Ne gúnyolódj rajta. Még nem vagyok készen.”

Kivett egy rézzel borított fadobozt a ládájából, ami meglehetősen nehéznek tűnt. Ezt úgy rögzítette a zsineg szabad végéhez, hogy lógjon a levegőben, amit csak a tengerészszák súlya tartott. Aztán egy másik darabot kötött a zsineghez, amit a priccs keretoszlop faragásán lévő egyik lyukon keresztül a pisztoly ravaszához vezetett és rögzítette.

Be kell vallanom, a szerkezet egyszerű, de nagyon elmés volt. Ha a tengerészszákokat megmozdították, a zsineg is mozgásba jött és elsült a fegyver. Ha megpróbálom kioldani vagy elvágni a zsineget, miközben ő alszik, a doboz súlya kiváltja a lövést.

Oertzen felhúzta a fegyver kakasát.

Aztán diadalmasan nézett rám. „Így, most aztán nem merészelsz itt hagyni!”

Iszonyodtam, de nem a fegyvertől, hanem ettől az embertől. Ugyan mi mehetett végbe egy olyan emberben, aki fegyverrel biztosította magának a „barátait”? Tulajdonképpen az erőszak és fenyegetés volt számára az egyedüli eszköz, amivel elérte, amit akart.

Nem szóltam semmit, csak elfordultam és gondolataimba merültem.

Körülbelül tíz-tizenöt perc telhetett el, amikor lövés dördült.

Halálra rémültem.

A hajó mozgására a fadoboz bizonyára himbálózni kezdett és ez váltotta ki a lövést.

„Ne neved!” morogta Oertzen.

Eszembe sem jutott, hogy nevessek. Hogy nevetségessé tegye magát, Oertzennek valószínűleg ez volt a legrosszabb, ami vele történhetett.

„Egyáltalán nem nevettem”, morogtam halálos komolysággal, és azt vizsgáltam, hova fúródott be a golyó. Egy gyanútlan álldogálót az ajtó előtt feltétlenül megölhetett volna.

„De működik!”, mondta Oertzen éles hanggal. „Itt még javítanom kell rajta valamit. Különbön csak akkor fogom felhúzni a fegyver kakasát, amikor ma alváshoz készülök.”

Töprengett, barkácsolta és próbálkozott a meg nem töltött pisztollyal, amíg azt nem hitte, hogy megelégedésére mindent megjavított. Ez sokáig tartott, de egyébként sem volt mit tennie, és ez ördögi szórakozásnak tűnt számára.

Végül újra megtöltötte a fegyvert, ami igen nehezen történt a falon, de még nem húzta fel a kakasát.

A másik pisztolyt Oertzen kézben tartotta, mindig készen, hogy rám irányítsa, ha kéretlenül közeledtem volna hozzá.

Veit szólított az ajtón túlról: „Mi folyik itt, Linz? Lövést hallottam!”

„Minden rendben van, Veit!”, feleltem megnyugtatólag. „Egy kis baleset történt. Senkinek nem esett baja.”

Ő visszament, Oertzen meg a fal felé fordult, tehát – mondhatnám – újra saját gondolataimmal foglalkoztam.

A nap fárasztóan és lassan telt. Semmi sem történt, ami változatosságot eredményezhetett volna.

A szél nem fújt erősebben, úgyhogy lassan haladtunk. Mindazonáltal tulajdonképpen előre jutottunk – nagyon megnyugtatóan, hosszú szünet után.

Estefelé unalmam a tetőpontjára hágott. Órák óta egy szót sem váltottunk egymással. Nekem is elegendő volt ülni és töprengeni, mivel gondolataim csak összekuszálódtak, minél inkább megpróbáltam rendezni őket. Így aztán teljesen elégedett voltam, amikor Oertzen felszólított, hogy sakkozzam vele.

Hallgatva helyeztük a figurákat. Ő csak az utazás elején kezdett sakkozni tanulni és sokszor hibázott. Én, bár egyáltalán nem voltam kiváló játékos, mégis nyilvánvalóan jobban játszottam, mint ő. De hogy ne vegyem el a kedvét és fel ne idézzem újra a haragját, nem játszottam ki minden adut, hogy bizonyos mértékben kiegyensúlyozott legyen a játék. Nem a győzelemre törekedtem, hanem egyedül arra, hogy legyen olyan elfoglaltságom, amivel gyorsabban telik az idő.

Amikor beesteledett, abbahagytuk a játékot. Már kevés olajunk volt a lámpánkban, azért azzal is jól kellett gazdálkodnunk, mint az étellemmel és vízzel. Én elraktam a játékot, hoztam Oertzennek valami ennivalót és én is ettem egy keveset. Aztán lefeküdtem a priccsemre.

Ezzel – úgy gondoltam – véget ért ez a nap is. Most csak egy kis alvásban reménykedhettem.

Oertzen olyan váratlanul törte meg a csendet, hogy kissé megrettentem, amikor a hangja a fülemben hatolt: „Mi a terved, ha megérkezel?”

Csodálkoztam a kérdésen, hiszen tudhatta, tudnia kellett, hogy kereskedőként utazom.

„Eladom a rakományt. Ez bizonyára eltart egy ideig. Aztán a pénzért vásárolok kakaót, cukrot vagy más dolgokat, amik nincsenek Európában.”

„És ezekkel ismét visszautazol?”

„Természetesen! Mire való ez a kérdés?”

Magabiztosan kérdezett tovább: „Apádnál maradsz?”

„Azt még nem tudom”, válaszoltam tétován. „Bizonyára szeretnél önálló vállalkozó lenni?”

„Azt még nem tudom, mit fogok tenni”, válaszoltam méltatlankodva.

„Miért kérdezed?”

„Talán segíthetek neked.”

„Segíteni? Te?”

„Igen, segíteni, egy hatalmas pénzüsszeg megszerzésében.”

„Kapok elég pénzt apámtól.”

„Tudom. De esetleg vállalkozni akarsz, anélkül, hogy mindig a szárnya alatt maradjál. Ezért bizonyára hasznos lenne egy nagyobb összeg, nem igaz?”

„Ezt magyarázd el részletesebben.”

„Igen”, mormogott maga elé, „később, egyszer.” Aztán elhallgatott. Semmi okom nem volt arra, hogy kérdésekkel zaklassam, és megpróbáltam aludni, ami azonban nem igazán sikerült.

Alig telhetett el egy negyedóra, amikor Oertzen ismét folytatta a beszélgetést.

„Veit ugye elmondta neked az élettörténetét?”

„Igen.”

„Hm. Én csak félig-meddig hallottam.”

Majd kis idő múlva így folytatta: „Elmondjam neked az enyémet is?”

Csodálkoztam ezen a barátságos hangon, ahogy beszélt, és még inkább a bizalmasságon.

„Nem vagyok rá kíváncsi”, válaszoltam, „de ha akarod...”

Azt hittem, el is kezdi, de gondolatait nyilvánvalóan még sokáig meg kellett fontolnia. Ezért azt mondtam végül: „Nem várhatod el tőlem, hogy én is meséljek magamról. Mert semmi drámai dologról nem számolhatok be. Unalmas felsorolás lenne csupán adatokkal.”

„Félreértesz, ha azt gondolod, hogy egy élénk társalgás miatt akarok erről beszélni. A gyermekkorodról egyáltalán semmit sem akarok tudni.”

„Akkor mi érdekel? Eddig egyáltalán nem hozakodtál elő a múltaddal, hogy visszafogottan fogalmazzak.”

„Szeretnék... szeretnék belevonni a történetembe. Legyen részed benne. Azt akarom, hogy a történetem része legyél.”

„Ezt nem értem.”

Nem válaszolt. Mivel nem rajtam volt a sor, hogy folytassam a beszélgetést, így én is hallgattam. Ezenfelül nem érdekelt, hogy „része legyen a történetének”, bármit jelentsen is.

Sokáig nem esett szó köztünk. Oertzen néha nyögdécselt a priccsén, úgyhogy az volt a benyomásom, hogy ejti a témát. Végül, amikor már hosszú ideig nyugodt volt és egyenletesen lélegzett, meg voltam győződve arról, hogy elaludt.

Aztán teljesen váratlanul elkezdett beszélni.

„Apám szorgalmasan dolgozott a földbirtokán, hogy gyarapítsa az apjától nyert örökségét. Birtoka jelentős szántóterületből és nagy legelőkből állt. Egy kis ménese is volt.”

Nem tudtam megállni, hogy meg ne kérdezzem: „Most következik a te történeted?”

„Ne szakíts félbe”, förmedt rám barátságtalanul.

Aztán szelídebb hangnemben folytatta: „Amikor a birtokot átvettem, a második legnagyobb volt a környéken. Gazdagságunkat csupán egy fiatal báró múlta felül, aki a szomszédunk volt, és akinek az apjával és nagyapjával elődeink örökös viszályban voltak.

Ez a báró még nagyobb gazdagságra törekedett. Ehhez minden eszköz rendelkezésre állt. Miközben a katonai akadémia fiatal hallgatója voltam, heves viszály tört ki közte és apám között egy nagy legelőért, amelyen egy patak folyt keresztül. Ezt mindketten meg akarták szerezni. A báró megbízatása alapján néhány prókátor meg akarta tudni, van-e joga apámnak erre a területre. Apám természetesen visszautasította a báró igényét, mert követelései légből valók voltak. A per két évig tartott és minden készpénzvagyonunkat felemésztette.

Végül is apám nem tudta, mitévő legyen. Kétségbeesésében szidalmazta és átkozta a bárót a tárgyalóteremben mindenki szeme láttára és füle hallatára. Az párbajra hívta.

Mindketten porosz tisztek voltak és nem féltek a fegyveres összecsapástól. Így apám elfogadta a báró szekundánsai által tett ajánlatot, hogy kapcsolják össze a párbaj kimenetelét a per eredményével. Lemondási okmányt készítettek közös akarattal, amit közjegyző hitelesített, de még egyiküknek sem kézbesítették. Aki győztesként kerül ki a párbajból, annak kellett megkapnia a másiktól az okmányt.

Mi mást tehetett apám, mint elfogadta. Hiszen nem volt már pénze ahhoz, hogy kellő hatékonysággal folytathassa a pert. És mivel egyébként is biztos volt a győzelemben, a párbaj egyedülálló lehetőség volt arra, hogy megszabaduljon a pénzt és erőt emésztő küzdelemtől, és egyúttal megleckéztesse ellenfelét.

De minden másként történt. Mivel én nem voltam jelen, az események menetét csak mások elmondása alapján tudom felidézni.

Szablyákkal küzdöttek.

Apám technikásabb, a másik viszont erősebb volt.

Néhányszor sikerült ugyan apámnak olyan erős ütéssel eltalálnia fiatal ellenfelét, hogy az majdnem elejtette a fegyverét. Máskor meg vér serkent ki összezúzott ujjából.

A szekundánsok erre félbe akarták szakítani a küzdelmet és apámat akarták győztesnek nyilvánítani.

A másik azonban ezt nem hagyta. Később tudta meg minden résztvevő, hogy miért: éles látásával felismerte, hogy a kocka az ő javára fordult, mivel apám fokozatosan elvesztette erejét. A báró fiatalabb és lényegesen erősebb volt, aki könnyű sebesülése ellenére mozgékonyabb és gyorsabb volt reakcióiban, miközben apám koncentrációja csökkent.

Aztán minden igen gyorsan történt. Egy villámgyors támadással megrohamozta a fiatalabbik az idősebbet és leszúrta. A fegyver mélyen a tüdejébe hatolt. Apám összeesett.

Hidegvérrel kiragadta a báró a dokumentumokat az elképedt pártatlan döntőbíró kezéből, és ellovagolt a helyszínről.

Amikor anyám sürgős hazahívását követően beléptem a hajlékunkba, már két nap eltelt a párbaj óta, jöllehet mint az ördög, úgy nyargaltam hazafelé. Apám haldoklott.

Alig volt már ereje ahhoz, hogy megismertessen minden üzleti folyamattal, mivel mint egyetlen fia, magától értetődően én vettem át a vagyont, és ezért félbe kellett szakítanom katonai szakképzésemet.

Mindenek előtt azonban arra használta fel apám utolsó erejét, hogy a bennem lévő gyűlöletet még fokozza. Megígértette velem, hogy bosszút állok érte, amit magam is ugyanúgy kívántam.

Egyértelmű volt számomra, hogy a báró az egész jogi küzdelmet, a párbajt és az ahhoz kapcsolódó megállapodást tervszerűen azzal az egyetlen céllal szervezte meg, hogy elbitorolja földünket. Ha egyetlen szikrája volt bennem a becsületnek, ezt nem engedhettem.

Három nap múlva meghalt apám.

Alig ért véget a temetési szertartás, bárbajra hívtam ki a bárót. A gyáva azonban elutasított. Nem küzd meg akárkivel – tudósított –, hanem csak tisztekkel. Nem érzékelte, hogy megsértettem, ezért nem kényszerül megvédeni a becsületét. Ellenkezőleg: ha olyan személlyel kellene megküzdenie, aki vele legalább bizonyos mértékig nem egyenlő, az méltóságon aluli és inkább lenne ártalmas a méltóságának, mintha nagylelkűen figyelmen kívül hagyja a méltatlan csaholást. Egyetlen szót sem ejtett arról, hogy jobban küzdök, mint ő, és hogy ő kényszerített tiszti pályafutásom feladására.

Forrt bennem a düh. És megesküdtem, hogy sohasem adom fel, amíg bosszút nem állok ezen a felfuvalkodott, nyereségvágyó gyilkoson.

Hogy jogi eszközökkel folytassam a küzdelmet, pénzsűke miatt lehetetlen volt. Így gyűlöletemet csak magamba rejthettem és vártam a megtorlásra való kedvező alkalomra.

A következő években igen keményen dolgoztam, gyakran a teljes kimerülés széléig jutottam, hogy vagyonomat megtarthassam. Ha sötétedésig maradtunk is a szántóföldön és szolgálaim fáradtan dőltek az ágyba, én az íróasztalhoz ültem és késő estig vezettem a számadás-könyveimet.

Hamarosan rá kellett jönnöm, hogy a báró akadályozta áruim értékesítését. Ő tapasztaltabb volt, mint én, jobb kapcsolatokkal és több pénzzel rendelkezett. Ha például el akartam adni egy csikót, minden vevőt ő látott el fiatal lovakkal. Ha értékesíteni akartam a gabonámat, annyira lenyomta az árát, hogy egyáltalán nem tudtam nyereséget termelni. Nyilvánvalóan teljesen tönkre akart tenni.

Mégis felülkerekedtem. Az évekig tartó aggodás és szorgalmas munka megfosztott életerőm nagy részétől, de lassan megtanultam átlátni a módszereit és ellenintézkedéseket tettem. Kezdték jobban alakulni a dolgok, kimondhatatlan fáradozás és sok nehézség árán.

Még egy áldozatot követelt ez az esztendő: meghalt édesanyám. Nem boldogult a lelki nyomással szemben. Az apán halála miatti szenvedés, a teljes megsemmisülés miatti állandó félelem és a vagyonunk megmaradásáért éveken át folytatott küzdelem felemésztette életerejét, és elragadta a halál.

Én megházasodtam és évek folyamán három fiam született. Miközben láttam ahogy felnőnek – formás, erős fiatalok –, megérlelődött bennem egy gondolat. Későbbre tartogattam a bosszúmat, amíg felnőnek. Tisztekké kellett lenniük, hogy később, egyszer párbajra hívják a bárót. Milyen elégtétel lesz az, ha a fiatalok közül az egyik beteljesíti az akkor már koros ellenségnek a sorsát, amit ő okozott apámnak. Talán még fia megölésével is meg lehetne büntetni. A bárónak egy fia és lánya született azokban az években, amikor az én gyermekeim megszülettek.

Ez az elképzelés gyökeret vert bennem és nem tudtam szabadulni tőle. Az foglalkoztatott, hogy még legalább a leszámolás napjáig éljek. Minden gondolatomat és viselkedésemet ehhez igazítottam.

Hogy fiaim győztesen kerüljenek ki egy későbbi küzdelemből, már gyermekkoruktól kezdve meg kellett ismertetnem őket a fegyverekkel. Olyan biztosan kellett bánniuk velük, hogy minden ellenfelüktől jobbak legyenek.

Még szorosabbra húztam a nadrágszíjat, hogy megtakarított pénzből egyfajta házitanítót alkalmazzak a fegyverhasználat oktatására. Egy nyugdíjas tisztet, aki lelkesen végezte mesterségét és pedagógiai képességei is voltak.

Valószínűleg sejtette ennek a képzésnek a célját, de elhárította aggályait, amikre időnként utalt, mikor a haza iránti szolgálatára mutatott, miközben három leendő tisztet készített fel feladataikra.

Eleinte botokkal gyakorolták a vívást, később pedig életlen szablyákkal. Nyolc évesek voltak a fiaim, amikor elsütötték az első muskétalövést viasszal a fülükben. Mindannyian jól szórakoztak, ami elképzelhető. Érhető módon még nem látták át a dolog komolyságát.

Elért eredményeik büszkeséggel és megelégedéssel töltötték el őket. Egyébként is – és ez nem ritkán fordult elő – ők is diadalmasan számoltak be a kortársaikkal történt verekedéseikről, amikből győztesen kerültek ki.

Ezzel a korai és intenzív fegyverhasználati gyakorlattal párhuzamosan megpróbáltam kitörölhetetlenül bevésni a szívükbe az ellenségünkkel szembeni gyűlöletet. Izzott az arcuk és szikrázott a szemük, amikor bosszúállási kötelességükről beszéltem, mikor arról a gonoszságról volt szó, amit velünk szemben elkövettek.

Feleségem ugyan megértette az érzelmeimet, de határozottan ellenezte, hogy ilyen módon vonjuk be a gyermekeket a bosszúállásba. Ez komoly házassági vitákhoz vezetett, de elveimből nem engedhettem. Többről volt itt szó, mint amit ő megérthetett. Ezenkívül nem kellett a gyermekeket ebbe komolyan bevonni, hiszen alapján véve utódainkként és örökösainkként az események feltétlenül érintették őket.

Bánatomra azonban érzékelttem, hogy amikor legidősebb fiam tizennégy vagy tizenöt éves volt, már nem akart részt venni a fegyvergyakorlatokban. Unalmas volt neki mindig vívni, lőni, lovagolni és futni. Szelídebb természetű volt, mint a testvérei. Amikor egy nap kijelentette, hogy nem akar katona lenni, természetesen csalódtam. De mivel a másik kettő további útjában biztos voltam, nem szóltam bele ennek a pályaválasztásába, mivel egyik fiúnak később úgyis át kellett vennie a birtok igazgatását. Az ezt követő időben megpróbáltam mezőgazdasági ismeretekre tanítani, amit kora gyermekkorában elmulasztottam fegyvergyakorlatai miatt. Úgy tűnt mindenesetre, hogy se érdeklődése, sem képessége nincs e munkaág vonatkozásában. Tudományos munkát akart végezni és kutatással szándékozott foglalkozni. Végül is egy berlini ismerősöm vette fel a gyárába.

Nagyon örültem két fiatalabb fiamnak, akik nem csupán a különböző katonai készségekben mutattak egyre több ügyességet, de elhatározták, hogy megvalósítják jövőjükre vonatkozó terveimet.

Az évek teltek, kudarcokat és haladást is eredményeztek. Idősebbik fiam egyre inkább eltávolodott tőlem, és azt kell mondanom, sajnós a feleségem is. Ez

felemésztette a lelki erőmet. Az jó volt, hogy legalább ő közel állt az idősebbik fiúnkhoz és leveleztek egymással. Bizonyára az ő befolyásának köszönhattük, hogy évente legalább egyszer meglátogattott bennünket. Annál közelebb állt hozzám a másik két fiú, akik katonai pályára mentek, és tehetségük miatt előljáróik körében nagy megbecsülésnek örvendtek.

Egyre türelmetlenebbül vártam azt a pillanatot, amikor minden erőfeszítés megtérül. Éveken át a megtorlás órájáért éltem, pénzt és időt nem kímélve, és bizonyos tekintetben még a családomat is feláldoztam célom elérése érdekében. Most már szinte türelmetlen voltam. Az volt az érzésem, hogy az eddigi körülmények között minden óra nagylelkű ajándéknak számított halálos ellenségemnek.

Végre odáig jutottunk, hogy a második fiam olyan rangra jutott, ami a bárót megakadályozta abban, hogy kitérjen a párbajozás elől. Most természetesen okot kellett rá találnunk, ami egyáltalán nem bizonyult nehéznek. Tilos volt a párbajozás, bár titokban még mindig széles körben gyakoriak voltak a párbajok. A fiam nem találkozott a báróval, ezért nem is volt lehetősége vitába keveredni vele anélkül, hogy fel ne ismerték volna azonnal a szándékát.

Itt vált javunkra, hogy az ő fia is ugyanúgy katonai pályára lépett. Megvitattuk, hogy az lenne a legegyszerűbb, ha vele párbajozna. Úgy képzeltem el, sokkal szimpatikusabb az ellenségnek a fiát megbüntetni, mintha őt magát fenyítenénk meg. Így hosszabb ideig is érzi a fájdalmat és tovább diadalmaskodhatom.

De ezt a tervet sem lehetett egyik napról a másikra megvalósítani. A fiatal báró egy másik katonai ezredben szolgált. De hosszú fáradozásomra – és a véletlen is a segítségünkre volt – végül sikerült a két fiatal tisztet kapcsolatba hozni. Gyermekkoruk óta ismerték egymást, és a fiamnak eleinte voltak aggályai, hogy a párbajban tudatosan gyilkosságra törekedjünk. Itt azonban megmutatkozott, hogy évekig tartó nevelésem meghozta a gyümölcsét: végtére is minden aggályon felülkerekedett.

Az is javunkra vált, hogy a fiatal báró hevesebb természetű volt mint az apja és kevésbé számított hidegvérűnek. Végül mélyreható vita alakult ki köztük egy vendégségben sok katonatársa, mint tanúk előtt. A fiam párbajra hívta, aki ezt elfogadta – bizonyára alkohol hatására.

Az események alakulásának utolsó fázisában a közelben tartózkodtam, hogy idejében a helyszínen legyek. Éjfélkor tudtam meg a hírt, hogy a párbajra hajnali öt órakor kerül sor. Reszkettem az izgalomtól, amikor indulásra készültem. Nem azért, mintha a fiamért aggódtam volna, mert tudtam, hogy a másikat minden fegyvernemben felülmúlja, hanem azért, mivel végre eljött az óra, amire fél életem át vártam.

Hajnalban érkeztem meg a megbeszélt helyre, azonban a bokrok között kellett elrejtőznöm, mivel a párbajsegédek kívül senki sem lehetett jelen.

A fiam teljesen nyugodt volt. Ellenfele választott pisztolyt és ő, a fiam kiváló lövész volt, gyors és biztos kezű.

Megbékélési kísérlettel kezdődött a szokásos rituálé, amit a fiam határozottan elutasított, miközben a fiatal báró beleegyezett volna a vita vértelen rendezésébe. De csak kigúnyolták és nem léphetett vissza.

A lépéseket megszámozták, az ellenfelek megfordultak és villámgyorsan lőttek. Hallottam a durranást – és láttam, hogy a fiam összeesik.

Megbénultam a rémülettől. A szándék iránti megszállottságomban azzal az eshetőséggel tulajdonképpen egyáltalán nem számoltam, hogy a másik öli meg a fiamat.

Mintha letaglózta volna. Végre, sok idő után, mikor a bénultságom elmúlt, hangosan kiáltva a bokrok közül a fiamhoz rohantam.

Mindenki körülvette. Félretoltam őket és fölé hajoltam.

Már halott volt.

Vak düh fogott el. Láttam a fiatal bárót fölöttem állni, odaugrottam hozzá és vadul megütöttem. Ő és a két párbajsegéd végül is közös akarattal felülkerekedtek rajtam és szorosan tartottak.

Ordítottam, tobzódtam és tiltakoztam. Egyszerűen nem tudtam elhinni, hogy a fiam rosszabbul lőtt volna. Párbajsegédje, barátja a tisztikarból azt mondta, hogy ő tulajdonképpen nem is tudott löni. Ezt még valószínűbbnek tartottam, mivel gyorsan reagáló lövésznek ismertem.

Megvizsgáltuk a fegyvereket. A töltény még a csőben volt. Valaki felemelte a pisztolyt és elhúzta a ravaszt. De semmi sem történt. A fegyver csütörtököt mondott.

Évekig, évtizedekig minden jártasságra megtanítottam, ami szükséges volt, hogy felkészítsem erre a pillanatra. Semmi más célom nem volt a fiammal együtt, mint ez a párbaj. Minden úgy történt, ahogy megterveztem. Úgy kellett volna alakulniuk a dolgoknak, ahogy elterveztük. És egy apró mechanikai hiba mindent megváltoztatott.

A másik helyett az én fiam halt meg! A fiam, aki legközelebb állt hozzám – aki több évtizedes gyűlöletem végrehajtója akart lenni – élettelenül feküdt előttem a fűben.

Ürességet éreztem magamban, a szívemben, gondolataimban – és elájultam.

A hotelszobámban ébredtem fel. Órák teltek el, amíg magamra találtam.

A következő néhány hét maga volt a pokol a számomra. A feleségem ettől kezdve megtört asszony lett. Néhány napon belül megöszült és meggörnyedt, mint egy öregasszony. Velem egy szót sem szólt minderről, csak arról beszélt, amiről feltétlenül szükséges volt. A ház másik szárnyába költözött és csak étkezések alkalomával találkoztunk. A fiamon kívül a feleségemet is elvesztettem.

De hát mindez nem történhetett hiába! Nem fordulhattam vissza röviddel a cél előtt! Nem, a harmadik fiamnak kell végrehajtani, amit elterveztünk. Különösen most! Ezért minden előkészületet megtettünk. Büntetlenek maradjanak apám gyilkosai – akikkel évek óta terveztük a találkozást –, miután megölték a fiamat is?

Megrémültem, amikor legfiatalabb fiam elutasította a kérésemet. Eleinte ezt egyáltalán nem indokolta. Elhárította, hogy egyértelműen beszéljen, úgy vélte, a báró nem fogadna el újabb kihívást. Én azonban éreztem, hogy nemtetszése áll emögött. Ráparancsoltam, emlékeztettem ígéretére, könyörögve kértem, gyávának neveztem – semmit sem használt. Kitartott amellett, hogy nem akar párbajozni.

Mindenekelőtt azzal magyaráztam figyelemreméltó véleményváltozását, hogy még túlságosan is bátyja halála hatása alatt állt. Úgy gondoltam, bizonyára időt kellene adnom neki.

Az azonban magától értetődő volt, hogy egy nap elérkezik a végső elszámolás ideje. Számomra nem volt kétséges, hogy ezúttal ez számunkra jól végződik. Ilyen szerencsétlen véletlen, mint a második fiam halála, akinek csütörtököt mondott a fegyvere, – nem történhet még egyszer.

Észrevettem, hogy a fiamnak – miközben a házunkban volt szabadságon – titka van az anyjával, mert gyakran azonnal befejezték a beszélgetést, mielőtt beléptem a szobába. Tehát ő befolyásolta! Rábeszélte, hogy utasítsa el kérésemet – ó, mit mondok, elárulta közös tervünket!

Mit tehetnék ennek ellensúlyozása érdekében? Megtiltottam, hogy érintkezzenek egymással. Üres szemmel nézett rám a feleségem és semmit sem válaszolt. A fiam azonban hevesen tiltakozott, mert szerinte én nem tilthatom meg, hogy az anyjával beszéljen. Azt tesz, amit helyesnek tart.

Megpróbáltam megnyugtatni, mert reméltem, hogy egy napon még megnyerhetem. De már elkéstem.

Azzal állt elé, hogy meg akar osztani velem valamit, amit eddig eltitkolt és csak az anyjával beszéltek róla. Most azonban ezt nekem is tudnom kell.

És akkor kiderült, mi volt az oka magatartása megváltozásának. És ez olyan csapás volt nekem, ami bénítólag hatott rám.

Eljegyezték egymást titokban a báró egyetlen lányával.

Berlinben, ahol egy iskolába jártak, újra találkoztak. Mivel ismerték egymást, először szelíden ápolták ismeretségüket, aztán egymásba szerettek és végül ígéretet is tettek egymásnak.

Meg voltam győződve, hogy ez a báró intrikája, hogy bolondot csináljon belőlem. Később mégis kiderült, hogy ez nem így van, mert ő is szigorúan ellenezte ezt a kapcsolatot.

De ezek a megfontolások csak később jutottak tudomásomra. Ebben a pillanatban nem tudtam a haragomat visszatartani. Saját kezemmel dobtam ki a fiamat az ajtón és utána kiáltottam, hogy soha nem akarom itt látni. Nem fiam többé. Aki így elárulja az apját, az nem a fia.

Megkeseredve és kétségbeesetten nem tudtam, mit teszek ezekben a napokban. Gazdaságomat elhanyagoltam. Egész nap csak ültem és terveket szőttem.

A feleségem sem akart látni.

Végül is én kerestem meg, mert a legidősebb fiam címét akartam megkérdezni tőle. Az utóbbi időkben csak futár által érintkeztek egymással, így nem találtam tőle levelet az irataink között.

Mereven nézett rám. Szeme mélyen beesett, tekintete bizonytalan volt, a keze remegett. Kérésemet többször is el kellett mondanom, míg az volt a benyomásom, hogy megértett.

Kimérten és halkan válaszolt, konokul, mint egy őrült: Két fiától fosztottam meg, az egyiket megöltem, a másikat meg elűztem a háztól. A harmadikat meg akarta tartani.

Ismét mérges lettem. Átkutattam a papírjait, a szekrényeket és a ládákat, de egyetlen egy levelet sem találtam. Mégis, feltétlenül szükségem volt a fiam lakcímére. Tudtam, hogy többször is más helyre költözött. Aztán állva hagytam a feleségemet az összeveisszaság közepette, bevágtam az ajtót és elmentem.

Ez volt az utolsó alkalom, amikor láttam.

Két nap múlva jelentette az egyik szolgálólány, hogy meghalt a feleségem.

Elveszett, összetört ember lettem. A feleségem meghalt, az első fiamnak nyoma veszett, a másodikat agyonlőtték, a harmadikat meg kitagadtam. És mindezt a halálos ellenségem okozta. Majdnem sikerült neki. Majdnem teljesen tönkre tett.

A legidősebb fiam nem is jött el az anyja temetésére. Bizonyára nem tudott a haláláról, mivel senki sem értesíthette. A fiatalabbik azonban eljött. Nem akadályozhattam meg, hogy a koporsó után lépkedjen, de távolságot tartottam tőle, és

természetesen a házamba se fogadtam be. Ez volt az utolsó alkalom, amikor láttam. Már nem is érdekelt.

Amikor a temetés véget ért és mindnyájan útnak indultak, ő még egyszer elémm állt és ezt sziszegte: Gyilkos vagy! Azután elfordult és a jegyeséhez ment, aki távolról nézett minket. Képtelen voltam világosan gondolkozni, érzések kavargtak bennem: Düh, gyász, bosszúvágy, rémület. Majdnem kövel és göröngyökkel dobáltam meg, amikor karöltve elmentek. Valószínűleg meg is tettem volna, ha a lelkipásztor nem fogja meg a karomat és nem vezet el onnan.

A következő napokban és hetekben nem törődtem semmivel sem. Embereim meglehetősen ésszerűen gazdálkodtak, amint később megállapítottam. Gondolataimba és terveimbe merültem.

Kedvem lett volna egyszerűen átmenni a báróhoz, kirántani a pisztolyomat és helyben agyonlőni. Hogy aztán ezért börtönbe csuktak vagy felakasztottak volna, az szinte egyáltalán nem érdekelt, legalábbis nem rettentett meg. De félttem gyilkosságot elkövetni, mert az olyan eljárás lenne, amikor ő nem védekezhetne.

Hosszú fontolgatás után három tervet eszeltem ki. Az első a legkisebb fiam és a báró lánya közti kapcsolat megszüntetésére vonatkozó kísérlet volt. Ha ez sikerülne, még az is megtörténhetne, hogy a fiam ismét érzékelné a családjával szembeni régi ellenségeskedést.

De hamarosan elvettem ezt a tervet. A végén még a bárónak tennék szíveséget, ha a fiatalokat szétválasztanám, és ez a legnagyobb árért sem lehetséges. Ráadásul a fiam utolsó megjelenése után aligha számíthattam arra, hogy ismét mellém áll. Nem, le kellett mondanom róla, ő már nem létezett többé számomra.

A másik tervem az volt, hogy megkeresem a legidősebb fiamat és ráveszem, hogy együtt vessünk véget ennek a szörnyűségnek.

De ha ez sem sikerül, még mindig maradt számomra egy harmadik út, és ez volt az utolsó. Egy átkozott, de halálbiztos terv.

Mindenekelőtt azonban a legidősebb fiamat akartam megtalálni.

Elhatároztam, hogy eladom a földbirtokomat. Nem tudtam és nem is akartam egyedül gazdálkodni. Kiért tegyem, ha már nincs örökösöm? Azonkívül pénzre volt szükségem ahhoz, amit elterveztem.

Megbízta egy ügyvédet, hogy keressen vevőt a földemre. Nem is tartott sokáig, amikor megkeresett egy hannoveri kereskedő, aki olyan összeget kínált, amit végül is elfogadhattam. Rövid időn belül az összes szükséges dokumentumot aláírtuk. Elődeim öröksége már nem az enyém volt, de nagy összeget kaptam érte.

Mihelyt megtörtént az adás-vétel, kitessékeltek a birtokomból. A vendégfogadó egyik szobájába kellett költöznöm, jöllehet egykori házam még sokáig üresen állt. Csodálkoztam, mivel a vásárló nem tett rám barátságtalan benyomást. Hamarosan megtudtam, mi volt az oka ennek a durva bánásmódnak. A báró gondoskodott erről. Ő vásárolta meg a birtokomat. Az a bizonyos kereskedő csupán a megbízottja volt.

Vállalnom kellett, hogy ez utolsó csapás se törjön meg, hanem bosszúszomjamat a végsőkéig ingerelje. Ő tehát mindent elért, amit akart. De valami olyasmit tett, hogy én most már háttal a falnak harcoltam. Már semmi veszténivalóm sem volt. A kétségbeesés bátorságával tudtam elvégezni az utolsó feladatot, amit véghez kellett még vinnem a földön: halálos csapást mérni ellenségemre.”

Sokáig tartott, amíg rájöttem, milyen nagy nyomás terhelődik rám. Ez a gyűlölet óceánja volt, ami elbeszélőm felől hullámozott felém, és birtokba akart venni.

Nem tudtam válaszolni, amikor elhallgatott. Mit válaszoljak erre? Ennek az embernek, aki a bosszút személyesítette meg személyében, feledésről vagy megnyugvásról kellene beszélnem, ami úgy tűnt nekem, mintha egy gyermek kis öklével támadna egy tomboló bikára.

Így arra szorítkoztam, hogy rendezzem a gondolataimat és megvédjem magamat bensőleg attól amit így fogalmazott meg: „szeretnék belevonni a történetembe.”

Csak sok idő után kezdett Oertzen újra beszélni: „Nyomozást folytattam a legidősebb fiam után. Mindenesetre úgy hallottam, hogy a Nyugat-Indiai szigeteken telepedett le. Most őt keresem.”

„Remélem, hogy sohasem találod meg!”, csúszott ki a számon.

„Mit jelentsen ez?”, háborodott fel. „Azt akarod mondani, hogy a fiának ne lenne kötelessége segíteni az apjának?”

Vártam a válasszal. Éreztem, hogy remegek az izgalomtól és feszültségtől.

„Mindenekelőtt az apa kötelessége segítenie a fiának, kötelessége, hogy lehetővé tegye neki azt az életet, ahogy élni szeretne. Te azonban rabszolgává tetted a fiaidat. Személyes tulajdonodnak tartottad őket ahelyett, hogy szabad embernek tekintenéd őket.”

„De elvesztettem volna a becsületedet, a tisztességemet!”, bökte ki hevesen. „Örökké vádoló szemrehányással kellett volna élnem, mert pusztá gyávaságból meg sem kíséreltem, hogy bosszút álljak apámon és ne álljak ki a jogaimért.”

„Ó, nem volna-e jobb ezzel a szemrehányással élni, mint ezzel a kínzó gyűlölettel, ami tönkretette egész életedet?”

„Te csak beszélsz, beszélsz... De hát mi hasznuk van az ilyen bölcs megfontolásoknak? Ha gyűlölök valakit, hát gyűlölöm! Ezen az a belátás sem segít, hogy jobb lenne másként érezni. Talán azt hiszed, nem gondolkoztam már mindezekben? De mindig az lebeg előttem, mit okozott nekem az a férfi. Akkor pedig már képtelen vagyok józanul gondolkodni. Aztán mindenekelőtt az elégtétel fékezhetetlen követelményének akarok engedelmesskedni.”

Hallgatott egy darabig. Aztán folytatta. „Nem a gyűlölet tette tönkre az életemet, hanem az ellenségem!”

Reználtan hallgattam. Ezt az embert nyilvánvalóan úgy áthatja a bosszú gondolata, hogy nem képes másképpen szemlélni a dolgokat. „Alig van értelme erről beszélni, Oertzen. Teljesen eltérő nézeteink vannak.”

Láthatóan megelégedett azzal, hogy kissé engedékeny voltam, amit bizonyára helytelenül értelmezett, mivel meglepő módon ismét szelíd hangon folytatta mondanóját.

„Mindent elmondtam neked, Linz, mivel a segítségedet akarom kérni.”

„Sohasem! Hogy pótoljam egyik fiadat, igaz? Most, hogy mindent elvesztettél, bizonyára másik személyt keresel, aki bosszút álljon érted?”

„Hadd fejezzem be! Egyáltalán nem kell, hogy lőjél, küzdjél vagy ehhez hasonlót tegyél értem. Úgy is tudom, hogy nem tennél ilyet.”

„Akkor miről van szó?”

„Azért kell elmagyaráznom neked a harmadik tervemet, amit meg akarok valósítani, ha nem találom meg a fiamat, vagy ha nem sikerül rábeszélnem, hogy jöjjön velem.”

Újra szünetet tartott. Gyanítottam, alaposan megfontolja, hogyan tárja elé a gondolatait, hogy egyetértsek vele.

Akkor azt mondta: „Be kell fejezzem ezt a dolgot. Nem távozhatok el a földről addig, amíg nem végeztem el, amit nem lehet elkerülni. Hogy a bárót nem egyszerűen csak lelőni akarom, azt már mondtam neked. De nem azért mert félek vagy felakasztanának érte. Azt vállalhatnám. Ha elégtételt vettem és ismét igazságot szolgáltatam, meghalhatok. De egy golyó általi gyors halál túlságosan irgalmas lenne neki. Ettől nem szenvedne. Ezért akarok olyan helyzetet teremteni, amelyben engem agyon kellene lőnie.”

„Hogyan?”, kérdeztem, mert nem hittem el, hogy helyesen értettem.

„Agyon kell lőnie engem, felindulásból vagy félelemből – azt csak bízd rám. Csak az a fontos, hogy legyenek akkor tanúi az eseménynek. Mindenekelőtt az a személy, aki az érdekeimet képviseli, aki vádat emel a gyilkos ellen. És ez te leszel!”

Mintha letaglóztak volna.

Lehet-e annyira gyűlölettel tele valaki élete, hogy az egész családját feláldozta, most pedig saját életét is halálba akarja adni, hogy egy másik személyt is romlásba vigyen?

Hirtelen rájöttem: ez az ember beteg. Nem a teste, nem is az értelme, de a lelke beteg. Fanatikus gyűlölete emberileg nem volt normális. És mégis normális emberek közösségében lakott. Hogy lehet ezt megmagyarázni? Csakis egy betegség emészthette fel az elméjét úgy, ahogy a pestis az embert egyre inkább birtokba veszi és végül elragadja a halál.

Ennek megerősítésére Oertzen hirtelen úgy viselkedett, mint amit eddig sohasem láttam.

Elkezdett zokogni! Sírt ez az ember, aki mindig csak erőszakkal szerzett tiszteletet.

„Senkim sincs, Linz! Neked kell segíteni! Egészen egyedül vagyok. Tegyél szívességet egy idős embernek, segíts neki a feladatát elvégezni, amit egész életében képtelen volt teljesíteni. Mindenki elhagyott. Teljesen egyedül vagyok. Te vagy az egyetlen, akit ismerek. És ha megteszed, te leszel az örökösöm. Mindent, amit a birtokomért kaptam, akkor a tied lesz. Kinyilvánítom a végrendeletemben. Linz, kérlek!”

Nehezen felült a priccsén és meg akarta érinteni a kezével. Nyilvánvalóan a kérését akarta hangsúlyozni a tapintással, így akart érzelmileg is hatása alá vonni. Amint a karomon éreztem a kezét, megundorodtam tőle és elfordultam.

Erre még inkább felemelkedett, hogy utánam nyúljon. Én teljesen a falig húzódtam.

Amint észrevette, hogy elkerülöm, hangulata teljesen váratlanul haraggá változott.

Úgy átkozódott és úgy acsarkodott, hogy nem is tudom elmondani.

Aztán hallottam, ahogy szuszogva megmozdult és megragadta a szablyát, ami mindig az ágya előtt volt.

Villámgyorsan tudatosult bennem az életveszély, amibe kerültem. Felültem amennyire lehetett az alacsony kabinfödém alatt és az ágy lábához forogtam. És a gyenge fényben már magam előtt láttam villogni a fegyver élét. Átdöfte a szalmazsákot és a takarókat is.

Leugrottam a priccsről és visszahúzódtam egy sötét sarokba, ahol nem tudott lelőni. Aztán megnyugtatóan kezdtem beszélni vele.

„Ne legyél azonnal mérges, Oertzen! Még semmi sem dőlt el. Még egyszer átgondolom amit mondtál. Tedd már le a fegyveredet! Valahogy csak megegyezünk.”

Ezután többször is gondoltam azon, hogy elég hitvány dolog volt azt a látszatot kelteni, hogy kész vagyok segíteni neki, ahelyett, hogy egyértelműen megmondtam volna az igazat. De nem láttam más lehetőséget, hogy megmentsem magamat gyilkolási szenvedélyétől, minthogy ily módon nyugtassam meg.

Ez be is vált.

Most lelkesen beszélt, részletesen kifejtette a tervét és úgy tűnt, mindent elfelejtett, ami korábban történt. Én alig figyeltem a szavaira, de úgy tettem, mint aki nagy érdeklődéssel hallgatja. Csak azzal foglalkoztam, hogyan lehetne mielőbb megszabadulni ennek az embernek a befolyása alól.

Nyilvánvalóan ő sem bízott igazán a barátságomban. Ahogy aztán telt az éjszaka és elfáradtunk, utasított, hogy a Veit priccsére feküdjek. Bizonyára azt gondolta, minél távolabb vagyok tőle, annál inkább ellenőrzése alatt tarthat, mintha közvetlenül a fölötte lévő emeletes ágyon fekszem.

Ez nekem is megfelelt, mert egyáltalán nem volt megnyugtató az a gondolat, hogy a szablyája hegye emelkedik ki a priccsemből. Kicseréltem tehát az ágyneműt és a másik ágy felső részére feküdtem.

Oertzen ismét felhúzta a fal mellett lévő pisztolya kakasát, keze ügyébe helyezte a többi fegyverarzenálját is és alváshoz készült.

Én nem tudtam elaludni azonnal, bár igen fáradt voltam. Még sokáig gondolkodtam Oertzen elbeszélése egyes részletein.

Csak reggel tájban merültem nyugtalan álomba.

A nap már az égen ragyogott, amikor felébredtem.

Mintha már igen régen nem sütött volna – mondhatom nyájasan vagy kajánul – mosolygott le ránk. Elhatároztam, hogy barátságosan fogadom a fényét, hogy száműzze a sötét árnyékokat, amik az elmúlt éjszakában rám telepedtek.

Oertzen már ébren volt és reggelit készített magának – ami bizonyíték arra, hogy el tudja látni önmagát. Most már semmi sem tartott többé a kabinban. Szívem minden rezdülésével sóvárogtam, hogy kijussak innen.

De hogyan? Miközben még a priccseken feküdtem, ezen töprengtem.

Amíg Oertzen aludt, lehetetlen volt a barikádot eltávolítani. Hirtelen nagyon kockázatosnak tűnt, hogy kiragadjam a pisztolyt a kezéből, ráadásul soha nem tudhattam, vajon valóban alszik-e vagy csak tetteti magát, hogy alszik. Arra a gondolatra jutottam, hogy az ablakon át menekülök ki innen. Ehhez mások segítségére is szükségem lenne. Úgy azonban meg lehetne tenni. Csak nem voltam teljesen biztos benne, hogy sikerül-e. A hajó külső részén kötélhágcsón mászni nem túlságosan csábító, főleg ha azon múlik, hogy Oertzen nem ébred-e fel. Nos – meg kellene próbálnom.

De mi lesz akkor, ha miután elmenekültem, elrámolja a csomagokat és megjelenik az ajtóban pisztollyal a kezében, hogy ismét visszavigyen.

Csak egy módon akadályozhatom meg ezt: Ha nem is tudtam elrabolni a fegyvereit, legalább a lőport és a puskagolyókat magammal viszem. Mindkettőt a ládája első részében tartotta, és egyszerű volt megkaparintani akkor, ha alszik. Ha eltűnésem után sikerül beindítani az öntüzelésű eszközt, akkor csupán egyetlen lövésre marad lehetősége. Ezzel bizonyára nem merne nagyjelenetet rendezni.

Minden részletében átgondoltam a tervemet. Igen, így kell megmenekülnöm. Ma éjszaka kell a tervet végrehajtanom.

Hogy Oertzen ne gyanakodjon, valamennyire barátságot kellett tanúsítanom iránta, ami igen nehezemre esett. Leugrottam az priccsemről, örömmel köszöntve jó reggelt kívántam és megkérdeztem, segíthetek-e neki?

Kissé csodálkozva nézett rám, de reagált hangnememre és könnyedén társalgott velem. Az előző esti témát nem hoztuk szóba.

Késő délután hallottam és megfigyeltem, hogy újabb temetési istentiszteletet tartanak. Az egyik beteg tengerész halt meg az előző éjszaka. Veit tartotta a beszédet, ami meghatott. Egyszerűen beszélt, ami helyénvaló volt a hallgató legénység számára. Az egész prédikációja arról az újonnan felfedezett igazságról szólt, hogy Isten él és jelen van.

Dél körül volt, amikor Weißgerber jelent meg az ajtó előtt. Már vártam. Pontosan megfogalmaztam, amit franciául akartam elmondani neki, hogy Oertzen ne értse. Igen rövidnek kellett lennie, hogy elmondjam a lényegét, mielőtt gyanút fogna és hallgatásra kényszerítene.

Kértem Weißgerbert, hogy éjfélkor engedjen le egy kötélletrát a hátsó fedélzetről és rögzítsen a végére egy hosszú, vékony zsineget.

Olyan nyugodt hangon beszéltem és közben vidáman nevettem, hogy Oertzenben fel se merüljön a gyanú, hanem higgye el, hogy csak viccelek. Weißgerber röviden tudatta velem, hogy megértett, majd ezután mindenféle jelentéktelen dologról beszéltünk tovább németül.

Most már nem volt számomra visszaút. Elhatároztam, hogy kimenekülök ennek az embernek a körmei közül. Újra és újra átgondoltam, és arra a következtetésre jutottam, hogy nincs más út. Bizonyos, hogy a menekülés veszélyes. De nem volt kevésbé veszélyes együtt lenni ezzel az irányíthatatlan emberrel – aki már néhány-szor majdnem megölt volna –, ha közben rájön, hogy nem vagyok hajlandó segíteni neki. Haragja majdnem biztosan az életembe került volna. Ezenkívül képtelen voltam tovább a közelében tartózkodni.

A nap gyötrelmesen hosszú volt.

Végre, sok eseménytelen óra után lebukott a nap. Mivel közel voltunk az egyenlítőhöz, gyorsan besötétedett.

Oertzen úgy tűnt, hogy bízik bennem, és csak pisztolya öntüzelő szerkezetén húzta fel a kakast, majd aludni készült.

És hogy még jobban elfáradjon és tudjam, hogy később is mélyen fog aludni, még sokáig társalogtam vele. Mindenféle unalmas dolgokról meséltem, amíg egyre tömörebb válaszai elárulták, hogy elfáradt. Hallgattam és vártam. Bizonyos idő után egyenletes lélegzetvétele is elárulta, hogy elaludt.

Egy kis ideig vártam még, aztán óvatosan felkeltem. Sokat segített Oertzen kényszerítése, hogy hagyjam el a fölötte levő priccset.

A nyitott ablak mellett megtaláltam a kért, fentről lógó kötélhágcsót. Erre erősítettek egy zsinegtekeresztet. Ezt leoldottam, odamentem az ajtóhoz és az egyik végét ahhoz a zsineghez erősítettem, aminek működésbe kell majd hoznia Oertzen öntüzelésű szerkezetét. Aztán a ládában óvatosan megkerestem az ólomgolyókat és a löporszarut.

A szívem a torkomban dobogott. Postosan tudtam, mi történne velem, ha Oertzen felébredne és felfedezné a szándékomat. Nem értene meg haragjában és nem is gyakorolna kegyelmet.

Óvatosan bezártam a tengerésládát, miután magamhoz vettem a löport és a puskagolyókat. Lábujjhegyen osontam az ablakhoz, óvatosan letekerve a zsineget anélkül, hogy meghúztam volna.

A tervem tulajdonképpen egyszerű és könnyen végrehajtható, ha Oertzen alszik. Fel akartam mászni a kötélhágcsón, és akkor – ha már felértem – a zsineg meghúzásával ki akartam váltani a lövést.

A lőporszarut és ólomgolyókat az erre tervezett zsineggel körülkötöttem, és elkezdtem óvatosan kimászni az ablakból. Ez azonban nehezebbnek bizonyult, mint gondoltam. Először a lábammal előre akartam kibújni az ablakon. A lábammal azonban nem találtam meg a kötélhágcsót. Így vissza kellett másznom és megpróbáltam a felsőtestemmel előre kijutni a kabinból.

Mindez a rendkívüli óvatosság ellenére is nem sikerült zaj nélkül. Hallottam, amint Oertzen nyugtalan lett, nyögött és forgolódott a priccsen.

Most a másodperc tört része alatt döntenem kellett: Legyek-e csendben és várjam-e meg amíg ismét elalszik – és közben megkockáztassam, hogy teljesen felébred és felfedezi szándékomat? Vagy gyorsan, mielőtt felismeri a helyzetet, hajtsam végre a menekülésemet?

Az utóbbi mellett döntöttem.

Gyorsan átréseltem magam az ablakon. Eközben a lazán lógó lőporszaru az alsó gerendához ütődött. A zaj persze teljesen felébresztette Oertzent. Hallottam, ahogy morog, aztán kiabál, de nem figyeltem rá, hanem kimásztam az ablakon és mindkét kezemmel megragadtam a kötélhágcsót.

A lábam még mindig az ablak előtt himbálódzott, amikor hallottam, ahogy Oertzen arra felé kúszott. Sérülése nem akadályozhatta meg, hogy el ne érje szélsebesen az ablakot.

Akkor már láttam is nem sokkal alattam az ablakból kihajoló felsőtestét. Átkot szórt rám és megpróbálta működésbe hozni a pisztolyát. Ez azonban eltartott egy kis ideig, mivel sérült lába miatt meg kellett kapaszkodnia az ablakban, és csak egyik keze állt rendelkezésére, hogy felhúzza pisztolya kakasát.

Megállt a szívem. Tudtam, hogy olyan rövid idő alatt, amíg lő, képtelen vagyok feljutni a kötélhágcsón és nem érem el a korlátot.

Akkor most végem van. Egy másodperc tört része alatt sok gondolat futott át az agyamon, mindenesetre most egyik sem tudott segíteni. Szemrehányással illetem magamat: Miért próbáltál megszökni? Ha még pár napot kibírtál volna, valószínűleg minden jóra fordul.

Ebben a rövid pillanatban olyan sok gondolatom támad – de ami megmentett, ösztönösen és megfontolás nélkül tettem. Meghúztam a zsineget.

A szerkezet a tervek szerint működött. Amint a lövés eldördült, Oertzen megijedt, és egy pillanatra az ajtó felé fordult.

Éltem a lehetőséggel, elrugaszkodtam és beleugrottam a vízbe. Nem tudom, honnan volt bátorságom a sötétben a mélységbe ugrani. Normális körülmények között ezt sohasem mertem volna megtenni. De tudtam, hogy nincs más esélyem. A hátsó fedélzetre felmászni túl sok ideig tartott volna.

Hangosan kiáltottam, miközben a vízbe zuhantam. A fedélzeten lévők csak keveset láthattak a sötétség miatt, és egyáltalán nem tudták, hogy leugrottam és ki kell halásznuk.

Postosan emlékezem a csodálkozásra, amit akkor éreztem, amikor sokáig tartott az esésem. Mikor leszek végre ott? – villant át az agyamon. Mikor zuhanok végre a vízbe? Megrémült és a normális pályájukból kizökkent gondolataim úgy rögzítették ezt a pillanatot, mintha órákig történt volna.

Még mielőtt a vízbe merültem, hallottam Oertzen lövését. Egyszerűen bizonyára a sötétbe lőtt, mert csekély esélye volt arra, hogy eltaláljon gyors zuhanásomkor és a gyenge szürkületben.

Majdnem a fegyverdurranással egy időben csapódtam a vízbe. Ez rettenetesen fáj. Tudtam ugyan úszni egy kicsit, de még sohasem próbáltam vízbe ugrani, főleg nem ilyen magasból. Ennek megfelelően a vízbe merülésem is ügyetlenül történt.

Ha korábban azon tűnődtem, hogy milyen sokáig történt az esésem, még nagyobb volt most a csodálkozásom, hogy milyen sokáig maradtam a vízben. A csodálkozás rémületre és halálfélelemre változott. Még egyszer – még a pisztolydurranás előtt – mindenféle zavaros gondolat támadt a fejemben. Befejeztem az életemet.

Végre felértem a felszínre és vettem egy mély lélegzetet. Biztos vagyok benne, hogy ez egy másodperctől sem tarthatott tovább.

Körülnéztem. A hajó félelmetesen távol volt tőlem. És még mindig haladt előre. Bár felismerhettem – tulajdonképpen inkább sejtettem, mint láttam – hogy a vitorlával dolgoznak. De sokáig tartott, míg a vitorlák képe megváltozott és nyilvánvaló volt, hogy az »Egmont« megfordul. Jóllehet déli vizeken hajóztunk, fázni kezdtem. Az »Egmont« felé úsztam, de nem azért, hogy gyorsabban odaérjek hozzá, hanem hogy a mozgás által melegen tartsam magam.

Most végre kurtították a vitorlákat. Előbb egy, majd hamarosan egy másik csónakot is leengedtek a vízre.

Teljes erőmből kiáltottam, de olyan hangos volt a zaj a hajón, hogy valószínűleg nem hallottak. Így úsztam tovább. Hamarosan felfedeztem nagy öröömre, hogy egy csónak meglehetősen pontosan felém tart.

Még egyszer megpróbáltam kiáltani. És tényleg – hallottam a válaszukat. Az ismételt kiabálások által egyre jobban közeledtünk egymáshoz, amíg a matrózok meg nem láttak lámpásaik fényében. Beemeltek a csónakba. Megmenekültem.

Kimerülve kapaszkodtam egy evezőpadon. Csak amikor az »Egmont«-hoz érkeztünk, akkor szedtem össze az erőmet annyira, hogy fel tudtam menni a fedélzetre.

Sokáig ültünk együtt éjszaka a kapitány kabinjában és élményeinkről beszélgettünk. Olyan sok mondanivalónk volt, annyi gondolatot és érzést osztottunk meg egymással, hogy az idő pillanatok alatt elrepült.

Mindnyájunknak az volt az érzése, hogy nagy teher esett le rólunk. Eközben úgy tűnt, hogy Veit és Weißgerber lelki élményeik miatt még szabadabbak és nyugodtabbak, mint én, aki éppen életveszélyből menekültem meg.

Már majdnem dél volt, amikor Veit ébresztett fel frissítő alvás után.

Felkeltem a priccsról, amit a kapitány bocsátott rendelkezésemre a kabinjában. Ez volt az, amiben a herrnhutit akarta elszállásolni betegsége kezdetén. A kapitány is felkelt, asztalhoz ült, sérült lábát felpolcolta és térképei fölé hajolt.

„Nos, Linz úr”, szólított meg barátságosan, „jól kialudta magát? Ismét visszanyerte az erejét?”

„Igen, köszönöm kapitány úr. Kitűnően aludtam.”

Veit nyújtott felém néhány ruhát. „Ezeket neked kerestem. Valamelyest passzolnak rád. A matrózok kölcsönözték, amíg a dolgaid megszáradnak.”

Gyorsan felöltözök.

„Azonnal megbeszélést kell tartanunk”, mondta a kapitány. „Ez fontos és nem halaszthatjuk el. Különbözően hagytuk volna, hogy tovább aludjon.”

Nem sokáig tartott, már nyolc férfi volt együtt a kapitány kabinjában. A kapitány, a másodkormányos, hárman a legénység tagjai közül és mi is hárman, utasok.

A kapitány nyitotta meg a tanácskozást.

„Uraim”, mondta, és megpróbálta kitarthatóan jobb helyzetbe hozni magát a széken, „nem jó a helyzetünk. Örülünk ugyan, hogy az elmúlt éjszaka eseményei bonyodalmak nélkül végződtek” – és rám mosolygott – „de a vízproblémát még mindig nem tudtuk megoldani. Szó szerint ugyan már nem maradt semmink sem, de kedvező széllel még legalább két napig utazunk, de valószínűleg tovább. Mivel az elmúlt napokban már igen kevés vizet ittunk, nem valószínű, hogy túléljük. Oertzen úrnak jöllehet most már nincs löszere, de Linz úr szerint a hordójában

olyan kevés a készlete, hogy ha csapatunk minden tagjának szét akarnánk osztani, legfeljebb a nyelvünket nedvesíthetnénk meg.

A legnagyobb probléma azonban továbbra is annak a veszélye, hogy a lázadók elfoglalják a hajót. Csodálkozom, hogy eddig csendben maradtak. Meg kell találnunk a módját, hogy hatalmunkba kerítsük őket. Ezzel egyúttal mindkét problémánkat megoldanánk.”

„Ez lehetetlen, kapitány!”, dörögte a másodkormányos. „Hogy jutunk a fegyvereikhez?”

Itt megjegyeztem: „Sajnálom, hogy Oertzen egyik pisztolyát sem hozhattam magammal. Nem tudtam, hogyan szerezzem meg a fegyvereit.”

„Egyáltalán nem teszünk önnek szemrehányást Linz úr”, mondta a kapitány. „Egyetlen pisztollyal aligha lenne több esélyünk, mint most.”

Veit elgondolkozott: „Nem lenne helyénvaló az értelmükre apellálni?” Lehetséges, hogy már nekik is fáj, amit tettek.”

„Azt hiszem, ez igen valószínűtlen.”

Weißgerber azt mondta: „Hogy eddig semmire sem vállalkoztak, arra utalhat, hogy nem olyan vérszomjasak, mint amilyenek először látszott.”

A kapitány elgondolkozva válaszolt: „Még van idejük egy nagy támadásra a hajó ellen.”

„De honnan tudnák ezt?”, kérdezte a másodkormányos. „Se térképük, se iránytűjük, se szektánsaik nincsen. Az ő szempontjukból minden pillanatban feltűnhet előttünk a föld.”

„Ez így van”, erősítette meg a kapitány. „De egyszerűen nem tudom elképzelni, hogy ezek a fickók önként feladják magukat. Pontosan tudják, hogy halálbüntetés vár arra, aki lelőtte a kormányost.”

Eszembe jutott egy gondolat: „Baarns a vezetőjük?”

„Igen azt feltétezzük.”

„Akkor talán szembe lehetne fordítani egymással a vezetőt és követőit. Ha a tizenháromnak büntetlenséget ígérünk, talán elfogják Baarnst és kiszolgáltatják nekünk. Ő a gyilkos, és a többiek valószínűleg nem értettek egyet a gyilkossággal.”

„Ez a jó gondolat”, mondta a kormányoshelyettes. „Ha lázadás miatt bíróság elé állnak, jobban járnak, ha önként jelentkeznek és kiszolgáltatják a gyilkost, mintha közösséget vállalnának vele.”

A kapitány csóválta a fejét. „Nem vagyok meggyőződve arról, hogy ez sikerül, de megpróbálhatjuk. Ráadásul nincs is más javaslatom.”

„Jó, próbáljuk meg”, mondta Weißgerber. „De hogyan járjunk el? Ön akar velük beszélni, kapitány? Vagy mi lenne, ha én mennék hozzájuk? Az nem hatna olyan hivatalosnak. Végére mi is bezárkóztunk. Talán óvatosan megnyerhetném őket ennek a tervnek és egyfajta közvetítőként léphetnék fel köztünk és köztük.”

A kapitány ellenvetésként mondta: „Na talán jobb lenne, ha én tenném meg ezt. Nekem inkább hinnének, ha büntetéscsökkentést ígérnék nekik.”

„Kérem, kapitány”, unszolta Weißgerber, „hadd menjek én! Fontos nekem, hogy jóvátegyek valamit abból, amit önző tettemmel vétettem.”

„Nincs mit jóvátennie Weißgerber úr”, mondta a kapitány.

„Ó, dehogy nincs! Ön talán másként látja mint én, de ne vitatkozzunk ezen. Tegye meg azt a szívességet, hogy megengedi nekem elvégezni ezt a munkát!”

„Nos, ha feltétlenül akarja – elfogadom az ajánlatát. A többiek is?”

Mindenki egyetértően bólintott.

„De gondoljon arra, hogy nem veszélytelen közel menni ezekhez az emberekhez!”, figyelmeztetett a kapitány.

„Hadd menjek én!”, javasoltam. Nekem nem tűnt úgy, hogy a vállalkozás veszélyes lenne. Végül is csak beszélek velük. A legrosszabb, ami történhet, hogy elutasítanak.

Weißgerber azonban ragaszkodott ahhoz, hogy ő tegyen kísérletet.

Felmentünk a fedélzetre és úgy helyezkedtünk el, hogy a hajó elő részében lévők ne láthassanak minket. Ezzel el akartuk kerülni, hogy a sok néző feleslegesen dramatizálja a helyzetet.

Weißgerber előrelépett és három lépésre megáll az előtt az alacsony ajtó előtt, amely abba a szobába vezetett, ahol a tizennégy személy tartózkodott. „Halló, emberek, nyissátok ki!”, kiáltotta. „A kapitány megbízásából kell veletek beszélnem!”

Néhány pillanat múlva kinyitották az ajtót. Baarns és néhányan álltak az ajtónyílásban, mindegyik kezében muskéta volt.

„Mindnyájan bajban vagyunk, emberek”, kezdte Weißgerber. „Mi azért, mert nincs vizünk, sem fegyverünk, hogy elvegyük tőletek, ti meg azért mert a következő kikötő felé haladunk, ahol zendülőkként bíróság elé állítanak benneteket. De van egy tervünk, ami mindnyájunknak segíthetne.”

Weißgerber csodálatosan egyszerű szavai az embereknél elérte célját. Kerülte, hogy arról a lehetőségről beszéljen, hogy a zendülők elfoglalhatják a hajót. Ehelyett az embereket fenyegető veszélyt vázolta. Nyomatékosan megkérdezte, hogy gyilkosok-e? Ha nem akarnak azok lenni és nem is voltak azok, akkor

őszintén szólva, nem is szabad őket gyilkosokként megbüntetni. Most aztán bizonyítaniuk kellett a hozzáállásukat. Csak egyikőjük bűnös közülük vér kiontásában.

Baarns nyugtalan lett, miközben a többiek csendesen figyeltek és csak olykor morogtak helyeslően. A vezető rájött, mire törekszik Weißgerber.

Felkiáltott: „Tűnj el innen! Fogd be a szád! Semmit sem akarunk hallani tőled!” A többiek azonban visszautasították Baarnst és kérték Weißgerbert, hogy folytassa a beszédét. Amikor végre közölte a kapitány ígéretét, hogy kiáll értük, eljött az utolsó lépés. Most el kellett mondania, hogy ki kell szolgáltatniuk Baarnst. Az tudta, minek kell következnie, és meg akarta azt akadályozni, meg akarta menteni magát a társaitól.

Felemelte a muskétát és abban a pillanatban Weißgerberre tüzelt.

Az a hajópadlóra esett.

Egy rövid pillanatig minden csendes és mozdulatlan volt.

Aztán zűrzavar tört ki. Az előtérben lévők összevissza kiabálták: „Gyilkos!”

„Hát nem volt még elég?”

„Ebben nem fogunk közreműködni!”

Rátámadtak, megbilincseltek és kidobták a helyiségből.

Odarohantunk.

„Elfogadjuk az ajánlatot”, kiáltotta az egyik férfi. „Jöjjön ide a kapitány! Ígérje meg, hogy kiáll értünk!”

Két tengerész odavitte a kapitányt.

„Megígérem nektek! És most dobjátok el a fegyvereiteket! Másodkormányos, vigyázzon rájuk!”

Aztán gyorsan Weißgerberhez vitette magát, akihez eközben Veittal már odaérkeztünk.

Nem mozdult!

Azt hittem, már meghalt. Akkor ismét megmozdult a szeme és a szája.

Halkan hallatszott a haldokló ajkáról: „Nem igaz, kapitány... már ...nem vagyok az adósa.”

„Nem, természetesen nem, Weißgerber úr!”

Majd felénk tapogatott és megragadta a karomat.

Kis idő múlva fellelegzett: „Istennek sem vagyok adósa.”

Rám nézett, mintha akart volna valami fontosat mondani. Aztán üveges lett a pillantása, összeesett, és halott volt.

Nem tudtam elhinni. Sohasem rázott meg ilyen mélyen egy ember halála. Biztos vagyok benne, hogy nem csak azért, mert ilyen közletről voltam tanúja a halálának. Ezt bizonyára rendkívüli sorsának és a vele való kapcsolatnak köszönhetem. Néhány héttel ezelőtt még alig érintett volna meg ennek az embernek a halála. Most úgy éreztem, mintha olyan valakit szakítottak volna el tőlem, akivel évek óta barátok voltunk.

De nem ez volt az egyedüli, ami olyan mélyen megindított. Ez a haldoklás küzdelem nélküli volt, majdnem azt mondhatnám, hogy megbékélt haldoklás, ami igen eltért attól a sorstól, ami az elzászinak eddig jutott.

Halála olyan volt, mint egy szegényes élet megkoronázása. Tudom, különösen cseng, de ez igen mély benyomást tett rám. Így nem csak egy barátot gyászolhatam, fájdalmamba keveredtek kérdések, csodálatok és álmétkodások is.

Végül elválhattam a fedélzeti deszkákön előttem lévő holttesttől. Veit, aki hozzám hasonlóan meghatódott, mondott még egy imádságot és ő is felkelt.

Közben a tengerészek bezárták a gyilkost a fedélzet alatti egyik kamrába. A többi lázadótól elvették a fegyvereket. Szabadon mozoghattak és ismét szokásos feladataikra osztották be őket.

Én a korlát mellé ültem és mélyen gyászoltam. És aztán következett a második csapás.

Veit mellém ült és azt mondta: „Lent voltam, hogy elmondjam a misszionáriusnak a történeteket.”

„És – hogy fogadta?”

„Rosszul van. Alig értette meg, miről beszéltem. Azt a benyomásom, hogy ő sem fog sokáig élni.”

Csak ültünk és hallgattunk.

„Beszélni akarok vele”, mondtam végül.

„Nem tanácsolom, Linz. Úgysem értene meg és kiteszed magad a veszélynek, hogy megfertőződsz.”

„Igazad van, ha csak az észbeli okokat fogadjuk el. De van itt még valami más is. Mindnyájan sokat köszönhetünk neki.”

„Tisztában vagyok ezzel, ezért is törődöm vele, mivel Weißgerber már nem teheti.”

„Nem akarom ezt egyedül rád bízni. Nem szabad azt a benyomást kelteni, hogy csak a legszükségesebb dolgok történnek vele. Ő mindnyájunkért kiállt. Nem hagyhatjuk egyedül haldokolni abban a sötét lyukban.”

Veit bólintott.

Folytattam: „Odamegyek hozzá és vele maradok. Te meg leválthatsz korán reggel vagy akár ma éjszaka is.”

Veit egyetértett. Levitt a szállásra, ahol Buchenau még két igen beteg tenge-
résszel feküdt.

Iszonyatos volt.

Fullasztó levegő csapott meg. A férfiak nyögtek időnként. Buchenau, aki a legrosszabb állapotban volt, szüntelenül levegő után kapkodott.

Priccse mellé ültem és beszéltem vele. Be kell vallanom, küzdelmet jelentett, hogy a közelében maradjak.

Megpróbált válaszolni, de csak érthetetlen szófoszlányokat hallottam. Így azt tanácsoltam neki, gazdálkodjon jól a levegővel, és arra szorítkoztam, hogy egyszerűen csak ott legyek és néha közöljek vele egy pár szót.

Ha megmozdult, megállapíthattam, hogy meglőtt lába merev és nyilvánvalóan élettelenül fekszik.

Több óráig maradtam idelent. Gyötrelmes volt számomra látni és hallani, ahogy a három férfi szenvedett, különösen ő, aki legközebb állt hozzám. Semmit sem tehettem, mint hogy olykor letöröltem az izzadságát és adtam neki egy korty vizet.

Este – amikor meggyújtottam egy lámpát – jött Veit, hogy átvegye a helyem. Szégyellem magamat, de bevallom: Boldog voltam, hogy korábban érkezett, mint ahogy vártam. Megállapodtunk, hogy reggel tájban leváltom.

Amikor a fedélzetre érkeztem, mindenekelőtt mély lélegzetet kellett vennem. Olyan volt, mintha a pokolból a földre érkeztem volna vissza. A csillagok tisztán és nagy számban ragyogtak a felhőtlen égen. Felmásztam a hajó előrészébe, leültem a horgonyemelő gépre és élveztem a tiszta levegőt. De minden gondolatom állandóan a haldoklóhoz vándorolt.

Mivel egyébként sem tudtam volna aludni, itt sokáig ülve maradtam és megpróbáltam minden élményemet – különösen az utolsó huszonnégy óra tapasztalatait – feldolgozni.

Még nem múlt el éjfél, amikor láttam, hogy egy alak jön fölfelé az előfedélzetre a szürkületben. Veit volt az.

Mellém ült. „Gondoltam, hogy valahol itt, fent találalak.”

Kis idő múlva folytatta: „Nem kell jönnöd többet.”

„Meghalt?”

„Urához ment.”

Hallgattunk. Elgondolkoztam ezen a mondaton.

Igen, a férfi elérte élete célját. Talán ezt éreztem, azért nem hatott rám annyira ez a hír, talán azért is, mert várható volt a halála és megszabadította a szenvedésétől.

Felnéztünk a csillagos égre és beszélgettünk arról a két emberről, akik ma haltak meg, és bár teljesen más előtörténetük volt, életük végén közös utat jártak be.

Erősen azt éreztem, hogy miközben kerestem valamit, ez a két férfi előrébb segített abban, ami életemnek értéket és tartalmat adhatott. Talán furcsán hangzik, de éppen a haláluk lett jelentős életem számára. De nem csupán az élet vége bizonyíték arra, hogy értelmes vagy hiábavaló volt? Szerettem volna olyan életet élni, amit a végén beteljesedettnek lehet tekinteni. És olyan különösen cseng: ebben a tekintetben irigyeltem mindkettőjüket.

Csak hajnalban feküdtem le, hogy két vagy három órát aludjak.

Dél előtt történt a temetési szertartás, amikor mindketten, akik ugyan nem voltak matrózok, de tengerésznek járó temetésben részesültek. Nem akarok erről többet mondani, csak annyit, hogy megrendítő óra volt, nem csak nekem, de az egész legénységnek is.

„Fööööld!”, ordította hirtelen az egyik matróz az árbockosárban.

„Föld!”

„Föld!”

Mindenki összevissza kiabált és felrohantak a hajó előrérszébe.

Végre, sok szenvedéssel tele hét után partot érünk!

Már a hajó előreszéből is láthattuk a partszegélyt. Az árbockosárban lévő férfi ezt már jóval korábban látta, de nem akarta félbeszakítani a temetési szertartást.

Hamar kiderült, hogy ez Martinique.

A különös körülmények miatt nem tartottuk magunkat eredeti tervünkhöz, miszerint legelőször Haitin San Domingóba vitorlázunk és ott tesznek le engem árummal együtt. Egyetértettem azzal, hogy a kapitánynak azonnal tényleges céljához, Curaçoba hajózzunk, mert úgysem szállhattunk partra. A visszaúton szállít majd el a hajó Haitibe. Reméltem, hogy onnan tudom legjobban eljuttatni áruimat a vásárlóhoz.

Baloldalt hagytuk el a szárazföldet és tovább vitorláztunk. Másnap este láttuk meg Curaçao körvonalait. Felvontuk azt a lobogót, amellyel a tengerészek a nemzetközi gyakorlatnak megfelelően jelezték, hogy járvány van a fedélzeten, és lassan hajóztunk a kikötő felé.

Nem sokáig tartott, amíg egy kis csónak futott ki onnan és néhány férfi feljött a fedélzetre.

Az orvos, aki a kikötői hatóság képviselőit elkísérte, megvizsgálta a betegeket.

Eközben mi együtt ültünk a kapitány kabinjában és beszámoltunk az út eseményeiről. Eközben szívesen és farkaséhesen ettünk azokból a friss gyümölcsökből, amiket egy kereskedő hozott nekünk.

A karantén időszakról, ami ezután következett, nincs mit tudósítanom. Baarns tovább is fogságban maradt és Oertzent a kabinjába zárták. A jó tápláléktól mindnyájan új erőre kaptunk. A két pestises matróz lassanként ismét felépült.

A semmittevés hosszú óráiban többnyire Veittel beszélgettünk, olykor harmadikként a kapitány is csatlakozott hozzánk.

Oertzent szinte egyáltalán nem láttuk, és alig halottunk róla valamit. Alkalmadtán Veit vitt neki zöldségeket, hogy neki is része legyen jólétünkben. De nem köszöntö meg, hanem csak morcosan morgott, ha közeledett hozzá valaki. És ha Veit váltani akart vele néhány szót, csak acsargott rá, mint egy dühös kutya.

Elképzelhető, hogy türelmünket a nagyon hosszan tartó átkelés igen igénybe vette. De figyelemreméltó, hogy egyáltalán nem éreztük rosszul magunkat ebben a tétlen várakozásban. Természetesen tudtuk, hogy ez anyagi veszteséggel jár. De én megpróbáltam nem gondolni apám haragos tekintetére, a kapitány meg a hajótulajdonos szidalmaira. Amúgy sem tudtunk semmin sem változtatni.

Hadd mondjak el végül egy jelenetet, amire egyértelműen emlékszem.

Aznap történt, amikor véget ért a karanténunk. Veittel a korlátnál álltunk és a csónakra néztünk, amelyik a kikötőből érkezett.

„Mit fogsz csinálni”, kérdeztem Veittől.

Hallgatott egy darabig, majd megfontoltan válaszolta: „Kézenfekvő kérdés. Tegnap még nem tudtam volna egyértelműen válaszolni rá. De az elmúlt éjszaka álmatlan óráimban megérlelődött bennem a bizonyosság, hogy az a gondolat, amivel egy ideje foglalkoztam, Isten akarata számomra.”

„Éspedig?”, kérdeztem tovább, amikor hosszú szünetet tartott.

„Megpróbálom azt a feladatot teljesíteni, amit a herrnhuti határozott el. Az evangéliumot hirdetni a rabszolgáknak. Nem mintha azt remélném, hogy ezek a szegény emberek inkább meghallják, mint a bajor gyülekezet tagjai. Nem képzelődöm e feladat nehézségét illetően. Nem tudok sem spanyolul, sem franciául. De ez sem tánto-

ríthat el a szándékomtól. Helyesnek tartom átvenni annak a férfinak a helyét, akinek olyan sokat köszönhetek, hogy betöltsem azt a küldetést, amit ő már nem tehet.”

„Nem tudom, rá- vagy lebeszéljelek, Veit. Ne felejtse el, hogy nem vagy a legfiatalabb. De ha úgy véled, hogy itt fontos feladatod van, valószínűleg más helyen sem lennél boldogabb. Segítek neked gazdasági bázist teremteni, hogy ne legyen gondod lakásra és táplálékra.”

„Köszönöm Linz, de nem szükséges. Van egy kis kezdőtőkém megtakarításaimból. Többre nincs szükségem, hiszen Buchenaunak még kevesebbje volt. Ellenben tehetnél egy szívességet. Írok a Herrnhuti Testvéreközösségnek, és megkérem, hadd csatlakozzam valamilyen módon a szövetségükhöz. Ezenkívül fontos számomra, hogy tudósítsam egyházamat mindarról, ami itt történt és amit tenni szándékozom. Jó lenne, ha magaddal vinnéd a leveleket, hogy amit írásban közöltem, személyesen is elmagyarázd nekik.”

„Ezt magától értetődően szívesen megteszem.”

Közben a kikötői hatóság hivatalnokai feljöttek néhány katonával a fedélzetre.

Magukkal hurcolták Baarnst a kötélhágcsóhoz és levitték a csónakba.

Aztán Oertzenre került a sor. Amikor meglátott minket, ránk akarta vetni magát. A katonák azonban fogva tartották. Dühtől tájékozva és átkozódva végül a csónakba kellett szállnia. Még akkor is, amikor már olyan messze volt, hogy egy szavát sem hallhattuk, becsmerlő hangja visszhangzott bennünk.

Megdöbbsentett az a kép, ami elének tárult erről az emberről. Akaratlanul össze kellett hasonlítanom azzal, aki mellettem támaszkodott a korláthoz. Mennyire hasonlítottak egymáshoz első találkozásunk alkalmával; akkor bizonyára elutasítóak voltak, akik csak saját érdekeikkel törődtek.

Most azonban mérhetetlen távol kerültek egymástól. Az egyik szó szerint tönkrement gyűlölete miatt, bajba döntötte az egész családját és most saját magát is. Mivel nem tudott zöld ágra vergődni a bosszújával, ez belsejében pusztította és az örület határára sodorta.

A másik azonban – végül életével és gondolkodásával – megszabadulhatott csökönyösségétől, most nyugodtan, készségesen, nem magával törődött, hanem az új feladatokra irányult a tekintete.

Gyűlölet és szeretet, becsvágy és felebarát iránti áldozathozatal – mind olyan erő, amikkel nagy dolgokat lehet véghezvinni.

De hogy valaki legyőzze magát, küzdjön a saját lelkében titokzatos ösztönök és kényszerek kiszolgáltatottságával, az más erőt igényel. És én láttam, hogyan működik ez az erő.

Ennek a titoknak a nyomában akarok maradni, amíg ez már nem lesz titok számomra. Arra törekszem, hogy ezen új életmód szerint éljek, aminek nem csupán önmagában van jelentése, hanem egy célja van, aminek a mulandóságában az örökkévalóság visszhangzik.

Most már tudjátok, mire gondolok, amiről kezdettől beszéltem, aminek meg kellett érlelődnie bennem.

Ha ezt nem teljesen értitek, természetesen nem veszem rossz néven tőletek.

Csak ezen a kalandos úton jöttem rá arra, hogy vannak dolgok, amiket sem megmagyarázni, sem megtanulni nem lehet, hanem csak megtapasztalni és csodálkozva elfogadni lehet.

A történetem ezzel véget ért.

Ami még egyébként történt, gyorsan elmondom. Eredeti tervemmel szemben áruimat már Curaçaoban eladtam, mivel a politikai nyugalanság Haitiben – a feketék lázadása és a Franciaország és Spanyolország közti feszültség a sziget keleti része miatt – nem igen garantáltak jó üzleti feltételeket.

Mivel aligha kaphattam volna hajóteret a hazavezető úton, a pénzért ezüstöt vásároltam. A nyereség nem volt ugyan különösen magas, de kielégítő volt. Néhány hónappal később egy francia hajón hagytam el a Karib-térséget. Elutazásom után majdnem egy évvel később érkeztem vissza Amszterdamba.

Nos, ürítsétek ki poharaitokat barátaim, és fejezzük be az élményekről való beszélgetést. Különböznél annak a veszélye, hogy előtérbe kerülnek a különböző kalandok és agyonbeszéljük, ami nekem a legfontosabb.

Ha akarjátok, máskor is beszélhetünk ezekről. Ugye teljesen megértettetek, nemde?

Köszönöm, hogy közösségben voltunk egymással és megköszönöm türelmes figyelmeteket.
